

Reactienota ontwerp-waterbeheerprogramma 2022-2027

Waterschap Hunze en Aa's
November 2021

Nr.	Reactie van	Reactie	Antwoord	Aanpassingen ten opzichte van het ontwerp
1	Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa 'Van brongebieden tot benedenloop'	<u>Blz. 30 Water conserveren (zie ook blz. 145):</u> Ik mis discussie over de hoogte van de winter- en zomer waterpeilen? Moet het gehele drainageniveau watersysteem Drentsche Aa niet worden herijkt...?! Is het huidige winterpeil niet te laag? Zie het eindverslag Werkplaats Klimaatadaptatie Drentsche Aa. Deze vermelden met toevoeging dat via NOVI-Nationaal Programma Landelijk Gebied het DA-gebied als 'koplopergebied' is aangemerkt om te werken aan oplossing!	De tekst op bladzijde 30 maakt deel uit van paragraaf 5.4 "Bergingsgebieden en bovenstrooms vasthouden". Deze paragraaf gaat over het voorkomen van overstromingen en overlast door piekafvoeren. Het gaat hier niet over conserveren van water. Overigens, op het moment dat we extra water vasthouden in de beekdalen is het zo nat en staan grondwaterstanden zo hoog, vaak in combinatie met aanzienlijke kweldruk, dat het water ter plaatse ook niet naar de ondergrond kan infiltreren. Dus tijdelijk vasthouden van piekafvoeren is geen onderdeel van een strategie om water te conserveren ten behoeve van aanvullen van grondwatervoorraden. Daarvoor is een andere strategie nodig zoals ook aan de orde is gekomen in de Werkplaats Klimaatadaptatie Drentsche Aa waar u naar verwijst. We hebben eerder al (model) onderzoek gedaan dat ons meer inzicht geeft in de (on)mogelijkheden van conserveren van water. In hoofdstuk 6 wordt hier ook aan gerefereerd. Dit onderzoek gaan we in de komende planperiode verder verdiepen. We zoeken naar de mogelijkheden voor het conserveren van water, binnen de randvoorwaarden van ons reguliere peilbeheer en de verschillende belangen en functies die daarmee gediend worden. In het waterbeheerprogramma (WBP) breiden we de tekst over water conserveren uit om dit beter toe te lichten. Daarnaast voegen we een onderzoeksmaatregel toe. We nemen geen directe verwijzing op naar het eindverslag Werkplaats Klimaatadaptatie Drentsche Aa, zoals u voorsteld. De ideeën en oplossingsrichtingen die daarin zijn benoemd moeten de komende jaren verder uitgewerkt worden. In algemene zin geeft het WBP voldoende ruimte voor ons om onze bijdrage daaraan te leveren.	Paragraaf 6.2, pagina 36: Derde alinea onder het kopje 'Water conserveren' ("Bij natuur- en beekherstelprojecten...voor drogere perioden") vervangen door "Op de hogere delen van ons beheergebied, waar wateraanvoer geen optie is, streven we er met name naar dat neerslag beter wordt vastgehouden en infiltreert daar waar het valt, zodat het risico op vochttekort in de bodem afneemt en aanvulling van grondwatervoorraden toeneemt. We willen in de planperiode 2022-2027 nader in beeld krijgen hoe dit op zo effectief mogelijke wijze gerealiseerd kan worden. Rekening houdend met de randvoorwaarden van ons regulier peilbeheer en de verschillende belangen en functies die daarmee gediend worden. In paragraaf 6.3 is aangegeven dat we in relatie tot beregenen uit grondwater ook onderzoek doen naar de mogelijkheden voor grondwatervoorraadbeheer." Toevoegen maatregel: "6.2.2 Onderzoek naar mogelijkheden om binnen het reguliere peilbeheer neerslag beter vast te houden en tot infiltratie te laten komen om bodemvocht en grondwateraanvulling te optimaliseren 2025"
2	Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa 'Van brongebieden tot benedenloop'	<u>Blz. 77 Kaart:</u> De EVZ Ruimsloot-Geelbroek is opgeleverd en functioneert. Of wordt hier de verbinding naar Ekehaar bedoeld? Maar dan is het verkeerde tracé gemarkeerd.	Op het traject Ruimsloot-Geelbroek zijn de KRW-maatregelen uitgevoerd. De kaart op pagina 77 geeft de provinciale opgave voor Natura 2000, NNN en Ecologische vervindingszones weer. In dat kader heeft de provincie op het genoemde traject nog wel een opgave.	Geen.
3	Overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa 'Van brongebieden tot benedenloop'	<u>Blz. 144 (2 keer op deze pagina):</u> Bij De Punt mondt het bekenstelsel van de Drentsche Aa uit in het Noord-Willemskanaal. --> maar ook verderop via de Polders Oosterland-Lappenvoort naar het gemaal Meerweg.	Het klopt dat we water uit de Drentsche Aa, net voor de uitmonding in het Noord-Willemskanaal, via een stuw afleiden en onder het Noord-Willemskanaal door doorvoeren naar de Oude Aa in Lappenvoort-Oosterland. Het gemaal Meerweg pompt dit water vervolgens, via de Schipsloot, weer naar het Noord-Willemskanaal. Wij beschouwen dit echter niet als een hoofdonderdeel van de korte algemene beschrijving van het (vrij afstromende) hoofdsysteem van het bekenstelsel van de Drentsche Aa. Vandaar dat we de afleiding naar Lappenvoort-Oosterland niet in deze korte beschrijving opnemen.	Geen.
4	Zienschwiz inwoner - 1	Ik ben wel heel erg geschrokken van de duimendikke nota's die op internet staan ruim 170 pagina's taaie kost. Toen ik voorzitter van het waterschap was hielden wij ons bezig met de aan en afvoer van water wat de primaire taak is van waterschappen en als wij onvoldoende kennis van de materie hadden huurden wij kennis in van een groot waterschap omdat wij lid waren van de groninger waterschapsbond, ook bij de provinciale waterstaat konden wij aankloppen. Toen Johan Remkes aankondigde dat waterschappen moesten fuseren hebben wij eendrachtig geprobeerd dat zo goed mogelijk te regelen en wezen wij een onderhandelaar aan. Tot onze stomme verbazing bleek onze vertrouwenspersoon door Remkes te zijn benoemd tot coördinator samenvoegen waterschappen, verbijstering alom. Vertrouwen in politici verdween. Door het rijk zijn als bezuinigingsmaatregel veel taken gedelegeerd aan waterschappen waardoor de kosten enorm zijn gestegen. Eigenlijk is dit een verkapte belastingverhoging.	In het WBP omschrijven wij wat de kerntaken van het waterschap zijn. In hoofdstuk drie leggen we uit dat wij altijd redeneren vanuit een functionele houding: "Wij zijn een doeltreffende, efficiënte, integere waterbeheerder, redenerend vanuit onze taken en verantwoordelijkheden." Voor meerdere taken die we er de afgelopen jaren erbij hebben gekregen, zoals extra taken bij zeedijk beheer, muskusrattenbeheer en vaarwegbeheer hebben we extra geld gekregen van het Rijk of de provincie.	Geen.
5	Zienschwiz inwoner - 1	Wat ik heel erg mis in dit rapport zijn eenvoudige oplossingen, voorbeeld het voorkomen dat bestrijdingsmiddelen bij mensen in de tuin belanden, de poelpluier affaire is hier een voorbeeld van mensen worden bang als boeren me voor burgers onbekende stoffen spuiten zij zien dat verwaaiide bestrijdingsmiddelen bij hun op de tuin terecht komen, dat boeren zeggen wij houden ons aan de regels betekent niet dat er geen bestrijdingsmiddelen in tuinen kunnen komen, sahara zand komt hier ook en het verwaaien tot 100 meter is heel normaal omdat de bladeren van gewassen springschansjes zijn, daarom heb ik 2 medewerkers van het waterschap getoond hoe je met een rokje van gaas onder de spuitboom een windstille omgeving kunt creëren waardoor verwaaien van bestrijdingsmiddelen wordt voorkomen.	Eenvoudige oplossingen zijn natuurlijk het beste. Voordat zo'n oplossing landelijk erkend kan worden als een goede oplossing is een gedegen onderbouwing nodig. Dit is niet iets wat door waterschappen opgepakt kan worden omdat wij geen onderzoeksinstantie zijn. Wel hebben we deze problematiek onder de aandacht gebracht in diverse landelijke overleggroepen.	Geen.
6	Zienschwiz inwoner - 1	<u>Erfafspoeling</u> Er wordt nogal wat kabaal gemaakt over het effect hiervan, niet in de nota maar wel in de nieuwsbrieven, een spuitmachine boenen doe je gewoon op het land en restvloeistoffen spuit je verdund over de akker uit andere verontreiniging kan simpel met een helofyten filter worden opgevangen, alleen als er kisten worden ontsmet op het erf zijn andere oplossingen nodig.	Uit metingen in erfputjes is gebleken dat daar middelen in soms zeer hoge concentraties worden aangetroffen. Daarom zetten we in op Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) projecten om emissie vanaf het erf aan te pakken. Wij zijn van mening dat alle routes waarlangs middelen in het oppervlaktewater terecht kunnen komen, aangepakt moeten worden. Dus zowel vanaf het erf, als vanaf het perceel en zowel via afspoeling, als via drift of atmosferische depositie.	Geen.
7	Zienschwiz inwoner - 1	<u>De kwaliteit van het water in kanalen</u> Een onderzoeker heeft op tv verklaard dat er wekelijks heel veel nieuwe stoffen vrijkomen bij industriële bedrijven waarvan het onmogelijk is om deze te vinden als je niet weet waarnaar je moet zoeken, een ding weten we wel zeker dat er veel medicijnresten in het oppervlaktewater worden geloosd door waterzuiveringsinstallaties ik las ergens 80 procent maar dat is heel lastig na te gaan omdat je niet kunt voorspellen wat de interactie tussen de verschillende medicijnresten en andere stoffen.	Het is inderdaad zo dat er steeds nieuwe stoffen geproduceerd worden door de industrie die mogelijk ook in het oppervlaktewater kunnen komen. Het meten van al deze stoffen is niet mogelijk, daarvoor zijn het er te veel en soms is er ook geen analysemethode. In plaats daarvan zijn we in 2019 gestart met toxiciteitsonderzoek. Deze methode van onderzoek stelt vast of er toxiciteit in het oppervlaktewater aanwezig is en onderzoekt daarmee in feite alle stoffen tegelijkertijd en ook de interacties tussen de verschillende stoffen. Ook het oppervlaktewater na de lozing van onze waterzuiveringsinstallaties, en daarmee de medicijnresten, wordt in dit onderzoek meegenomen.	Geen.
8	Zienschwiz inwoner - 1	Gegarandeerd schoon drinkwater kan niet uit oppervlaktewater worden gewonnen omdat de zuiveringstechnieken niet alles kunnen zuiveren.	Schoon drinkwater is water dat voldoet aan de eisen die vanuit de Drinkwaterwet gesteld worden. Dat betekent inderdaad niet dat er helemaal geen resten van middelen meer in zouden zitten, maar wel dat gehalten onder de toegestane limiet blijven. Drinkwaterwinning uit oppervlaktewater is in Nederland wel degelijk mogelijk en wordt ook veelvuldig gedaan, onder de verantwoordelijkheid van de drinkwaterbedrijven.	Geen.
9	Zienschwiz inwoner - 1	<u>Natte plekken afwateren</u> De enige manier is drainage met een filter van kiezelsteentjes en drainagezand en goede structuur door groenbemesters.	In het DAW project "Verminderen Perceelmissie" kijken we naar diverse manieren om het water te zuiveren voordat het alsnog afspoelt van het perceel. De optie die u beschrijft kan een goede aanvulling zijn. Ook hier geldt weer dat voor een brede toepassing er gedegen onderzoek naar moet worden gedaan. De toepassing van de maatregelen is de verantwoordelijkheid van de grondeigenaar.	Geen.

10	Zienswijze inwoner - 1	<p><u>Overstroming in stedelijk gebied</u></p> <p>Boeren groeven vroeger sloten om het water af te voeren naar steden en dorpenbouwers vergeten dat wel eens want die vierkante meters zijn niet te verkopen en zodoende keert de wal het schip enige basiskennis van natuurkunde zou politici niet misstaan maar als alle bestrating wordt weggehaald kunnen tuinen een groot deel compenseren ook met een wadi of een ondergronds buffervat is veel ellende te voorkomen.</p>	<p>Voldoende ruimte voor water is van belang voor de klimaatbestendige inrichting, zowel in het landelijke als het bebouwde gebied. Door het dempen van sloten voor woningbouw en het verharderen van percelen door bestrating kunnen problemen ontstaan met de waterhuishouding. Bij hevige neerslag stroomt het water te snel af en zorgt voor piekafvoeren. Daarnaast kan het water niet meer infiltreren in de bodem, om de grondwaterstanden aan te vullen. Grote verharde oppervlakten kunnen daarnaast zorgen voor het "hitte-eiland effect"; De temperatuur kan lokaal enkele graden hoger zijn dan in een meer groene omgeving. Via het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie werken we samen met gemeenten, provincies en andere betrokken partijen aan het klimaatbestendig maken van de ruimtelijke inrichting. Bovengenoemde punten krijgen daarin voldoende aandacht.</p>	Geen.
11	Dorpscoöperatie De Brug	<p>Uw voorzitter benoemt in zijn voorwoord een aantal vraagstukken en geeft aan graag het gesprek aan te gaan met o.a. andere belanghebbenden. Te lezen valt dat het Waterschap Hunze en Aa's graag partner wil zijn in een gebiedsdialog, omdat water gezien wordt als een ordenend element voor de inrichting in een gebied.</p> <p>Welnu, in Gasselternijveen leeft al vanaf het moment dat de dorpsvisie in 2006 geschreven werd, de wens om de Vaart in het centrum van het dorp gedeeltelijk te heropenen. In het vervolg daarop heeft de gemeente in 2009 door buro Vijn een herinrichtingsvisie voor de Vaart opgesteld en heeft de dorpscoöperatie in 2018 een dorpsinitiatief ingediend bij het college van B & W.</p> <p>Ondanks het feit dat we het idee hebben dat op het gemeentehuis van Aa en Hunze zeker sympathie voor het idee/plan (reconstructie van het centrum van GNV) bestaat, is er tot op heden (nog) geen sprake van concrete activiteiten.</p> <p>Omdat de inbreng van het waterschap een belangrijke rol zou kunnen spelen bij de planvorming en omdat u aangeeft graag met partijen in gesprek gaat over toekomstige ontwikkelingen, willen we u hierbij vragen of u ons plan/voorstel nog eens goed wilt bekijken. Uiteraard hopen we dat dat er vervolgens toe mag leiden dat het Waterschap samen met ons, dorpscoöperatie Gasselternijveen (en de gemeente Aa en Hunze) een door het gehele dorp gedragen voorstel en lang gekoesterde wens in vervulling te doen gaan.</p>	<p>In de voorbereiding en uitwerking van de ideeën en plannen voor de Vaart in Gasselternijveen heeft het waterschap samen met u meegedaan en meegedacht. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de Inrichtingsvisie voor het gebied van de Vaart. Zoals u aangeeft heeft dit tot nu toe niet tot concreet uitvoerbare plannen geleid. In de aanpak volgens het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) wordt onder leiding van gemeenten gewerkt aan het in kaart brengen van (toekomstige) kwetsbaarheden als gevolg van de klimaatthema's wateroverlast, hitte, droogte en overstroming. Een volgende stap is dat de gemeente in een dialoog met diverse partijen en belangenvertegenwoordigers bespreekt welke knelpunten aangepakt moeten worden en welke mogelijke oplossingen daarvoor zijn. Hoewel het waterschap op dit moment niet weet met wie de gemeente de dialoog voert gaan we er vanuit dat deze dialoog ook met u en ons gevoerd wordt. Wij zullen ook als waterschap de inrichtingsvisie voor de Vaart inbrengen als mogelijke oplossingsrichting. Het waterschap wil in het kader van de verdere planvorming met u en gemeente gezamenlijk kijken of de plannen uit de visie kunnen worden gerealiseerd.</p>	Geen.
12	Provincie Drenthe	<p>In hoofdstuk 6, Deltaplan zoetwater, wordt ingegaan op de mogelijke tekorten aan water die er ontstaan ten gevolge van klimaatsverandering en de inzet van het waterschap daarbij. Wij ondersteunen de lijn die u hierbij kiest, namelijk optimaliseren wateraanvoer, conserveren water, voorkomen inefficiënt watergebruik en optimaliseren gebruik van grondwater en optimaal bodembeheer. Bij het conserveren van water wordt alleen gesproken over conservering in het voorjaar terwijl het maar de vraag is in hoeverre dat nog voldoende oplevert in jaren met een relatief droog voorjaar. Binnen de bandbreedte van het voorkomen van wateroverlast zou ook moeten worden bekeken op welke wijze de winterneerslag effectiever kan worden ingezet bij het aanvullen van de grondwatervoorraad.</p>	<p>Uw suggestie onderstrepen wij. Binnen de periode van het waterbeheerprogramma onderzoeken wij manieren om de grondwatervoorraad zo goed mogelijk te beheren. We passen de tekst aan om dit beter toe te lichten en voegen een maatregel toe.</p>	<p>Paragraaf 6.2, pagina 36: Derde alinea onder het kopje 'Water conserveren' ("Bij natuur- en beekherstelprojecten...voor drogere perioden") vervangen door "Op de hogere delen van ons beheergebied, waar wateraanvoer geen optie is, streven we er met name naar dat neerslag beter wordt vastgehouden en infiltreert daar waar het valt, zodat het risico op vochttekort in de bodem afneemt en aanvulling van grondwatervoorraden toeneemt. We willen in de planperiode 2022-2027 nader in beeld krijgen hoe dit op zo effectief mogelijke wijze gerealiseerd kan worden. Rekening houdend met de randvoorwaarden van ons regulier peilbeheer en de verschillende belangen en functies die daarmee gediend worden. In paragraaf 6.3 is aangegeven dat we in relatie tot beregenen uit grondwater ook onderzoek doen naar de mogelijkheden voor grondwatervoorraadbeheer."</p> <p>Toevoegen maatregel: "6.2.2 Onderzoek naar mogelijkheden om binnen het reguliere peilbeheer neerslag beter vast te houden en tot infiltratie te laten komen om bodemvocht en grondwateraanvulling te optimaliseren 2025"</p>
13	Provincie Drenthe	<p>In hoofdstuk 7.13 wordt aangegeven dat samenwerking tussen provincie en waterschap nodig is om de samenhangende doelen gekoppeld aan de natuuropgave van de provincie te kunnen realiseren. Met het waterschap hebben wij daarmee in het verleden al verschillende projecten tot een goed einde kunnen brengen. Wij willen er wel op wijzen dat naast de taak die het waterschap heeft op het gebied van de kwaliteit van het oppervlaktewater het ook verantwoordelijk is voor het peilbeheer gericht op het realiseren van de functies. Ook een gebied met de functie natuur moet in staat worden gesteld om een dusdanige waterhuishouding te realiseren dat daarmee zo goed mogelijk aan de natuurwensen kan worden voldaan. Als het peil in de hoofdwatergangen daar onvoldoende invulling aan geeft, ligt daar ook een taak voor het waterschap. Die taakomschrijving zien wij onvoldoende terug in het voorliggende waterbeheerprogramma. De interne waterhuishouding in het natuurgebied zelf is natuurlijk de verantwoordelijkheid van de terreineigenaar waarbij de opgave veelal bij de provincie terecht komt.</p>	<p>In paragraaf 9.1 omschrijven wij ons peilbeheer. Hierin staat dat we streven naar een optimaal peilbeheer voor de functies in ons gebied. Als een bepaald gebied de functie natuur heeft, richten wij ons peilbeheer dus op het zo goed mogelijk bedienen van die natuurfuncties, rekening houdend met het bestaande landgebruik. We anticiperen op de weersomstandigheden, zodat we zo vroeg mogelijk de juiste maatregelen kunnen treffen om de afgesproken peilen te kunnen handhaven. Extreme klimatologische omstandigheden, zoals langdurige en extreme droogte, kunnen er echter voor zorgen dat wij niet altijd de in het peilbesluit vastgelegde peilen kunnen hanteren.</p>	Geen.
14	Provincie Drenthe	<p>Daarnaast willen wij van de gelegenheid gebruik maken aandacht te vragen voor de Omgevingsagenda Noord waar vanuit de NOVI aan wordt gewerkt met daarin speciaal aandacht voor natuur inclusieve landbouw. Daarin komt ook het vraagstuk klimaat met als thema verdroging aan de orde waarbij specifiek is ingezoomd op het stroomgebied van de Drentsche Aa. Dit onderwerp krijgt ook in uw waterbeheerprogramma veel aandacht en mogelijk kunnen beide programma's elkaar versterken.</p>	<p>Wij zijn bekend met de Omgevingsagenda Noord en zij daar ook bij betrokken. We hebben actief deelgenomen aan de Werktafel over de hoge zandgronden en de Drentsche Aa en zullen ook deelnemen aan de andere werktafel die georganiseerd worden. We brengen onze kennis van het watersysteem en ons beleid, zoals onder andere opgenomen in het waterbeheerprogramma, in bij de overleggen in het kader van de Omgevingsagenda Noord.</p>	Geen.
15	Provincie Drenthe	<p>Tot slot willen wij u nog meegeven dat wij als provincie samen met de landbouw stappen zetten naar een meer duurzame vorm van landbouw waarbij ook het verbeteren van de waterkwaliteit wordt meegenomen. Door middel van het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer zijn daarin de laatste jaren samen met de waterschappen belangrijke stappen gezet. Wij zouden dit traject de komende jaren graag in overleg met de waterschappen willen voortzetten.</p>	<p>Ook vanuit het waterschap zijn wij van plan om dit traject voort te zetten op de wijze zoals die tot nu toe is ingevuld. Daarbij willen we nadrukkelijk ook de knelpunten ten aanzien van waterkwaliteit meenemen.</p>	Geen.

<p>16 Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging</p>	<p>Pagina's 105,107 en 127: <i>Vossen en konijnen zijn algemeen voorkomende soorten in Nederland. Vossen vallen onder de schadebestrijding, wat vastgesteld is door de provincie. Het konijn is vrijgesteld bejaagbaar wild. Het waterschap staat geen jacht toe op haar eigen terreinen, maar schakelt indien nodig wildebeheereenheden in voor noodzakelijke schadebestrijding, bijvoorbeeld voor schade door vossen en konijnen.</i></p> <p>In het verleden was er een jachtvriendelijk beleid. In het nieuwe programma is de inschakeling van wildebeheereenheden niet (volledig) weergegeven is niet geheel duidelijk. Wij hebben inmiddels contact gehad met mevrouw Hidding en de heer Popken. Zij bevestigden dat er sprake is van verwarring en dat de tekst over de jacht in het ontwerp inderdaad anders luidt dan de tekst in het geldende beheerprogramm. Maar dat er geen sprake is van een beleidswijziging, maar van een beleidsneutrale overgang. De mail van mevrouw Hidding is ter verduidelijking bijgevoegd. Een ongewijzigde voortzetting van het jachtvriendelijke beleid is van groot belang voor de jagersverenigingen, omdat bij een ander beleid onoverkomenlijke problemen zullen ontstaan voor veel jagers en WBE'en met betrekking tot de bejaagbaarheid van hun jachtvelden, omdat die in een dergelijke scenario kleiner zullen uitvallen dan wel gescheiden zullen worden door de geldende wettelijke vereisten die gelden om een jachtveld met het geweer bejaagbaar te maken. Omdat scenario te voorkomen is het van groot belang dat de waterschappen hun beleid ongewijzigd zullen voortzetten.</p> <p>De jagersverenigingen zijn zich er terdege van bewust dat er situaties zijn waarin een eigenaar grond (zoals bijvoorbeeld de waterschappen) wil meewerken om zijn gronden te verhuren voor de jacht om de jachtvelden binnen de verschillende WBE'en bejaagbaar te houden casu quo te krijgen, maar daar tevens beperkingen aan wil stellen op haar eigen gronden.</p> <p>In de praktijk is gebleken dat de zogenaamde jacht "op-afroep-constructie" een goed werkend model is om dit te ondervangen, waardoor beide partijen niet benadeeld worden. Hierbij wordt er in de jachthuurovereenkomst een nadere bepaling opgenomen dat er alleen gejaagd mag worden indien er voor een specifieke datum vooraf schriftelijk toestemming wordt verkregen. Indien de eigenaar van de grond niet wenst dat er op die datum gejaagd wordt, dan geeft hij zijn toestemming niet.</p> <p>Van de voorheen gekozen zogenaamde nulverhuur-constructie is in de juridische praktijk gebleken dat deze niet overal geaccepteerd werd. Het feit dat de jacht wordt gehuurd maar dat er in het geheel niet gejaagd mag worden, geeft discussie of dit wel gezien kan worden als volwaardige jachthuurling. Om in de praktijk deze problemen te voorkomen zouden de jagersverenigingen willen aanraden om gebruik te maken van de constructie "jacht-op-afroep" indien de verhuurder van het jachtgenot, zoals in dit geval het waterschap, controle wil houden of er überhaupt en zo ja wanneer er gejaagd mag worden. Wij stellen voor dat deze regels hersteld worden.</p>	<p>We begrijpen uw opmerking. We stemmen de tekst meer af op wat er in het vorige beheerprogramma stond.</p>	<p>Paragraaf 9.4, pagina 107: De alinea "Vossen en konijnen zijn algemeen voorkomende soorten in Nederland. Vossen vallen onder de schadebestrijding, wat vastgesteld is door de provincie. Het konijn is vrijgesteld bejaagbaar wild. Het waterschap staat geen jacht toe op haar eigen terreinen, maar schakelt indien nodig wildebeheereenheden in voor noodzakelijke schadebestrijding, bijvoorbeeld voor schade door vossen en konijnen."</p> <p>Vervangen door: "Vossen en konijnen zijn algemeen voorkomende soorten in Nederland. Vossen vallen onder de schadebestrijding, wat vastgesteld is door de provincie. Het konijn is vrijgesteld bejaagbaar wild. Zowel vossen als konijnen kunnen schade aan waterstaatswerken veroorzaken. Het waterschap hanteert als uitgangspunt dat geen jacht is toegestaan op zijn eigen terreinen, tenzij sprake is van noodzakelijke schadebestrijding. Hiervan is sprake ingeval van (dreigende) schade die voor het waterschap aanleiding is om (opdracht te geven om) in te grijpen in de stand van de betreffende schadeveroorzakende soort. Onze overeenkomsten met de WBE's zijn op dit principe gebaseerd in de vorm van nul-huur overeenkomsten."</p> <p>Paragraaf 10.6, pagina 127: De zinnen "Op onze eigendommen is geen jacht toegestaan. Indien noodzakelijk is schadebestrijding op onze eigendommen toegestaan."</p> <p>Vervangen door: "Op onze eigendommen is geen jacht toegestaan, tenzij sprake is van noodzakelijke schadebestrijding."</p>
<p>17 Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging</p>	<p>Bij beheer en schadebestrijding ervaren we lokaal last van grote groepen Knobbelswanen die zich ophouden in het A.G. Wildervanckkanaal en van daaruit fourageren op graslanden en ingezaaide graanpercelen. U kunt hiervoor de mogelijkheid bieden aan de WBE'en om over te kunnen gaan tot verjaging met bijvoorbeeld vogelafweerpistool.</p>	<p>Wij zien geen meerwaarde in het verjagen van Knobbelswanen van onze eigendommen. Verjagen leidt, ons inziens, slechts tot verplaatsing van het probleem naar andere percelen.</p>	<p>Geen.</p>
<p>18 Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging</p>	<p>Waarom wordt het 'jagen boven water' beleidsmatig anders beoordeeld als 'het jagen onder water' (vissen)? Vissers krijgen alle ruimte van het waterschap en de gronden worden hiervoor ook verhuurd.</p>	<p>Er zijn grote verschillen tussen jagen en (sport)visserij. Bij het vissen worden de dieren (veelal) in leven gehouden en teruggezet in hun habitat. Vissen is een hobby voor een breed publiek en kan zonder grote risico's door jong en oud bedreven worden. Uiteraard wel gebonden aan regels (vergunning, als ook locatie waar gevist mag worden). Aan jagen zijn echter meer regels en risico's verbonden. Daardoor mag dit alleen maar uitgevoerd worden door daartoe bevoegde personen.</p>	<p>Geen.</p>
<p>19 Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging</p>	<p>Jagers zijn natuurminded, daarom willen wij graag aandacht vragen voor biodiversiteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Landbouwers de ruimte geven om de taluds van veenkoloniale rietwijken niet jaarlijks te maaien, maar tweejaarlijks, zodat er dekking blijft in de winter, zonder dat de waterdoorvoerende functie in het geding komt. - Dijken en paden van het waterschap in te zaaien met een bloemenmengsel (bijvoorbeeld langs het A.G. Wildervanckkanaal). - Dat jager en WBE'en in het kader van speciale (patrijzen-)projecten ook in de toekomst graag de samenwerking zoeken met het waterschap. 	<p>Dit is al mogelijk binnen het schouwbeleid. Bij brede watergangen hoeft alleen de stroombaan geschoond te worden.</p> <p>We zaaien met name waterkeringen (taluds) al in met kruidenrijke mengsels. Maaipaden worden hier niet mee ingezaaid, omdat de maaipaden veelvuldig bereden worden en daarmee minder ecologische waarde hebben.</p> <p>Wij staan open voor samenwerking.</p>	<p>Geen.</p>
<p>20 Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging</p>	<p>Ook jagers zijn door de provincie aangewezen om de populatie muskusratten te beperken. Het is in het belang van het waterschap om dit ook toe te staan op de gronden c.q. in de wijken van het waterschap.</p>	<p>Het waterschap beschikt over een professioneel en goed uitgerust team voor het beheer van muskus- en beverratten. Op dit moment is de populatie goed onder controle en wordt ingezet op het volledig verwijderen van muskusratten in het binnenland. Aan de grens met Duitsland blijven we te maken hebben met intrek vanuit Duitsland. Omdat de situatie onder controle is worden er in de praktijk zeer weinig ratten gevangen. Het zwaartepunt ligt vooral landinwaarts op het speuren naar de laatste aanwezige ratten. Er is geen noodzaak om in het muskus- en beverrattenbeheer de hulp van externen in te schakelen.</p>	<p>Geen.</p>
<p>21 Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging</p>	<p>Voor de schadebestrijding (ganzen) op de aangrenzende vlakke landbouw percelen willen jagers gebruik kunnen maken van de dekking in de sloten van het waterschap (uitvoering Ganzen Akkoord Groningen GAK).</p>	<p>Jacht op eigendommen van het waterschap is niet toegestaan. Onze eigendommen zoals hoofdwatgangen vallen wel onder jachtgebieden. Dit om versnippering van jachtgebieden te voorkomen door niet aan het minimaal vereiste oppervlak (ha) te kunnen voldoen. Schouwsloten vallen hier niet onder. Deze zijn immers particulier eigendom. Veel percelen grenzen zowel aan hoofdwatgangen als schouwsloten. Voor de ganzenjacht kunnen de schouwsloten gebruikt worden maar niet de hoofdwatgangen. Ook omdat het waterschap recreatief medegebruik op onze eigendommen, zoals wandelen op onderhoudspaden, toestaat is het niet gewenst jacht op of vanuit hoofdwatgangen toe te staan.</p>	<p>Geen.</p>
<p>22 Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK)</p>	<p>Pagina 44</p> <p>"Samen met de landbouwsector stimuleren we, door middel van bijdragen aan pilots en kennisverspreiding, dat de sector bewezen goede maatregelen voor efficiënt watergebruik op grotere schaal gaat toepassen, zoals pivots, druppelirrigatie, gebruik bodemvochtsensoren, zoetwateropslag in het brakke grondwater in de kustgebieden en gestuurde drainage (Spaarwater I en II) in verziltingsgevoelige gebieden."</p> <p>Reactie:</p> <p>Het GrAJK ziet veel mogelijkheden in deze projecten. Wij denken dat er nog projectmogelijkheden liggen op het gebied van bodemvochtsensoren. De afgelopen paar jaar zijn opeens veel boeren gestart met beregenen. Het is hier een vrij nieuw fenomeen in vergelijking met Flevoland bijvoorbeeld. Het is soms lastig voor de boeren om goed in te schatten wanneer er beregend moet worden. Wij hebben de volgende denkrichtingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> (a) Stimuleer de aanschaf van bodemvochtsensoren bij boeren. (b) Lever de bijhorende kennis aan boeren over bodemvocht, pF-curve, data uitlezen. (c) Veel bodemvochtsensoren in een regio kan leiden tot een goed algemeen beeld van de bodemvocht situatie in dat gebied. Als deze informatie gedeeld wordt met waterschappen, kunnen zij beter inschatten wanneer er veel beregend gaat worden. 	<p>In het verleden hebben we in het project Watersense gewerkt met bodemvochtsensoren. Hier waren vooral agrariërs werkzaam in het veenkoloniale gebied bij betrokken. Wellicht dat door de recente droge jaren de urgentie is toegenomen om te kunnen beregenen in een groter deel van ons beheergebied. Wij onderschrijven dan ook dat het meten van de bodemvochtsituatie door middel van sensoren de boeren kan helpen om op het juiste moment te beregenen. In het WBP zijn projecten voorzien om met duurzaam bodembeheer aan de slag te gaan. Daar kan ook het werken met bodemvochtsensoren onder vallen. Het samen optrekken met een agrarische organisatie zoals het Agrarisch Jongeren Kontakt vinden wij belangrijk. Kortom, wij staan open voor deze suggestie. In het waterbeheerprogramma is geld opgenomen voor kleinschalige gebiedsgerichte pilots voor duurzaam bodembeheer.</p>	<p>Geen.</p>

23 Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK)	<p>Pagina 61</p> <p>"De landbouwgronden in ons beheergebied zijn vrijwel overal sterk verzadigd met fosfaat. Het landelijk beleid gericht op evenwichtsbemesting stelt beperkingen aan de fosfaatvrucht die toegevoegd mag worden. Door de huidige evenwichtsbemesting wordt de kans op uitspoeling in ieder geval niet vergroot. Een goede landbouwpraktijk gericht op bodemverbetering kan nog winst opleveren."</p> <p><u>Reactie:</u></p> <p>Hoe kan een bodem verzadigd zijn met fosfaat? Hoe bepaal je dat? Is de landbouw de veroorzaker van de hoge P-verzadiging die wordt genoemd? Of zijn er achterliggende historische bodemprocessen die dat bijvoorbeeld veroorzaken? De huidige praktijk in dit gebied is al dat boeren minder P opbrengen dan het gewas opneemt, de uitmijning is al bezig. Fosfaatverzadiging staat genoemd als voor het hele gebied, maar dat is niet zo. Er zijn namelijk ook gronden in deze regio met fosfaat-arme klasse.</p> <p>Wij pleiten voor omdenken: Het opbrengen van organische mest en compost bevordert de bodemvruchtbaarheid. Een betere bodemvruchtbaarheid zorgt voor minder uit- en afspoeling. Waarom zou je dan minder moeten bemesten? Interessant om te onderzoeken of bemesten ook kan leiden tot minder uitspoeling</p>	De hoeveelheid fosfor die gebonden kan worden in de bodem hangt af van het bodemtype. De analyse met betrekking tot de fosfaattoestand in de bodem is voor ons gebied uitgevoerd door het Nutriënten Management Instituut (NMI). De fosfaattoestand van de bodem is gebaseerd op frequente bodemanalyses die door agrariers worden uitgevoerd om hun bemestingsmanagement te optimaliseren én om te voldoen aan de voorwaarden voor derogatie. Een deel van de fosforvoorraad in de bodem is afkomstig uit de natuurlijke herkomst van de bodem. Voor een deel is dit afkomstig van bemesting die in het verleden is toegepast en een deel van de voorraad is afkomstig van recentere bemesting. De uitsplitsing in deze verschillende groepen is landelijk en ook voor het gebied van Hunze en Aa's uitgevoerd door Wageningen Environmental Research (WenR). Het is zeker zo dat door met organische mest en compost te werken er meer bodemactiviteit op gaat treden waardoor de gebonden fosfaat weer beschikbaar kan komen voor de planten. In het WBP zijn pilots voorzien om duurzaam bodembeheer te bevorderen. In de pilots kunnen we in overleg met de sector bekijken welke zaken we verder gaan onderzoeken.	Geen.
24 Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK)	<p>Pagina 62</p> <p>"We willen bijdragen aan pilots voor kringlooplandbouw in de gebieden met relatief veel veehouderijbedrijven, zoals Duurswold en het zuidelijk deel van Oldambt. Bij kringlooplandbouw wordt er efficiënt omgegaan met input van stikstof, fosfaat en koolstof op het veehouderijbedrijf."</p> <p><u>Reactie:</u></p> <p>Wat heeft kringlooplandbouw concreet te maken met reduceren van uitspoeling of afspoeling? De huidige landbouw gaat ook zo efficiënt mogelijk om met input van stikstof, fosfaat of koolstof. Wellicht is er meer winst te behalen bij veehouderijen bij het reduceren uitspoeling van voersilo's. Het water uit de voersilo's kan in het oppervlaktewater terecht komen. Wij denken dat er genoeg veehouderijen zijn die met subsidieondersteuning dit willen realiseren.</p> <p>Vaak wordt in kringlooplandbouw een combinatie gezocht met vlinderbloemige gewassen voor een alternatief van stikstof-aanvoer. Let hierbij wel op dat de stikstof-nalevering van vlinderbloemigen in de vervolgteelt heel veel kan zijn. Dit kan ook weer extra uitspoeling zelf opleveren. Ook dit is interessant om te gaan onderzoeken.</p>	Wij zien kringlooplandbouw op melkveehouderijbedrijven heel breed. Ook het beter inrichten van het erf en daardoor kuilverliezen verminderen, werkt mee om efficiënter met nutriënten om te gaan. Dit kan dus ook onderdeel zijn van een project rondom kringlooplandbouw. Juist doordat het hele bedrijf onder de loep genomen wordt, hoe de stofstromen gaan, krijgen we ook de mogelijke verliezen in beeld en kan daar vervolgens op geacteerd worden. Door zicht hierop te krijgen kan het bedrijf er financieel zijn voordeel mee doen. Bij het werken met vlinderbloemigen is bekend dat wanneer deze worden ondergeploegd er extra stikstof beschikbaar komt. Daar moet in de vruchtopvolging en in de bemesting rekening mee gehouden worden. Ook dat is onderdeel van een duurzame kringloop landbouw. Het waterschap draagt financieel bij aan pilots voor kringlooplandbouw. Samen met de sector kan bekeken worden welke zaken in de pilots onderzocht worden. Uw ideeën kunnen hierin meegenomen worden.	Geen.
25 Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK)	<p>Pagina 65</p> <p>"In het hele gebied is ingezet op het faciliteren, waar mogelijk, van de aanleg van beheerde akkerranden. Deze beheerde randen van minimaal drie meter breed langs watervoerende sloten leiden tot reductie van drift en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater."</p> <p><u>Reactie:</u></p> <p>Het GrAJK ziet hier liever een veel specifiekere aanpak. Welke werkzame stoffen worden aangetroffen in het water? Zijn die werkzame stoffen toe te schrijven aan een 1 of meerdere teelten in de regio? Stimuleer dan juist om die gewassen akkerranden te plaatsen in plaats van zoveel mogelijk. Hierdoor wordt de grootste milieuwinst behaald."</p>	In de afgelopen 20 jaar hebben wij veel gegevens verzameld rondom het aantreffen van middelen in onze oppervlaktewateren. Nu is het zo dat veel van die middelen breed inzetbaar zijn en niet te herleiden zijn tot een specifiek teelt. Ook zien we dat de normoverschrijdingen in ons hele beheergebied voorkomen. In het verleden hebben we getracht specifieke stoffen aan te pakken. Isoproturon was zo'n stof die vooral in de graanteelt gebruikt werd en waarbij overschrijdingen vooral in het Oldambt voorkwamen. Uiteindelijk leidde dit tot een verbod op middelen waar deze stof in voorkwam. Dit omdat de overschrijdingen die wij aantreffen worden gerapporteerd aan het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen biociden (Ctgb). Dit doen alle waterschappen. Het is voor het behoud van gewasbeschermingsmiddelen voor de landbouwsector van belang dat op allerlei manieren getracht wordt te voorkomen dat middelen in het oppervlaktewater terecht komen. Door een bufferstrook van 3 m. wordt de kans op afspoeling of drift van middelen naar de sloot met 20-30 % verkleind. Wij zijn van mening dat hiermee de akkerranden zich bewezen hebben als een goede maatregel.	Geen.
26 Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK)	<p>Pagina 87</p> <p>"Bij grootschalige plasvorming op landbouwpercelen zien we vaak dat er greppels worden gegraven om het overtollige water af te laten stromen naar het oppervlaktewater. Als hierbij door het maaipad wordt gegraven ontstaat een onveilige situatie voor het onderhoud. De greppels slijten uit door het water en de meegevoerde grond zorgt voor hinder in de afvoer van de watergang. Daarnaast kan het versneld laten afstromen van dit water een negatief effect hebben op de waterkwaliteit. We stellen beleid op waarin we uitwerken hoe we hiermee omgaan."</p> <p><u>Reactie:</u></p> <p>Er zijn verschillende manieren van greppels maken. Bijvoorbeeld door een sleuvenfrees of greppelfrees. Sleuvenfreesen zijn gevaarlijker dan greppelfreesen. Die nemen ondergronds zand mee. Neem het verschil van deze twee systemen mee in het beleid. Greppelfreesen hebben minder met uitspoeling, dat heeft ook te maken omdat het water nauwelijks in contact geweest is met de grond voordat het afgevoerd wordt.</p>	We zullen bij het op te stellen beleid rekening houden met de verschillende manieren van greppels maken. Daarbij zullen we ook aangeven welke alternatieven er voorhanden zijn voor agrariërs om overtollig water kwijt te raken zonder dat dit gevaarlijke situaties oplevert voor onze medewerkers of negatieve gevolgen heeft voor de waterkwaliteit.	Geen.
27 Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK)	<p>Pagina 91</p> <p>"Samen met de provincies gaan we onderzoeken in welke gebieden er kansen liggen veenoxidatie te vertragen en waar mogelijk te stoppen in combinatie met daarop afgestemd beleid, functies, normen en maatregelen. Peilgestuurde drainage kan een oplossing zijn, maar ook het telen van andere gewassen, ophogen van landbouwgronden en/of het aanpassen van de normen zijn mogelijkheden om af te wegen. Verder kan er aan klimaatbossen gedacht worden of zonneparken op de laagste gronden. Zo zijn er heel veel opties mogelijk."</p> <p><u>Reactie:</u></p> <p>Het maken van klimaatbossen of zonneparken leggen alleen maar meer druk op de landbouw en grondschaarste. Hierdoor stijgen nog meer de grondprijzen, en moeten er intensievere bouwplannen worden gemaakt om rendabel te blijven. Dit heeft een averechts effect. Alles staat met elkaar in verband.</p> <p>Wij staan positief tegenover het feit om te zoeken naar andere gewassen. Dit is alleen erg lastig in de praktijk. Vooral genoeg afnemers in de regio vinden is hiervoor belangrijk. Het is dus belangrijk om ook verwerkende industrie of handel naar dit gebied toe te trekken om echt meer op de lange termijn gewasdiversificatie te creëren.</p>	Wij gaan voor een gebiedsgerichte aanpak waarbij alle facetten die u benoemd meegenomen moeten worden, juist omdat alles met elkaar samenhangt. Daarbij is het van belang dat we aansluiting zoeken bij de ontwikkelingen die specifiek in het gebied gaande zijn en we zoveel mogelijk gebruik maken van al lopende trajecten en processen (zoals verduurzamingsbeleid vanuit de provincies, Regio Deal etc.). Daarnaast spelen ook landelijk ontwikkelingen op het gebied van verduurzaming van de (kringloop)landbouw mee in de keuzes die gebiedsgericht gemaakt kunnen worden. Dat de ketenpartijen een belangrijke rol hierin hebben, daar zijn wij ons van bewust. Als waterschap hebben wij hier geen sturende rol in. Deze rol ligt bij het Rijk en de provincies. Het waterschap heeft hierin een adviserende en meedenkende rol en wij kunnen uw zorgen inbrengen.	Geen.

28	De Markte van Midlaren	<p>Waterkwaliteit</p> <p>Uit uw documentatie blijkt dat de kwaliteit van het water in het meer nagenoeg goed is, maar dat die van de waterafvoerende Hunze te wensen overlaet. Dit betekent naar onze opvatting dat er afdoende maatregelen bij de bron moeten worden genomen alvorens er flankerende maatregelen worden genomen op het meer, die het bestaand gebruik en de huidige functies negatief beïnvloeden. Het mag niet zo zijn dat via het meer de verontreiniging door de Hunze moet worden gecompenseerd met als gevolg dat daardoor de huidige (recreatieve) gebruiksmogelijkheden worden beperkt.</p> <p>Volgens uw ontwerp programma dienen er ondiepe plekken in het meer te komen om daar onderwaterplantengroei te laten ontstaan die de waterkwaliteit verbetert. Daarvoor zijn luwtegebieden van enige omvang nodig geeft u aan. Wij zien daarentegen graag dat de bron van de vervuiling wordt aangepakt.</p> <p>Voorts is onlangs het project Tusschenwater gerealiseerd en in 2021/2022 zal het project Noordma worden gerealiseerd. De effecten van die beide projecten op de waterkwaliteit van de Hunze en het meer kunnen zodanig zijn (en dat lijkt aannemelijk), dat het creëren van een luwe zone met waterondiepten in het meer niet of slechts beperkt nodig is.</p> <p>Wij zijn van mening dat die effecten eerst gemeten moeten worden alvorens plannen te maken voor het aanleggen van luwtegebieden die gebruiksmogelijkheden van het meer ernstig beperken.</p>	<p>Het is zeker niet zo dat het meer al een goede kwaliteit heeft. We zullen dit ook in de tekst van het waterbeheerprogramma nog iets duidelijker uitleggen. Momenteel is het zo dat de waterkwaliteit op het gebied van voedingsstoffen (fosfaat en stikstof) de goede kant op gaat en voor fosfaat al voldoet aan de norm (stikstof nog niet), maar de biologische kwaliteit van het meer is nog ontoereikend tot matig. Er zijn problemen met teveel algen en ongewenste algensoorten, onvoldoende onderwaterplanten, een te eenzijdige visstand en onvoldoende variatie in kleine waterdierpjes. De belangrijkste factor daarin is het achterwege blijven van onderwaterplanten. Onderwaterplanten zijn belangrijk voor een divers onderwaterleven (vissen en waterdierpjes) en ook als concurrent voor algen (en blauwalgen). Het achterwege blijven van onderwaterplanten in ondiepe delen van het Zuidlaardermeer wordt veroorzaakt door het gebrek aan luwte in deze delen. Er hoeven geen ondiepe plekken bij te komen in het meer, die zijn er voldoende. Het is vooral dat deze ondiepe delen onvoldoende luw zijn voor vestiging van onderwaterplanten. Maatregelen in de Hunze zoals Tusschenwater en Noordma hebben geen invloed op de luwte in het meer en hebben dus ook geen effect op de vestigingsmogelijkheden voor onderwaterplanten in de ondiepe delen van het meer. Ze hebben wel een positief effect op de hoeveelheid zwevende deeltjes die vanuit de Hunze in het Zuidlaardermeer komen en ook op de hoeveelheid fosfor en stikstof dat vanuit de Hunze in het Zuidlaardermeer komt. Deze maatregelen hebben daardoor wel een positief effect op de algengroei in het meer. Bovendien zorgen projecten zoals Tusschenwater en Noordma voor extra leefgebied voor veel soorten die ook van belang zijn voor het Zuidlaardermeer. Projecten in de Hunze kunnen dus niet los gezien worden van het Zuidlaardermeer en dat gebeurt ook niet. Echter, voor de groei van onderwaterplanten in de ondiepe delen van het meer zijn luwte-maatregelen nodig in het meer zelf.</p>	<p>Paragraaf 7.4, pagina 54, onder "Zuidlaardermeer" toevoegen: "De biologische kwaliteit van het meer is nog ontoereikend tot matig. Er zijn problemen met teveel algen en ongewenste algensoorten, onvoldoende onderwaterplanten, een te eenzijdige visstand en onvoldoende variatie in kleine waterdierpjes. De belangrijkste factor die van invloed is op de onderwater- ecologie van het meer is het achterwege blijven van onderwaterplanten. Onderwaterplanten zijn belangrijk voor een divers onderwaterleven (vissen en waterdierpjes) en ook als concurrent voor algen (en blauwalgen). Het achterwege blijven van onderwaterplanten in ondiepe delen van het Zuidlaardermeer wordt veroorzaakt door het gebrek aan luwte in deze delen."</p> <p>Verwijderen (wegens dubbeling met bovenstaand tekstvoorstel): "Ook in het Zuidlaardermeer speelt het gebrek aan luwte een belangrijke rol in het achterblijven van onderwaterplanten in ondiepe delen van het open water".</p>
29	De Markte van Midlaren	<p>Waterpeil</p> <p>De Marke heeft het Drentse deel van het meer in eigendom. Bij de (relatieve) verlaging van het waterpeil neemt de bevaarbaarheid af en wordt de recreatievaart beperkt. Het meer wordt met name in het Drentse deel te ondiep. De toegang tot Jachthaven Meerzicht wordt belemmerd en de vaste steigers worden te hoog.</p> <p>De Marke verhuurt ligplaatsen op het meer voor recreatie-arken aan draaipalen, verhuurt een deel van Jachthaven Meerzicht en verhuurt oevergronden met daarop steigers. Dat de recreatie-arken die als cultuurhistorisch erfgoed en als uniek bekend staan vanwege uw plannen mogelijk zouden verdwijnen of in het geding komen, zien wij als een zware aantasting van het meer.</p> <p>De inkomsten uit verhuur, en daarmee praktisch alle inkomsten van De Marke, verdwijnen als de vaarrecreatie verdwijnt. Er zullen dan ook bij een waterpeildaling vooraf en tijdig compenserende maatregelen moeten komen.</p>	<p>Een peilverlaging zal in de toekomst nodig zijn om de negatieve gevolgen van de bodemdaling door aardgaswinning te mitigeren. Dit wordt niet in het kader van het WBP gedaan, maar hiervoor zal dan een zelfstandige procedure voor de vaststelling van een nieuw peilbesluit doorlopen worden. In het kader van het Integraal Maatregelplan Zuidlaardermeer is één van de maatregelen het onderzoek naar de gevolgen van de bodemdaling door aardgaswinning op de bevaarbaarheid van het meer en de aanwezige voorzieningen. Dit wordt momenteel uitgevoerd onder leiding van de gemeente Midden Groningen. Een eventuele claim bij de Bodemdalingscommissie zal door het waterschap worden ondersteund. In plannen van waterschap Hunze en Aa's is er geen sprake van dat ligplaatsen op het meer dienen te verdwijnen.</p>	Geen.
30	De Markte van Midlaren	<p>Afstemming met stakeholders over waterpeil/gaswinningsproblemtiek/recreatief medegebruik</p> <p>Wij zijn van oordeel, dat de Marke als grondeigenaar ook tot de hier genoemde stakeholders behoort en daar ook nadrukkelijk bij betrokken dient te worden.</p>	<p>Dat is juist. De Marke wordt door de provincie uitgenodigd om mee te doen in de overleggroep Zuidlaardermeer. De provincie is de coördinerende partij.</p>	Geen.
31	De Markte van Midlaren	<p>Overleg met de Marke</p> <p>Op een gegeven moment zal er ook (privaatrechtelijk) overleg met de Marke moeten komen alvorens een plan tot uitvoering wordt gebracht, omdat de Marke het Drentse deel van het meer in eigendom heeft. Een uitnodiging voor dit overleg zien wij graag tegemoet.</p>	<p>Dat is juist. Dit is onderdeel van de uitwerking van de nog te nemen maatregelen.</p>	Geen.
32	WMD Drinkwater b.v.	<p>WMD heeft met belangstelling kennis genomen van het Ontwerp-Waterbeheerprogramma en de Ontwerp Factsheets KRW. Het waterbeheerprogramma biedt een integrale blik op het watersysteem, de opgaven waarvoor we gesteld staan en hoe opgaven op elkaar ingrijpen. Het benoemt zowel waterkwaliteit als -kwantiteit en benadrukt het belang van het vasthouden van water. Als waterbedrijf waardeert WMD de nadruk op samenwerking in de fysieke leefomgeving en specifiek de samenwerking in de waterketen. De Samenwerkingsagenda Water Verbindt van de Unie van Waterschappen & VEWIN benadrukt het belang van het gezamenlijk oppakken door waterschappen en waterbedrijven van de waterkwaliteits- en droogtevraagstukken in de regio. De thema's die beschreven zijn in uw programma bieden aanknopingspunten voor samenwerking op het gebied van grondwaterbescherming, de verbetering van de waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid.</p>	<p>Dank u wel voor uw opmerkingen. Wij zien ook deze samenwerkingskansen en willen graag samen met het waterbedrijf werken aan de genoemde thema's.</p>	Geen.
33	WMD Drinkwater b.v.	<p>Schoon en betrouwbaar drinkwater is van groot belang voor de volksgezondheid. WMD wil graag dat het drinkwaterbelang- en bescherming wordt meegenomen in ruimtelijke plannen van gemeenten en waterschappen. Daartoe heeft WMD onlangs een Position Paper Omgevingswet opgesteld, die WMD graag onder uw aandacht brengt (bijlage 2). In het Waterbeheerprogramma ziet WMD veel aanknopingspunten voor de samenwerking met het waterschap.</p>	<p>Dank u voor het toezenden van het document. Wij hebben er kennis van genomen. Volledigheidshalve wijzen wij erop dat het waterschap geen ruimtelijke plannen maakt. Wel kunnen onze plannen impact hebben op de fysieke leefomgeving. Dit is ook beschreven in het waterbeheerprogramma. Ook wij zien aanknopingspunten voor samenwerking.</p>	Geen.
34	WMD Drinkwater b.v.	<p>Ruimtelijke bescherming drinkwaterwinning</p> <p>Binnen het beheergebied van Waterschap Hunze en Aa's zijn 5 drinkwaterwinningen (grondwater) van WMD gelegen: Assen-West, Assen-Oost, Annen-Breevenen, Gasselte en het noordoostelijke deel van Valtherbos. Deze grondwaterwinningen zijn de bron van drinkwater voor delen van de provincie Drenthe. Daarnaast zijn in de provincie Drenthe gebieden in beeld als Aanvullende Strategische Voorraden voor de drinkwatervoorziening. WMD hecht waarde aan het behouden en daar waar mogelijk vergroten van onze winvergunningen. Tevens werkt WMD gezamenlijk met haar gebiedspartners aan het verbeteren en beschermen van de waterkwaliteit.</p> <p>In Hoofdstuk 4 van het Waterbeheerprogramma wordt de drinkwaterwinning benoemd als functie.</p> <p>De contouren van de beschermde zones voor de drinkwaterwinning zijn echter niet weergegeven op het kaartmateriaal in het hoofddocument. Ter bescherming van de (toekomstige) grondwaterkwaliteit ten behoeve van de drinkwatervoorziening heeft de provincie Drenthe, naast de waterwinning zelf, beschermde zones rondom de grondwaterwinningen vastgesteld. Afhankelijk van de bodemopbouw en daarmee de kwetsbaarheid van de waterwinningen is dit een Grondwaterbeschermingsgebied of een Boringsvrije zone. Binnen deze beschermde zones gelden regels, die vastgelegd zijn in de Provinciale Omgevingsverordening. Daarnaast geldt vanuit de Drinkwaterwet voor alle overheden een zorgplicht voor drinkwater. Door middel van de aangewezen zones wordt de drinkwaterwinning ruimtelijk beschermd en wordt gestreefd naar een verbetering van de waterkwaliteit. Daarom verzoekt WMD u de contouren van de beschermde zones op te nemen op de functiekaart op pagina 20.</p>	<p>We zullen de grondwaterbeschermingsgebieden opnemen in de functiekaart.</p>	<p>Hoofdstuk 4, pagina 20: Grondwaterbeschermingsgebieden opnemen in de functiekaart.</p>

35	WMD Drinkwater b.v.	<p><u>Ontwerp Factsheets KRW</u> WMD ziet de locaties van de publieke drinkwaterwinningen als stippen terug in de ontwerp Factsheets KRW. WMD waardeert deze aanduiding, maar constateert dat hiermee de ruimtelijke impact van de waterwinning niet duidelijk wordt. Daarnaast ontbreekt op de kaarten de aanduiding van de winning Assen-West. WMD vraagt u de contouren van de beschermingszones ook op de factsheets duidelijk zichtbaar te maken.</p>	<p>De opmaak van de factsheets wordt landelijk bepaald en ook landelijk uitgevoerd door het Informatiehuis Water. Er zijn in totaal bijna ongeveer 900 factsheets. Het voert te ver om voor ieder waterlichaam deze begrenzing nu nog aan te passen. Wel is het een omissie dat nu in het waterbeheerprogramma op geen enkele kaart de begrenzing van de grondwaterbeschermingsgebieden is opgenomen. We zullen deze opnemen in de functiekaart. We zullen daarnaast bij het Informatiehuis Water aangeven dat de onttrekking Assen-West ontbreekt. Zij gaan over de informatie op de factsheets. We hebben de grondwaterfactsheets van de provincie Drenthe gecontroleerd en deze winning blijkt ook te ontbreken op de factsheet van grondwaterlichaam Zand-Eems waarvoor de provincie verantwoordelijk is. We zullen deze omissie ook aangeven bij het Informatiehuis Water.</p>	<p>Hoofdstuk 4, pagina 20: Grondwaterbeschermingsgebieden opnemen in de functiekaart.</p>
36	WMD Drinkwater b.v.	<p>Grondwateronttrekkingen Paragraaf 6.3 van het Waterbeheerprogramma beschrijft het thema beregenen uit grondwater. De paragraaf beschrijft dat op sommige plaatsen in het beheergebied van waterschap Hunze & Aa's beregening uit grondwater is toegestaan, mis geen schade optreedt aan andere functies of belangen. In het blauwe kader waarin het doel is beschreven, is de functie drinkwaterwinning niet benoemd. WMD verzoekt u om naast natuur, veengebieden en bebouwd gebied, hier ook de drinkwaterwinning op te nemen.</p> <p>In de Samenwerkingsagenda Water Verbindt is het verbeteren van zicht en grip op grondwateronttrekkingen als ambitie benoemd. Een goede registratie van grondwateronttrekkingen is essentieel om grip te houden op het evenwicht tussen onttrekkingen en aanvullingen van het grondwater. WMD verzoekt u het belang van goede registratie van grondwateronttrekkingen op te nemen in paragraaf 6.3 van het Waterbeheerprogramma.</p>	<p>We zullen drinkwaterwinning benoemen in het doel van paragraaf 6.3.</p> <p>Wij onderkennen het belang van goede registratie van grondwateronttrekkingen. Daarom hebben wij in het ontwerp-WBP een maatregel opgenomen voor het in beeld brengen van de totale grondwateronttrekking ten behoeve van beregening; maatregel 6.3.6.</p>	<p>Paragraaf 6.3, pagina 37, onder "Doel" toevoegen: "drinkwaterwinning".</p>
37	WMD Drinkwater b.v.	<p>Watertransitie De beschikbaarheid van voldoende en kwalitatief goed water staat onder druk. De zoetwatervoorraad is kwetsbaar. Warme zomers en langdurige droogte zullen leiden tot een verdere druk op de beschikbare hoeveelheden grondwater. Een nieuwe blik op de watervoorziening is gewenst. De WMD wil hierin een partner zijn. WMD ziet dit als een transitie, zoals dat ook geldt voor de energietransitie. Zoals benoemd in de Samenwerkingsagenda Water Verbindt, gaat het om een transitie naar een klimaatrobuust watersysteem, waarvoor de uitgangspunten van de NOVI, het Deltaprogramma en de Kaderrichtlijn Water als basis dienen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Water stuurt het gebruik van boven- en ondergrond; - Water beter vasthouden en verdelen; - Zuinig omgaan met water; - Waterkwaliteit verbeteren en vervuiling voorkomen. <p>WMD verzoekt u om, naast de energietransitie, duurzaamheid en biodiversiteit, de watertransitie als opgave op te nemen in het programma. WMD onderstreept de ambitie om in te zetten op het herstel van grondwaterstanden, het vasthouden en bufferen van gebiedseigen water, het vertragen van de afvoer van water, en passende gebruiksfuncties (maatregelen en projecten conform de Deltaprogramma's Zoetwater en Ruimtelijke Adaptatie).</p>	<p>De aandachtspunten die u noemt met betrekking tot de watertransitie onderschrijven wij. Deze punten zijn daarom nadrukkelijk opgenomen en uitgewerkt in ons WBP. Onder andere in de hoofdstukken 6, 7 en 8 komt dit duidelijk naar voren. We zijn daarom van mening dat er geen tekst hoeft te worden toegevoegd of aangepast.</p>	<p>Geen.</p>
38	WMD Drinkwater b.v.	<p>Grondwaterkwaliteit en de Gebiedsdossiers grondwaterbeschermingsgebieden De kwaliteit van drinkwaterbronnen staat onder blijvende en toenemende druk van bestaande en nieuwe bedreigingen (Nitraat, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en opkomende stoffen vanuit de industrie). Indien nieuwe verontreinigingen worden aangetroffen, dan is WMD altijd genoodzaakt te handelen om de kwaliteit van het drinkwater binnen de wettelijke normen te waarborgen. Maar voorkomen is beter dan genezen. Artikel 7 van de Kaderrichtlijn Water stelt dat overheden de drinkwaterbronnen beschermen met de bedoeling achteruitgang van de kwaliteit daarvan te voorkomen. Met als uiteindelijk doel: het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater nodig is, te verlagen. WMD hecht daarom ook waarde aan een goede kwaliteit van het oppervlaktewater in de intrekgebieden van grondwaterwinningen. Met de recent ondertekende intentieverklaring Uitvoeringsprogramma Gebiedsdossiers Drenthe 2021-2025 spannen partijen, waaronder waterschap Hunze en Aa's, zich in voor een verbetering van de waterkwaliteit en de bescherming van de bronnen voor drinkwater. WMD verzoekt u uw deelname en inzet voor het Uitvoeringsprogramma Gebiedsdossiers Drenthe 2021-2025 op te nemen als maatregel in paragraaf 9.9 van het Waterbeheerprogramma.</p>	<p>We nemen dit niet als maatregel op in het WBP, omdat we hier niet eindverantwoordelijk voor zijn. We zijn er vooral bij betrokken vanuit een adviserende en meedenkende rol. Waar relevant werken we mee aan maatregelen.</p> <p>Wel zullen we in het WBP tekst opnemen over de gebiedsdossiers en onze rol daarin.</p>	<p>Paragraaf 7.12, pagina 74, toevoegen: "Naast de drinkwaterwinning uit oppervlaktewater hebben de drinkwaterbedrijven ook negen grondwaterwinningen in bedrijf in ons beheergebied (zie paragraaf 9.9)."</p> <p>Paragraaf 9.9, pagina 115, toevoegen: "De drinkwaterbedrijven hebben negen grondwaterwinningen in bedrijf in ons beheergebied (de Groeve, Onnen, de Punt, Sellingen, Annen-Breevenen, Gasselte, Assen-Oost, Assen-West, gedeeltelijk Valtherbos/Noordbargeres). De provincie heeft samen met de drinkwaterbedrijven voor deze grondwaterwinningen gebiedsdossiers en een uitvoeringsprogramma opgesteld. Het waterschap denkt mee in oplossingsrichtingen en werkt, waar relevant, mee aan maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit van het grondwater."</p>
39	Waterbedrijf Groningen	<p><u>Ontwerp Factsheets KRW</u> Binnen het beheergebied van Waterschap Hunze en Aa's zijn 4 grondwaterwaterwinningen en 1 oppervlaktewaterwinning van waterbedrijf Groningen gelegen: Sellingen, Onnen, De Punt, De Groeve en innamepunt De Punt. Deze grondwaterwinningen en de oppervlaktewaterwinning zijn de bron van drinkwater voor de provincie Groningen.</p> <p>Wij zien de locaties van de publieke drinkwaterwinningen als stippen terug op de ontwerp factsheets KRW. Wij waarderen deze aanduiding maar constateren dat hiermee de ruimtelijke impact van de waterwinning niet duidelijk wordt. Wij hechten waarde aan een goede kwaliteit van een oppervlaktewaterlichaam, zowel buiten als binnen de intrekgebieden van onze grondwaterwinningen, de zogenaamde KRW grondwaterlichamen voor menselijke consumptie. Beide systemen zijn immers onderdeel van een groter (geo)hydrologische kringloop waarvoor een gezamenlijke KRW-opgave ligt. Wij vragen u de contouren van de beschermingszones (waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden) ook op de factsheets zichtbaar te maken.</p> <p>Verder zijn wij bekend met de opgestelde zienswijze van collega waterbedrijf WMD Drinkwater en willen ons daaraan conformeren.</p>	<p>De opmaak van de factsheets wordt landelijk bepaald en ook landelijk uitgevoerd door het Informatiehuis Water. Er zijn in totaal bijna ongeveer 900 factsheets. Het voert te ver om voor ieder waterlichaam deze begrenzing nu nog aan te passen. Wel is het een omissie dat nu in het waterbeheerprogramma op geen enkele kaart de begrenzing van de grondwaterbeschermingsgebieden is opgenomen. We zullen deze opnemen in de functiekaart.</p>	<p>Hoofdstuk 4, pagina 20: Grondwaterbeschermingsgebieden opnemen in de functiekaart.</p>

40	Nedmag b.v.	<p><u>Structuur hoofdstuk 10.5</u></p> <p>Het valt ons op dat u in detail ingaat op de gevolgen en consequenties van de bodemdaling door zoutwinning, waarbij u Nedmag als enige bij naam noemt, en onder het kopje gaswinning slechts een korte beschrijving geeft van de bodemdaling en globaal ingaat op de benodigde maatregelen. Wij verzoeken u de structuur van dit hoofdstuk aan te passen en de generieke aspecten voor gas- en zoutwinning samen te voegen. In dit generieke deel van het hoofdstuk zouden ons inziens in ieder geval de laatste twee alinea's onder het kopje "Zoutwinning" thuishoren, waarbij "zoutwinning" in de eerste zin en laatste zin van de voorlaatste alinea veranderd zou moeten worden in "delfstoffenwinning". In de huidige opzet wordt ons inziens de indruk gewekt dat bij de zoutwinning door Nedmag geen duidelijke afspraken zijn gemaakt.</p> <p>Echter, zowel voor de gaswinning als voor de zoutwinning bij Nedmag is een overeenkomst gesloten met de decentrale overheden, waaronder het waterschap.</p>	<p>We begrijpen uw opmerking met betrekking tot de structuur van deze paragraaf en passen dit aan, zoals u voorstelt.</p> <p>Voor de huidige zoutwinning is een overeenkomst gesloten. Over de nieuwe overeenkomst is op dit moment nog geen overeenstemming.</p>	<p>Paragraaf 10.5, pagina 123 en 124: Verplaatsen tekst "Noodzakelijke maatregelen aan...voor ons komt" naar alinea onder tekstvak "Doel".</p>
41	Nedmag b.v.	<p><u>Duurzaamheidsdoelstellingen</u></p> <p>Er wordt gesteld dat als gevolg van bodemdaling compenserende maatregelen genomen moeten worden, die uiteindelijk ook effect hebben op de duurzaamheidsdoelstellingen. Dit vanwege het toegenomen energieverbruik en beheer en onderhoud. De nieuwe werken die noodzakelijk zijn, om bij bodemdaling als gevolg van zoutwinning de relatieve oppervlaktewaterstand te handhaven, zullen worden ontworpen en gebouwd volgens de standaarden die het waterschap hanteert. Wij gaan er vanuit dat deze standaarden rekening houden met het (duurzaamheids)beleid van het waterschap. Nedmag vergoedt de kosten van de nieuwe werken die nodig zijn in verband met de bodemdaling door Nedmag's zoutwinning. Deze werken dienen conform de gebruikelijke standaarden van het waterschap te worden gebouwd. Nedmag vergoedt dus ook het deel van de kosten van deze werken dat samenhangt met het duurzaamheidsbeleid van het waterschap.</p>	<p>Uw opmerking gaat voorbij aan het feit dat iedere (extra) voorziening in het watersysteem door bodemdaling van zoutwinning, al bij voorbaat niet duurzaam is en tot extra materiaalgebruik, energie en beheer en onderhoud zal leiden. Zonder bodemdaling waren deze voorzieningen immers niet nodig geweest. De footprint die Nedmag achterlaat is daarom niet duurzaam naar toekomstige generaties.</p>	<p>Geen.</p>
42	Nedmag b.v.	<p><u>Zoutwinning</u></p> <p>Het waterschap stelt dat een bodemdaling van meer dan 80 cm als gevolg van de zoutwinning onverantwoord is. Wij missen echter een onderbouwing van deze stelling. Onderzoek van Royal Haskoning DHV uit 2019 en 2020 heeft aangetoond dat met het nemen van adequate waterhuishoudkundige maatregelen de gevolgen van een bodemdaling tot 95 cm goed gecompenseerd kunnen worden. Daarbij kan de huidige gebruiksfunctie in het bodemdalingsgebied van Nedmag dan ook gewoon behouden blijven. Dit onderzoek is tot stand gekomen met de inbreng van de kennis van het waterschap en uitgaande van de normen die het waterschap hanteert voor alle relevante aspecten van dit onderzoek. De door het waterschap gemaakte opmerkingen op de conceptversie van het rapport van Royal Haskoning DHV zijn verwerkt in het definitieve eindrapport.</p>	<p>Het rapport van Royal Haskoning DHV (8 jan. 2021) richt zich op het technisch oplossen van de effecten als gevolg van bodemdaling door zoutwinning. Iedere extra bodemdaling vereist onevenredig meer technische aanpassingen dan gemiddeld nodig is in peilgebieden binnen de veenkoloniale watersystemen en deze leiden tot onevenredige extra risico's en kosten in beheer en onderhoud van het bodemdalingsgebied. Ook kan de voor de bodemdaling benodigde compartimentering zorgen voor een beperking van leefgebieden en daardoor een blijvend negatief effect opleveren. Een bodemdaling tot 80 cm is door de calamiteit een voldongen feit geworden, maar ook ongewenst voor het duurzaam functioneren, beheren en onderhouden van het watersysteem. Wat het waterschap in andere watersystemen tracht te realiseren en te verbeteren, wordt in het bodemdalingsgebied niet gehaald en negatief beïnvloed.</p>	<p>Geen.</p>
43	Nedmag b.v.	<p><u>Vergoeding kosten</u></p> <p>De mijnbouwonderneming is verantwoordelijk voor het vergoeden van kosten die nodig zijn om de noodzakelijke compenserende maatregelen te treffen. Dit is een verantwoordelijkheid conform de mijnbouwwet, die is uitgewerkt in de overeenkomst die Nedmag met de decentrale overheden heeft gesloten en die reeds lange tijd naar tevredenheid van betrokkenen wordt nageleefd. Wij verwachten echter dat het waterschap bij de vergoeding van de algemene kosten die voortkomen uit de reguliere dienstverlening door het Waterschap, alle betrokken maatschappelijke partijen gelijk behandelt.</p> <p>In de zin op pagina 124 "De veroorzaker neemt alle daaraan verbonden kosten voor haar rekening, omdat hij verantwoordelijk is en blijft voor alle overige schade en/of overlast aan het watersysteem, in termen van veiligheid, waterkwantiteit en waterkwaliteit, die nu nog niet worden voorzien en die het gevolg zijn van de daling van de bodem door zoutwinning" vinden wij het cursief weergegeven gedeelte moeilijk te begrijpen. De mijnbouwonderneming die bodemdaling veroorzaakt is natuurlijk verantwoordelijk voor de vergoeding van de schade die daardoor ontstaat. Zo vergoedt de mijnbouwonderneming bijvoorbeeld de kosten van het aanpassen van de waterhuishouding door het waterschap. Als ondanks adequaat handelen van het waterschap toch schade ontstaat, is de mijnbouwonderneming aansprakelijk. Mocht schade echter het gevolg zijn van inadequaat handelen van het waterschap, dan is ons inziens het waterschap daarvoor aansprakelijk.</p>	<p>Het waterschap past de kunstwerken en waterhuishouding aan op het watersysteem en bodemdaling op basis van geldende normen. Als bij adequaat handelen van het waterschap toch schade ontstaat, is de mijnbouwonderneming aansprakelijk. Als het waterschap aantoonbaar tekort is geschoten in de uitoefening van zijn taak, dan is het waterschap aansprakelijk. De door u aangehaalde zin gaat over schade als gevolg van bodemdaling door zoutwinning. Daar is de veroorzaker dus voor verantwoordelijk.</p>	<p>Geen.</p>
44	Nedmag b.v.	<p><u>Tekstuele opmerkingen</u></p> <p>In de tekst zijn op pagina 124 de onderstaande punten volgens ons niet correct weergegeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aangegeven wordt dat de prognose van de bodemdaling volgens het Nedmag winningsplan circa 88 - 95 cm zal bedragen. De juiste prognose, rekening houdend met de in een aanvulling op ons winningsplan onderbouwde onzekerheidsmarge, bedraagt 79 - 95 cm. - In het onderdeel 'Ruimtelijke consequenties' wordt aangegeven dat de bodemdaling door zoutwinning zeer lokaal is met een grote hellingshoek. De oppervlakte van het bodemdalingsgebied bedraagt echter ruim 40 km² en de hellingshoek van de optredende bodemdaling is zeer klein, in verhouding tot de normale hellingshoeken van het maaiveld. 	<p>Dit is een correcte constatering. Vanaf 88 cm gaan de onzekerheidsmarges uit van - 9 cm naar beneden (wordt 79 cm) en + 7 cm naar boven (wordt 95 cm). We passen dit aan in de tekst.</p> <p>De hellingshoek van de bodemdaling door zoutwinning is op maaiveld niveau weliswaar niet waarneembaar, maar er is wel degelijk sprake van een afwijkende bodemdaling met relatief steilere maaiveldaling dan van nature aanwezig in het veenkoloniale watersysteem. We nuanceren deze tekst in het WBP.</p>	<p>Paragraaf 10.5, pagina 124: "88 - 95 cm" veranderen in "79 - 95 cm". "zeer lokaal" veranderen in "lokaal". " Grote hellingshoek" veranderen in "relatief grote hellingshoek".</p>

45 Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG)	<p><u>WBP: In paragraaf 7.8.</u> Gewasbeschermingsmiddelen, wordt als doel omschreven: Terugdringen normoverschrijding 2023 tot nagenoeg nul. Aanvullend wordt op p 65 van WBP gesteld dat gestreefd wordt om de aanleg van akkerranden op te laten nemen in het nieuwe GLB: "In het hele ... van de KRW-doelen."</p> <p><u>Reactie ANOG:</u> ANOG werkt in het succesvolle DAW project Meer kennis minder gewasbeschermingsmiddelen nauw samen met waterschap Hunze en Aa's. Het project is het kennis onderdeel dat in aanvulling op de aangelegde randen vanuit het ANLB categorie water samen met deelnemende boeren leidt tot verminderd middelen gebruik.</p> <p>- Voor een meetbaar effect is het van belang dat er een substantiële hoeveelheid randen is aangelegd, en wordt onderhouden. Op dit moment (april 2021) ligt er in het werkgebied van het waterschap ruim 415 km aan akkerranden t.b.v. waterkwaliteit. Dit wordt gerealiseerd via het ANLB door de collectieven CMG, ANOG en AND. Het doel van 400 km in de periode van 2020 tot 2023 leidt dus tot een status quo, of zelf een lichte afname van het areaal. In de ambtelijke klankbordgroep 'akkerranden' waarin provincies Groningen en Drenthe, het waterschap, LTO en de collectieven zitting hebben over een hogere ambitie voor het werkgebied: 1000 km. De collectieven zijn er van overtuigd dat dit vanuit de praktijk een haalbare ambitie is: er is sprake van wachtlijsten voor deelname. Er is dus animo voor het aanleggen van akkerranden en het verduurzamen van teelten; maak gebruik van dit momentum! Wij pleiten daarom voor (tenminste) een verdubbeling van de ambitie in het ontwerp WBP.</p> <p>- Het streven van het waterschap om de randen op te laten nemen in het nieuwe GLB via de ecoregelingen vanaf 2023 biedt onvoldoende zekerheid en is te eng. Welke alternatief heeft het waterschap om deze succesvolle maatregel te continueren? Akkerranden (en sloten) zijn nu namelijk ook onderdeel van de vergroening maar wordt nauwelijks op ingezet, ook voor de toekomstige ecoregelingen (vanaf 2022/23) zal de keuze van boeren sterk afhangen van de concrete invulling van de maatregelen t.b.v. de ecoregelingen.</p> <p>- Kunnen de akkerranden expliciet als maatregel worden opgenomen in het WBP? Dit was bij het voorgaande WBP nl. wel het geval.</p> <p>- Daarnaast is de vraag wat de kwaliteit van akkerranden binnen het GLB uiteindelijk wordt, sturing door het collectief is een gebleken voorwaarde voor de kwaliteit + kennisopbouw.</p> <p>- Inzetten op kennis bij landbouw ontbreekt in het WBP, maar is van groot belang voor het behalen van de gestelde doelen. Kennis is een essentiële component, noodzakelijk voor de transitie naar duurzamere landbouw. Het succes van het project Meer kennis, minder gewasbeschermingsmiddelen, onderschrijft dit.</p>	Er is nog veel onduidelijkheid ten aanzien van de invulling van het nieuwe GLB. En daarmee ook op hoe de akkerranden wel of niet deel gaan uitmaken van de eco-regelingen. Wij onderkennen dat het van belang is dat agrariërs ondersteund worden in het toepassen van de functioneel agrobiodiversiteit functie die de akkerranden kunnen vervullen, waardoor helemaal niet spuiten tot de mogelijkheden kan behoren. De rol die de collectieven hierin tot nu toe gespeeld hebben, zien wij als zeer waardevol. Daarom wijzen wij er ook op dat dit meegenomen moet worden bij de invulling van het nieuwe GLB. Zolang er nog geen duidelijkheid is over de invulling van het nieuwe GLB kunnen wij ook niet aangeven hoe wij ons gaan inzetten op het toekomstige beleid ten aanzien van de inzet van akkerranden in ons beheergebied en gaan we geen concrete opgaven benoemen in het waterbeheerprogramma. Tot en met 2023 is gewaarborgd dat de huidige akkerranden gefinancierd zijn en is er geen sprake van een achteruitgang. Het is aan het volgende bestuur (vanaf 2023) om hier een standpunt over in te nemen.	Geen.
46 Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG)	<p><u>WBP, Paragraaf 7.9</u> Doel: In 2027 mogen in alle KRW-waterlichamen geen overschrijdingen meer voorkomen van prioritair en van specifiek verontreinigende stoffen. <u>Reactie ANOG:</u> Het is nog niet helder welke aanvullende acties waterschap Hunze en Aa's voor ogen heeft.</p>	De aanpak van de overschrijdingen van de stoffen bestaat uit een aantal maatregelen: onderzoek naar de bronnen en aanpak van de overschrijdingen. De aanpak van gewasbeschermingsmiddelen (paragraaf 7.8) bestaat uit de intensivering van handhaving, communicatie en inzetten op bewustwording, DAW-projecten met akkerranden, beperken erf- en perceelafspoeling, pilots met bodembeheer en bijvoorbeeld het project Duurzaam Glashelder. Dit alles in aanvulling op landelijk generiek beleid. Voor veel stoffen is een landelijke aanpak de enige weg naar een beperking van overschrijdingen. Sommige stoffen zijn alomtegenwoordig of komen voort uit natuurlijke achtergrondconcentraties, zodat hier waarschijnlijk nog lange tijd overschrijdingen te verwachten zijn. Voor deze stoffen zijn afspraken op Europees niveau van belang. We zullen deze verduidelijkend ook opnemen in de tekst van het WBP.	Paragraaf 7.9, pagina 68: Aan het begin van de 2e alinea toevoegen: " Aanpak Voor veel stoffen is een landelijke aanpak de enige weg naar een beperking van overschrijdingen. Sommige stoffen zijn alomtegenwoordig of komen voort uit natuurlijke achtergrondconcentraties, zodat hier waarschijnlijk nog lange tijd overschrijdingen te verwachten zijn." Toevoegen na "gewasbeschermingsmiddelen" in de derde alinea: "(zie paragraaf 7.8)"
47 Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG)	<p><u>WBP, 7.14</u> Overige wateren inclusief stedelijk water <u>Opmerking ANOG:</u> Is er een aanknopingspunt voor bepaalde DAW randen (niet KRW)?</p>	De huidige akkerranden liggen al voornamelijk langs overige wateren, namelijk de kleinere sloten en haarranden. Deze stromen uiteindelijk af op de grotere KRW-waterlichamen en zijn daardoor van belang voor het halen van de KRW-doelen.	Geen.
48 Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG)	<p><u>WBP, paragraaf 8.2.3 wateroverlast door veenoxidatie</u> <u>Opmerking ANOG:</u> ANOG gaat graag in gesprek over de manier waarop dit wordt vormgegeven.</p>	Zodra er gesproken gaat worden met belanghebbenden zal ANOG zeker worden uitgenodigd. De coördinatie ligt bij de provincie Groningen.	Geen.
49 Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG)	<p><u>WBP, paragraaf 10.2 Biodiversiteit</u> <u>Reactie ANOG:</u> Biodiversiteit & Recreatief medegebruik: staat op diverse plaatsen in WBP, maar is niet specifiek gericht op agrarisch natuurbeheer. Het zou goed zijn als loslopende honden op de maaipaden worden geweerd. En binnen de clusters Open Akkerland zou het goed zijn als maaipaden worden afgesloten voor honden in het broedseizoen. Wandelaars gebruiken nu de maaipaden en agrarisch natuurbeheer om een ommetje met hun honden te lopen, dit zorgt voor veel verstoring. Graag ongewilde recreatie in agrarisch natuurbeheer expliciet opnemen in biodiversiteitsparagraaf.</p>	Ecologisch gezien zou er winst kunnen zijn bij het beperken van loslopende honden, maar aangezien dit strijdig is met het gedogen van recreatief medegebruik en de handhaving lastig te realiseren is, zullen we dit niet opnemen.	Geen.
50 Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG)	<p><u>WBP, paragraaf 10.2 Biodiversiteit</u> <u>Reactie ANOG:</u> Ook in de beleidsvisie biodiversiteit van het waterschap (november 2020) wordt het aanleggen van akkerranden erkend als belangrijke maatregel voor het vergroten van biodiversiteit. Wij vragen dan ook om in het WBP hier actief aan bij te dragen.</p>	Het is de intentie van het waterschap om bij te dragen aan akkerranden, maar we kunnen hier pas concreet over worden wanneer het GLB bekend is. Het waterschap onderschrijft het belang van akkerranden voor biodiversiteit en het terugdringen van overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen, maar de actie en de verantwoordelijkheid ligt bij de grondeigenaar.	Geen.
51 Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG)	<p><u>WBP, paragraaf 10.2 Biodiversiteit</u> <u>Reactie ANOG:</u> Verschraling van randen door afvoer van maaisel is wenselijk met het oog op biodiversiteitsherstel. Door een combinatie met natuurinclusieve landbouw kan de organische stof ook circulair worden benut. Hier is al ervaring mee opgedaan in de Veenkoloniën.</p>	Wij onderschrijven dat afvoer van maaisel de biodiversiteit versterkt. We verwerken het maaisel in de 'kleine kringloop' op onderhoudspaden, maar gaan ook graag de samenwerking aan met partijen die suggesties hebben voor andere toepassingen van maaisel. Wij zien een samenwerking op dat vlak tegemoet.	Geen.
52 Zienschijf inwoner - 2	Met belangstelling heb ik uw 4 boekwerken bestudeerd en ik zal een compliment maken voor de uitgebreidheid van allerlei zaken daarin genoemd. Tegelijkertijd is al deze feitenkennis ook een rem op de doorsnee lezer dit alles tot zich te nemen en door te lezen. Met andere woorden dat het nu slechts door een gericht publiek wordt gelezen. Het zij zo!	Dank u voor het compliment. We zijn ons ervan bewust dat het lijvige documenten zijn en dat niet iedereen het helemaal zal lezen. Om de inhoud van het waterbeheerprogramma op een laagdrempelige en meer visuele manier toegankelijker te maken voor een breder publiek, maken we ook een publiekversie. Dit is een internetomgeving waarin verschillende onderwerpen van het WBP in korte, eenvoudige teksten en verduidelijkende plaatjes, kaarten en filmpjes worden weergegeven. Deze publiekversie zal vanaf begin 2022 beschikbaar zijn.	Geen.
53 Zienschijf inwoner - 2	De L.W.Z. in Gieten nooit afkoppelen en zeker in de zomer niet omdat de stroomsnelheid (lees traagheid) in het meer dan nagenoeg nul is.	Het waterschap heeft geen plannen om RWZI Gieten af te koppelen van de Hunze. Het debiet uit de RWZI draagt nauwelijks bij aan de stroomsnelheid in het Zuidlaardermeer. In de zomermaanden draagt de RWZI wel significant bij aan het watervoerend vermogen van de Hunze, maar het is onvoldoende om de stroomsnelheid in het benedenstroomse deel echt significant te verhogen.	Geen.

54	Zienschwizje inwoner - 2	Het Zuidlaardermeer is al jaar en dag de vergaark van alle behuizing aan de bovenloop van de Hunze. Het aantal personen in de bovenloop is sluipenderwijs in 50 jaar enorm gestegen terwijl hun welvaart in die tijdsperiode meer dan verdubbeld is met daaraan weer gekoppeld de sterk toegenomen hoeveelheden afvalstoffen in het oppervlaktewater. Ten gevolge van deze belasting van het meerwater is in 50 jaar verdwenen a. Al heel spoedig de waterviolier. b. De grote concentraties watervlooiën. c. De grote vispopulatie vanaf 1955 naar de lage populatie heden 2021!!! d. Afnemende groei biezepollen vanaf +/- 1970 tot –nul. e. Het verdwijnen van de wolhandkrab nu (prima). f. Het afnemen van de waterdoorzichtigheid ; is slecht voor zicht jagers zoals snoek en otter. g. De enorme toename van de ‘s nachts pleisterende ganzen hoeveelheden met hun faecale belasting van het meerwater in +/- 180 dagen/jaar, hetgeen in die tijd ruw berekend 900 ton mest op de bodem geeft, wachtend op een hogere watertemperatuur om bacterieel los te gaan!	Dank u wel voor uw historische waarnemingen. Er zijn ook monitoringsgegevens bij ons bekend uit 1917 waarin de historische toestand van het Zuidlaardermeer is vastgelegd. In onze meetgegevens zien wij de laatste 20 jaar duidelijke verbeteringen op het gebied van fosfor- en stikstofbelasting in de Hunze en ook in het Zuidlaardermeer. Er zijn vele maatregelen genomen, juist om deze belastingen, ook vanuit het stedelijk gebied, terug te dringen (overstorten en RWZ's). Inmiddels is het doorzicht verbeterd, de algengroei afgenomen en diverser. Ook de totale visbiomassa is afgenomen, hetgeen aangeeft dat de hoeveelheid voedingsstoffen is afgenomen en dat is in lijn met wat verwacht mag worden op basis van de afgenomen zomergemiddelde fosforconcentratie in het meer. De diversiteit aan vissoorten in het meer neemt langzaam weer wat toe. De verbeteringen zijn ingezet, maar we zijn er nog niet, omdat de biologische groepen nog niet voldoen aan de gewenste situatie. Daarom blijft het waterschap maatregelen nemen in zowel het stroomgebied van de Hunze als in en rondom het Zuidlaardermeer en blijven we de ecologische ontwikkelingen nauwgezet volgen.	Geen.
55	Zienschwizje inwoner - 2	Het zomer- en winterpeil in het meer gewoon in stand houden. i.v. b. Met recreatie, oevers, ondernemers, zeilers etc. Niet aan morrelen dus. Rietlanden zo laten!!!	Het huidige peilbeheer wordt gehandhaafd. Voor een nieuw peilbesluit zal, wanneer dat aan de orde is, een procedure met informatievoorziening en de mogelijkheid tot inspraak worden doorlopen.	Geen.
56	Zienschwizje inwoner - 2	Geen sluis ter hoogte van Meerwijk Hoogezand.	Daar zijn geen plannen voor.	Geen.
57	Zienschwizje inwoner - 2	De oxidatie van de veengebieden en het ontstaan van kooldioxide is vanaf de veenvorming al aanwezig en is niet iets nieuws zoals milieufanatici u willen doen geloven. Een natuurlijk proces waarbij veel CO2 gevormd wordt wat ook met heel veel gemak weer in de kringloop opgenomen wordt. De opnamecapaciteit voor CO2 is mondiaal enorm. Geen angsten dus! CO2 en O2 de belangrijkste gassen !	Het is inderdaad een natuurlijk proces, alleen de broeikasemmissiescijfers nemen toe. Daarom zijn er internationale klimaatdoelstellingen opgesteld, waarbij CO2-reductie ook een belangrijke doelstelling is. Dit geldt voor bronnen als de industrie, gebouwde omgeving, mobiliteit, landbouw, maar ook voor bronnen zoals veenoxidatie.	Geen.
58	Zienschwizje inwoner - 2	PFOS wordt als brandvertragend in windmolens gebruikt om kortsluiting te voorkomen. PFOS wordt verbruikt en moet steeds aangevuld worden. Zeer giftig en een nauwelijks afbreekbaar product en komt ook nog in het oppervlakte water. Dus toch niet zo vriendelijk molecuul als men ons doet geloven.	PFOS is inderdaad een stof met ongewenste eigenschappen voor het milieu. Daarom is de stof opgenomen in de lijst van prioritare stoffen van de KRW. Dit betekent dat de Europese lidstaten maatregelen moeten treffen om het vrijkomen van de stof te verminderen. Het is bij ons niet bekend dat PFOS als brandvertragend wordt gebruikt in windmolens. Voor zover wij weten is binnen de Europese Unie het gebruik van PFOS voor een groot aantal toepassingen inmiddels verboden. PFOS mag nog wel worden toegepast in de foto-industrie en als hydraulische vloeistof voor vliegtuigen, zolang er geen geschikte alternatieven voor bestaan.	Geen.
59	Zienschwizje inwoner - 2	In 50 jaar tijd zijn de libellen, zeker de grotere soorten, op een enkele na, verdwenen. De laatste 10 jaar ook geen kokerjuffers meer. Dit alles geeft te denken dat er in een aantal decennia erg sterke veranderingen in flora en fauna zijn gekomen in en rond het Zuidlaardermeer. Zeker heeft dit met de sterke welvaartstijging te maken gekoppeld aan het aantal sterk gestegen hoeveelheden stoffen met hun eigen chemische karakter in samenhang dus ook met de sterk gestegen aantallen inwoners in de bovenloop van de Hunze. De enorme ganzen hoeveelheden doen dan ook nog hun duits in ons meer. U als Waterschap heeft de moeilijke taak tezamen met natuurorganisaties en provinciale besturen van dit complexe geheel brood te bakken en daarbij beseffende dat iedere Nederlander het goed weet en zich bovendien expert acht. Waterschap !!!! Ik heb mij ingespannen u een beeld te schetsen van een aantal achter ons liggende decennia waar in korte tijd veel, zeer veel veranderd is aan Flora en Fauna.	Dank u wel voor het schetsen van de veranderingen in het Zuidlaardermeer zoals u die de laatste decennia heeft ervaren. Wij hebben een intensief meetprogramma in het Zuidlaardermeer en hebben ook wetenschappelijke informatie van vroeger. De beelden die u beschrijft zien wij deels terug in deze oude informatie.	Geen.
60	Sportvisserij Groningen Drenthe	Wat betreft de paragrafen die gaan over vis, visstandbeheer, visserij, visbeleid, vismonitoring, vismigratie en aanverwante zaken, hebben we, als volledig visrechtgebende van al uw wateren, geen aanvullende inhoudelijke opmerkingen. We zien tot ons genoegen in de teksten terug dat wij al vele jaren constructief samenwerken en het voor de vis 'prima voorlekaar hebben' in uw beheergebied. Wij blijven van harte bereid samen te werken in projecten, gericht op verbetering van vismigratie, inrichting van wateren, herstel van vissoorten, aalbeheer et cetera.	Dank u wel. Wij waarderen de goede jarenlange samenwerking met Sportvisserij Groningen Drenthe.	Geen.
61	Sportvisserij Groningen Drenthe	Wel hebben wij enkele opmerkingen ten aanzien van het gebruik van de wateren door de sportvissers. Door de corona pandemie is ons ledental sterk gegroeid van 47.000 naar 58.000 VIsplashouders in Groningen en Drenthe. Ook landelijk heeft de sportvisserij een sterke groei doorgemaakt. Recreëren is eigen omgeving is de trend. Dit vraagt om voldoende ruimte aan de waterkant.	We zijn ons er van bewust dat sportvisserij een belangrijke vorm van watergebonden recreatie vormt. Vissen in de directe nabijheid van de eigen leefomgeving, in en nabij bebouwd gebied, is daarbij een duidelijke trend. In de huurovereenkomst tussen waterschap Hunze en Aa's en Sportvisserij Groningen Drenthe zijn alle wateren in eigendom van het waterschap ingebracht en mag hier in principe ook gevist worden. Dit betreft meer dan 3500 km aan watergangen, waarmee veel ruimte wordt geboden aan de leden van Sportvisserij Groningen Drenthe om hun hobby uit te oefenen. Uitzondering hierop vormen enkele wateren in kwetsbare natuurgebieden, zoals de Drentsche Aa, waar in goed overleg nadere afspraken zijn gemaakt om deze gebieden de bescherming te bieden die nodig is. Bovenstaande tekst wordt toegevoegd aan het WBP.	Paragraaf 10.3, pagina 121, toevoegen: "Sportvisserij vormt een belangrijke vorm van watergebonden recreatie. Vissen in de directe nabijheid van de eigen leefomgeving, in en nabij bebouwd gebied, is daarbij een duidelijke trend. In de huurovereenkomst tussen waterschap Hunze en Aa's en Sportvisserij Groningen Drenthe zijn alle wateren in eigendom van het waterschap ingebracht en mag hier in principe ook gevist worden. Dit betreft meer dan 3500 km aan watergangen, waarmee veel ruimte wordt geboden aan de leden van Sportvisserij Groningen Drenthe om hun hobby uit te oefenen. Uitzondering hierop vormen enkele wateren in kwetsbare natuurgebieden, zoals de Drentsche Aa, waar in goed overleg nadere afspraken gemaakt zijn om deze gebieden de bescherming te bieden die nodig is."
62	Sportvisserij Groningen Drenthe	Aanleg natuurvriendelijke oevers Op pagina 57 geeft u het overzicht van de aanleg van natuurvriendelijke oevers (nvo's). Een aantal kanalen staan aangegeven als zoekgebied, waaronder het Noord-Willemskanaal. Twee jaar geleden konden we ternauwernood voorkomen dat een nvo werd aangelegd op een belangrijke visoevers van het Kanaal Veendam-Musselkanaal. Gelukkig was het toen mogelijk het werk te stoppen en de nvo grotendeels naar de overkant te verplaatsen, met dank aan de betrokken ambtenaren. Sindsdien worden wij beter geïnformeerd over de aanleg van nvo's, ook zoals momenteel langs het Noord-Willemskanaal. Dit kanaal is voor ons een essentieel viswater, jaarlijks vinden hier honderden viswedstrijden plaats. Het kanaal is zelfs een erkend internationaal parcours. Uiteraard zijn wij blij met elke maatregel die verbetering van de visstand beoogt, maar wij zien gaarne in het Waterbeheerprogramma opgenomen dat de keuze van de locaties van nvo's gezamenlijk wordt bepaald door waterschap en de visrechtgebende Sportvisserij Groningen Drenthe. Dit geldt zowel voor het algemene Waterbeheerprogramma als voor de ontwerp-factsheets voor de KRW. U schrijft: 'Om het positieve effect van de nvo's te krijgen en te behouden, voeren we na realisatie passend beheer en onderhoud uit.' Onzes inziens mag hier in uw Waterbeheerprogramma meer aandacht aan worden besteed. In onze optiek zou dit beheer en onderhoud planmatig moeten plaatsvinden, waarbij het realistisch lijkt van hogere kosten uit te gaan dan bij beschoeiende, harde oevers. Ook zien wij graag een opmerking terug over de convenanten die wij met u sluiten over zelfwerkzaamheid van visverenigingen bij het onderhouden van aangewezen visstekken, die ook in natuurvriendelijke(r) oevers kunnen liggen. Op deze wijze vergroten wij de betrokkenheid van de plaatselijke hengelsportvereniging bij het beheer en onderhoud van de wateren. Goed voor het draagvlak én voor de visstand.	Wij zullen Sportvisserij Groningen Drenthe nadrukkelijk blijven betrekken bij de nadere planuitwerking voor de realisatie van NVO's in het Noord-Willemskanaal en andere wateren. Ook zullen wij in de planuitwerkingen zo goed mogelijk rekening houden met het belang van de hengelsport en de belangrijke wedstrijdlocaties voor viswedstrijden. Het is, in formele zin, evenwel aan het waterschap om hierover, een besluit te nemen. Het waterschap zal daarbij een zorgvuldige belangenafweging moeten maken. Daartoe wordt, zoals aangegeven, nadrukkelijk en tijdig afgestemd met Sportvisserij Groningen Drenthe en zal rekening worden gehouden met de belangen van Sportvisserij Groningen-Drenthe en hengelsporters. Dit kan er toe leiden dat alsnog voor een andere locatie wordt gekozen voor aanleg van een NVO. Beheer en onderhoud vindt nu planmatig, oftewel cyclisch, plaats, waarbij steeds gekeken wordt hoe een oever zich ontwikkelt en welk onderhoud daarbij past. De onderhoudsdienst maakt hierbij gebruik van een werkinstructie. We nemen in het WBP op dat er een aantal convenanten zijn opgesteld met visverenigingen waarin afspraken zijn gemaakt over het beheer en onderhoud van visstekken door de visverenigingen. Deze kunnen inderdaad ook in natuurvriendelijke oevers liggen.	Paragraaf 9.10, pagina 116, toevoegen: "Met een aantal visverenigingen zijn in een convenant afspraken gemaakt over het door de visvereniging uit te voeren beheer en onderhoud van de visstekken."

63	Sportvisserij Groningen Drenthe	<p>Maaibeheer</p> <p>Ten gevolge van de klimaatverandering en betere waterkwaliteit zien wij een sterke toename van waterplanten, waaronder invasieve exoten. Waterplanten zijn essentieel voor vis en visstand, maar dichtgroei zorgt voor grote problemen. Op pag 104 e.v. gaat u hierop in. Wij lezen echter niets over de wijze van beheer. In de afgelopen jaren hebben wij in ernstig dichtgegroeide vijvers en andere gemeentewateren, maar ook in wateren in uw waterschap (uiteraard in samenspraak), geëxperimenteerd met de firma Harkboot.nl uit Roden. Gebleken is dat de ontwikkelde harkmethode visvriendelijk is en, afhankelijk van de soorten planten, effectiever en daardoor goedkoper is dan de gangbare manieren van maaien.</p> <p>Onderzoek- en adviesbureau Roelf Pot, gespecialiseerd in waterplanten, heeft in opdracht van de waterschappen Vechtstromen en Drents-Overijsselse Delta en Sportvisserij Groningen Drenthe uitgebreid onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de waterplantenoverlast in het Drentse Oranjekanaal effectief aan te pakken. Het rapport is eind 2020 verschenen. Naast inheemse soorten komen in het Oranjekanaal ook exoten als Waterwaaijer en Ongelijkbladig Vederkruid voor, plaatselijk in zodanige dichtheden dat ze de aan- en afvoer belemmeren. De aanbevelingen die Pot doet (en die uitgevoerd gaan worden) komen neer op een gedifferentieerde aanpak met onder meer een maai-, veeg- en harkboot, afhankelijk van de omstandigheden. Met name conclusies dat maaien van bepaalde soorten een duidelijk tegengesteld effect heeft (in relatie tot vege of harken) is ook voor uw waterschap relevant, bijvoorbeeld bij het openhouden van vaarroutes in het Zuidlaardermeer. U kunt het rapport van Roelf Pot hier downloaden: https://www.vissen.nl/actueel/14700/waterplanten-beheer.html. Wij zien graag aan het WBP toegevoegd dat u open staat voor effectievere manieren van aanpak van waterplantenoverlast. Wij zijn graag bereid dit onderwerp mondeling nader toe te lichten.</p>	<p>Wij zijn op de hoogte van de werkzaamheden van Roelf Pot en de Harkboot. Wij volgen de ontwikkelingen van beheersingsmethoden op de voet. Zo zijn wij bevoorbeeld betrokken bij de onderzoeken en pilots van biologische bestrijding. Het uitvoeren van maaibeheer is gekoppeld aan de functies die de betreffende watergang vervuld. De wijze waarop het waterschap het beheer uitvoert is door functiewijzigingen of beschikbaarheid van nieuwe machines voortdurend aan verandering onderhevig. Hierbij is de functie van de betreffende watergang en het hierbij nagestreefde onderhoudsbeeld leidend. Zoals u terecht al aangeeft is de harkboot één van de mogelijkheden die ingezet kan worden en is hiermee binnen het beheergebied van waterschap Hunze en Aa's al ervaring opgedaan. De behoefte om plaatselijk meer te maaien, als door sportvissers waterplantenoverlast wordt ervaren bij het uitoefenen bij hun hobby, zal alleen kunnen plaatsvinden op die locaties waarbij in gezamenlijk overleg wordt besloten een extra inspanning te leveren ten behoeve van de recreatieve functie van een water. Deze werkwijze wordt nu ook al gehanteerd door beide organisaties en betreft maatwerk. Wij staan open voor nieuwe ontwikkelingen en methoden. Wij voegen hierover een regel toe aan het WBP.</p>	<p>Paragraaf 9.4, pagina 105, toevoegen: "Wij staan open voor nieuwe ontwikkelingen en beheersingsmethoden."</p>
64	Sportvisserij Groningen Drenthe	<p>Achtergronddocumenten Kaderrichtlijn Water</p> <p>De achtergronddocumenten KRW vormen een fraai overzicht. Wij hebben veel waardering voor de grote hoeveelheid werk die het maken van de documenten moet hebben gekost. Het document over de Hunze toont bijvoorbeeld prachtig aan waartoe goed aangepakt beekherstel kan leiden. Complimenten.</p> <p>In het achtergronddocument over het Zuidlaardermeer hebben we enkele onjuistheden c.q. onvolledigheden aangetroffen: Op pag 31 wordt de blankvoorn met de brasem genoemd als bodemwoelende vissoort. Dit is uiteraard niet juist. Op pag 41 wordt de kleine modderkruiper genoemd als zijnde een beschermde soort. De wettelijke beschermde status is echter opgeheven. Verder vinden wij dat hier een te negatief beeld van de visstand in het meer wordt geschetst door die uitsluitend te baseren op de KRW-monitoring in het najaar. Immers: dit levert een momentopname op en gaat voorbij aan het feit dat het Zuidlaardermeer in het voorjaar bijvoorbeeld een essentieel onderdeel vormt van de trekroute van windes naar de Hunze. In grote aantallen steken de windes dan het meer over om dit na de paai nogmaals te doen, op de terugweg naar hun zomer-habitat. Ook is, zeker bij sportvissers, bekend dat de brasem door de gehele boezem beweegt en niet alleen in het Zuidlaardermeer leeft. Gelukkig concludeert u op pag 66 dat eenmalig afvangen van grote brasem (actief biologisch beheer) daarom zinloos is. Bovendien is actief biologisch beheer in de Nota Visbeleid (2011) van het waterschap met dermate veel voorwaarden omkleed dat het onzes inziens in het Zuidlaardermeer sowieso niet uitvoerbaar is. Verder blijven wij van mening dat het 'onverkoopbaar' is om een diersoort te bestrijden om een bepaald ecologisch doel na te streven, ook als het om vissen gaat. Vandaar ons verzoek deze passage te verwijderen óf nadrukkelijker aan te geven dat actief biologisch beheer niet meer van deze tijd is. Op pag 67 en 68 beschrijft u de mogelijk negatieve gevolgen voor de sportvisserij (vanuit visbootjes) van de toename van ondergedoken waterplanten in luwe zones. Zoals tijdens de gebiedsbijeenkomst in Kropswolde bleek, heeft dit ook gevolgen voor beroepsvisser Mans Vos: hij kan op die locaties zijn fuiken niet meer plaatsen. Dit vinden wij het vermelden waard vanwege het economische belang van Vos. Ook ten aanzien van de vaarrecreatie noemt u mogelijke gevolgen. U noemt hierbij soorten waterplanten die in de bodem wortelen en soorten die dat niet doen. Graag verwijzen wij hierbij naar onze algemene opmerking over methodes van maaibeheer.</p>	<p>Zoals u terecht opmerkt is de Blankvoorn inderdaad geen belangrijke bodemwoelende soort, zoals de brasem of karper dat wel zijn. Dit passen we aan in het achtergronddocument. De Kleine Modderkruiper is niet opgenomen in de visserijwet, maar is wel opgenomen in bijlage 2 van de habitatrichtlijn wat inhoudt dat Nederland hiervoor beschermde gebieden aanwijst. Dit geldt niet voor het Zuidlaardermeer. We zullen dit aanpassen in het achtergronddocument.</p> <p>De belangrijke regionale rol die het Zuidlaardermeer vervult voor vissoorten is bij het waterschap bekend. Onder andere de meetgegevens afkomstig uit zenderonderzoeken, die in veel gevallen gezamenlijk met Sportvisserij Groningen Drenthe zijn uitgevoerd, laten zien dat windes het meer als doortrekroute vanuit de boezemkanalen richting de Hunze gebruiken. We zullen dit toevoegen aan het achtergronddocument. Ook de migratie van brasem, en vele andere soorten, over lange afstanden is hiermee inzichtelijk gemaakt.</p> <p>De zorgpunten met betrekking tot de mogelijke ontwikkeling van te veel ondergedoken vegetatie zijn helder, echter het belang van een gezond meersysteem met voldoende paai- en opgroeigebieden in de vorm van voldoende ondergedoken vegetatie is bij u bekend. We zullen in het achtergronddocument de mogelijke gevolgen voor beroepsvisser Mans Vos toevoegen.</p> <p>Het achtergronddocument is een inhoudelijk document met een gegevensanalyse ter achtergrondinformatie. Het is echter geen beleidsdocument dat is vastgesteld door het bestuur. Het afvissen is als mogelijke maatregel door het bestuur in 2009 opgenomen voor de KRW voor het Zuidlaardermeer. Het is niet als een verplichte maatregel opgenomen. Het is altijd de bedoeling geweest om eerst te kijken of de luwte-maatregel voldoende is om de doelen te halen en als dat niet het geval is om dan te kijken of eventueel nog aanvullende maatregelen nodig zijn. Zoals wij in het achtergronddocument aangeven zijn er haken en ogen aan een dergelijke afvissingsmaatregel en spelen er nu, zoals u aangeeft, meer dan in 2009 ook zaken als dierenwelzijn een rol. Een definitief besluit over eventuele extra maatregelen voor het doelbereik van het Zuidlaardermeer zal pas door het bestuur worden genomen wanneer het effect van de luwte-maatregel bekend is.</p>	<p>Aanpassen in het Achtergronddocument Zuidlaardermeer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Blankvoorn is geen bodemwoelende soort. 2) Verduidelijking ten aanzien van de Kleine Modderkruiper. 3) Verduidelijking ten aanzien van doortrekroute van Windes door het Zuidlaardermeer. 4) toevoegen mogelijke gevolgen vegetatie voor beroepsvisserij.
65	Zienswijze inwoner - 3	<p>Blz. 20 Op de Functiekaart staat een bergingsgebied aangegeven bij Meerstad. De arcering is ook ten noorden van het Slochterdiep in de polder Lageland aangegeven.</p> <p>-Is dit juist weergegeven?</p>	<p>Dit is niet juist weer gegeven, ten noorden van het Slochterdiep is geen bergingsgebied.</p>	<p>Hoofdstuk 4, pagina 20: Bergingsgebied Meerstad aanpassen.</p>
66	Zienswijze inwoner - 3	<p>Blz. 91 Wat is de invloed van klimaatbossen op veen op de laagste gronden?</p> <p>-Is dat onderzocht en wilt u de uitkomst met ons delen?</p> <p>-Hebben klimaatbossen een andere waterhuishouding dan landbouw?</p> <p>-En wat is hiervan de invloed op de omgeving</p>	<p>Als waterschap zijn we verantwoordelijk voor een goed grond -en oppervlaktewaterbeheer. Vanuit die rol kijken we naar dit soort ingrepen, maar wij zijn niet het bevoegd gezag voor het realiseren van klimaatbossen op het veen. Als de lage gronden voorzien worden van klimaatbossen geeft dit mogelijkheden om eventueel de grondwaterstanden te verhogen, zodat veenoxidatie kan worden beperkt. Van klimaatbossen is de verdamping echter wel relatief meer dan van landbouwgronden.</p>	<p>Geen.</p>
67	Zienswijze inwoner - 3	<p>Blz. 91 quote: "In 2015 is door het bestuur besloten dat er zolang er geen uitgekristalliseerde alternatieven zijn met voldoende bestuurlijk draagvlak en voldoende instrumenten, we in de aandachtsgebieden uitgaan van het stand-still principe".</p> <p>-Wat houdt dat in voor de polder Lageland?</p>	<p>In de basis geldt inderdaad het stand-still principe, wat inhoudt dat peilen niet veranderd worden. Voor polder Lageland geldt op dit moment dat de peilen niet aangepast worden. Tenzij er nieuw beleid is gevormd en/of er een pilot in het gebied uitgevoerd wordt, waarbij naar een nieuwe inrichting van het gebied wordt gekeken. Op dit moment nemen we deel aan een verkennend overleg met de gemeente en provincie Groningen over wat er potentieel mogelijk is in polder Lageland. Waterschap Hunze en Aa's zit aan tafel om te onderzoeken hoe veenoxidatie vertraagd kan worden zodat de bodem minder snel daalt. Dit doen wij specifiek ten behoeve van de aanpak van veenoxidatie. Als er een nieuwe inrichting voor dit gebied plaats gaat vinden kan dit leiden tot peilwijzigingen. Deze peilwijzigingen zullen in een peilbesluit worden vastgelegd. Dit wordt dan voorafgegaan door een uitgebreid onderzoek en daarnaast wordt gebiedsconsultatie en een inspraakprocedure doorlopen.</p>	<p>Geen.</p>
68	Zienswijze inwoner - 3	<p>Blz.91 quote: "Dit houdt in dat voor de aandachtsgebieden is afgesproken dat het huidige peil niet wordt gewijzigd en er geen nieuwe peilbesluiten genomen kunnen worden."</p> <p>-Wat houdt dat in voor de polder Lageland?</p> <p>-Houdt dat in dat de polderpeilen niet worden aangepast voor het zonnepark, Hsp/Msp-station en hyperloop?</p> <p>-Wat is de consequentie hiervan op de omliggende bewoning/bebouwing?</p> <p>-En de geplande groenzone?</p>	<p>Zie het antwoord hierboven.</p>	<p>Geen.</p>

69	Zienschijfwijze inwoner - 3	<p><u>Blz. 91. quote:</u> "Wanneer het te nat is in aandachtsgebieden bij het huidige afgesproken peil, dan gaan we de peilen niet verlagen." -Dit houdt dus in dat voor de zonneparken en andere plannen geen verlaging van het peil, welk peil dan ook plaatsvindt?</p>	<p>Bij zonneparken zou je in beginsel kunnen denken aan een eventuele peilverhoging om daarmee veenoxidatie tegen te gaan. Ook een hyperloop zou een eventuele peilverhoging mogelijk aankunnen, wanneer die op palen staat. Er zijn echter nog geen concrete plannen hiervoor. Een dergelijk plan en een dergelijke peilaanpassing zal alleen na gebiedsconsultatie kunnen plaatsvinden. Nu zijn het alleen nog theoretische mogelijkheden.</p>	Geen.
70	Zienschijfwijze inwoner - 3	<p><u>Blz. 139 Figuur Maatregelen Duurswold</u> In deze figuur is geen Aandachtsgebied voor veenoxidatie in de polder Lageland ingetekend. In een eerder contact met het waterschap hebben we begrepen dat in de polder Lageland ook een aandachtsgebied was geprojecteerd en dat hier een test zou worden gedaan met de waterstandshoogte om de reacties van het veen te monitoren. Is dit plan gewijzigd? -Wat voor plannen zijn er dan in dit gebied? In de polder Lageland zakt het maaiveld nog steeds door veenoxidatie, wat gaat u hieraan doen ? -Wat zijn de plannen? Worden wij als polder Lageland in uw plannen met de provincie omtrent onderzoek en plan van aanpak naar veenoxidatie meegenomen? -En krijgen de bewoners ook een rol in dit onderzoek?</p>	<p>De kaart van de maatregelen Duurswold is een samengestelde kaart. Hierop staan dezelfde veenoxidatieaandachtsgebieden als op de veenoxidatiekaart van pagina 93. Op beide kaarten is polder Lageland als aandachtsgebied aangegeven. Voor de overige vragen zie het antwoord bij opmerking 64. Er zijn nog geen concrete plannen voor polder Lageland. Samen met de gemeente en de provincie wordt gekeken hoe hier samen met bewoners gezocht kan worden naar oplossingen.</p>	Geen.
71	Zienschijfwijze inwoner - 3	<p>Eemskanaal Winschoterdiep Achtergronddocument KRW <u>Blz. 14 Figuur 2.3 Functies van afwaterend gebied</u> Ingetekend is de Waterberging Meerstad. -Of is de arcering verkeerd ingetekend, omdat de polder Lageland hier blauw is gearceerd? -Het deel ten noorden van het Slochterdiep is dacht ik geen deel meer van het bergingsgebied? -Kunt u dat bevestigen? -Wat betekent een waterberging voor de polder Lageland? -Wat betekent een zonnepark, een Hoogspanning/Middenspanning(HSP/MSP)-station en een hyperloop voor het bergingsgebied?</p>	<p>De blauwe arcering voor Waterberging ten noorden van het Slochterdiep is vervallen en staat nog ten onrechte opgenomen in figuur 2.3. Dit zal in het achtergronddocument en op de functiekaart in het WBP worden aangepast</p>	<p>Waterbeheerprogramma, Hoofdstuk 4, pagina 20: Op de Functiekaart het bergingsgebied Meerstad aanpassen. In het Achtergronddocument Eemskanaal / Winschoterdiep: Aangepaste kaart opnemen.</p>
72	Zienschijfwijze inwoner - 3	<p><u>Redactionele opmerkingen: Achtergronddocument Eemskanaal/Winschoterdiep</u> De naam Siddeburen (4x) is verkeerd, dit moet Siddeburen zijn.</p>	<p>Dank u wel voor uw opmerking betreffende het achtergronddocument Eemskanaal / Winschoterdiep. We zullen dit aanpassen.</p>	"Sidderburen" vervangen door "Siddeburen" in het achtergronddocument Eemskanaal/Winschoterdiep.
73	Zienschijfwijze inwoner - 3	<p><u>Blz. 6 van achtergronddocument Eemskanaal/Winschoterdiep</u> Het beschreven waterlichaam ligt niet in het noorden van de provincie Groningen, misschien bedoelt u het noorden van het Waterschap Hunze en Aa's?</p>	<p>Dank u wel voor uw opmerking betreffende het achtergronddocument Eemskanaal / Winschoterdiep. We zullen dit aanpassen.</p>	Op pagina 6 in het achtergronddocument Eemskanaal / Winschoterdiep "Provincie Groningen" vervangen door "het beheergebied van waterschap Hunze en Aa's".
74	HISWA-RECRON	<p>Graag maakt HISWA-RECRON gebruik van de mogelijkheid om een zienschijfwijze te geven op het Ontwerp Waterbeheerprogramma 2022-2027. Tijdens mijn mondelinge toelichting op 17 februari jl. heb ik samen met enkele watersportondernemers aangegeven dat we ons ernstig zorgen maken over het onvoldoende borgen van de recreatie en watersport in onderhavig beheerprogramma. Deze zorg was voor het Algemeen Bestuur reden om een afvaardiging van het Dagelijk Bestuur te verzoeken een gesprek aan te gaan met de sector. Op 11 maart jl. hebben ondergetekende, ondernemers, gebruikers en omwonenden een constructief gesprek gehad met uw DB-lid mw. Heeringa en beleidsmedewerker dhr. Galetzka. We hebben gemeenschappelijk een aantal zaken geconcludeerd waarbij ik voor de volledigheid het gespreksverslag aan deze zienschijfwijze heb toegevoegd (bijlage 1). Dit overleg was voor ons ook de reden om terughoudendheid te betrachten richting de pers. Ondanks dit positieve overleg blijkt na bestudering van de stukken dat er geen aanpassingen zijn doorgevoerd die onze zorgen wegnemen dan wel inspelen op de kansen die we gemeenschappelijk hebben besproken en dat is spijtig.</p>	<p>Het gesprek waar u aan refereert heeft plaatsgevonden nadat het ontwerp waterbeheerprogramma is vastgesteld. De uitkomsten van het gesprek konden daarom dus niet meer verwerkt worden in het ontwerp. Bij bestudering van het verslag zien we slechts beperkt aanleiding om de tekst van het WBP te wijzigen. Zoals in het verslag is aangegeven is het niet noodzakelijk om afspraken over beheer, zoals baggeren of maaien, op te nemen in het WBP. Nadere uitwerking van afspraken hierover kunnen worden meegenomen in het afstemmingsoverleg in het kader van het Integraal Maatregelplan Zuidlaardermeer. We nemen in het WBP een zin op over de nadere uitwerking van het IMZ via het afstemmingsoverleg, in paragraaf 7.4. Daarnaast vraagt u in het verslag aandacht voor het baggeren van het Kieldiep. Het Kieldiep en Leinewijk zijn afgelopen voorjaar gepeild. Beide kanalen voldoen aan de gewenste diepgang. De jaarlijks aanwezige drempel direct achter de sluis is dit voorjaar verwijderd.</p>	<p>Paragraaf 7.4, pagina 54: Aan het einde van de alinea "Zuidlaardermeer" toevoegen: "Via het afstemmingsoverleg Zuidlaardermeer worden maatregelen en afspraken nader vormgegeven."</p>
75	HISWA-RECRON	<p>1. Het Waterschap Hunze Aa's erkent dat het gehele Zuidlaardermeer, net zoals dat geldt voor de andere meren in dit beheerplan, voor de watersport bevaarbaar is. Hierdoor maakt de kleinere watersport gebruik van de ondiepere delen (kano's, sloepen e.d.) en maken de motorbootvaarders en de zeilsport gebruik van de diepere delen van het meer. Dit is in tegenspraak met uw intentie om op tot verontdieping te komen waardoor waterplantengroei wordt gestimuleerd (o.a. blz 54). Mogelijke belemmeringen zoals een groei van waterplanten dient daarom voor de watersport te worden tegengegaan. Deze conclusie lezen we nog niet in uw beheerprogramma.</p>	<p>Wij begrijpen uw zorgen zoals we ook in het gesprek met u hebben aangegeven. In het WBP wordt de aangehaalde problematiek niet als zodanig specifiek aangegeven, behalve in algemene bewoordingen. De uitwerking van plannen met betrekking tot het Zuidlaardermeer zal, voor zover dit tot de bevoegdheid van het waterschap behoort, ook in afstemming en overleg met u of uw vertegenwoordigers worden gedaan. Het Zuidlaardermeer is niet aangelegd voor de recreatie en het heeft niet alleen een functie voor de vaarrecreatie. Het is een op natuurlijke wijze ontstaan meer en het heeft diverse functies; bijvoorbeeld als Vogelrichtlijngebied voor de Natura 2000 en het heeft een functie voor de waterveiligheid, vanwege de directe koppeling met de boezem. Daarnaast heeft het een zwemwaterfunctie en de vaargeul heeft een vaarwegfunctie. Ook heeft het een brede recreatiefunctie. Omdat het meer een natuurlijke ontstaansgeschiedenis heeft, dient er voor de Kaderrichtlijn Water zoveel mogelijk gestreefd te worden naar een diverse plantenpopulatie en visstand. Dit alles maakt dat bij keuzes voor maatregelen niet alleen naar het vaarrecreatiebelang wordt gekeken.</p>	Geen.
76	HISWA-RECRON	<p>2. Voor het Zuidlaardermeer geldt zeker in de rustige delen met weinig stroming dat er nu al sprake is van plantengroei in de woonwijken en het onlangs gebaggerde Noordlaardervaartje. Ook in de jachthavens waar sprake is van stagnerend water geldt dat zij ook mogelijk worden geconfronteerd met groei van waterplanten en extra maaikosten. Uw Ontwerp Waterbeheerprogramma beschrijft letterlijk dat de voorgestelde maatregelen 'kunnen leiden' tot een toename van waterplanten in de meren wat ruimtelijke, nadelige consequenties 'kan hebben' voor het recreatief medegebruik. Aangezien dit nu reeds aan de orde is en een verdere verslechtering niet ondenkbaar is dient u hiervoor ook de (financiële) consequenties te nemen. Op dit moment is er in de begroting hiervoor geen enkel budget opgenomen.</p>	<p>Wanneer deze situatie, met een ongewenste waterplantenverspreiding, zich voordoet zal met alle verantwoordelijke partijen nagegaan worden welke ingrepen nodig en wenselijk zijn. Wij reserveren niet op voorhand een specifiek bestemmingsbedrag hiervoor, maar in specifieke situaties is in overleg een bijdrage mogelijk.</p>	Geen.
77	HISWA-RECRON	<p>3. Naast een financiële reservering is HISWA-RECRON van mening dat er jaarlijks gemonitord moet worden of de situatie van waterplantengroei de watersport niet verder aantast. Zoals in punt 2 al gesteld schetst u dit zelf als mogelijk negatief scenario waardoor ook een continue analyse van de feiten noodzakelijk is. Ook hiervoor is derhalve een onderzoeksbudget noodzakelijk.</p>	<p>Na de aanleg van maatregelen zal een jaarlijkse monitoring van de waterplanten gaan plaatsvinden, omdat ook het waterschap de ontwikkeling van de waterplanten nauwkeurig wil volgen. Daarnaast vindt drie-jaarlijks een uitgebreide KRW-monitoring van het Zuidlaardermeer plaats.</p>	Geen.

78	HISWA-RECRON	<p>4.</p> <p>De bodemdaling betekent dat het meer 'scheef' is komen te staan en gebaggerd moet worden. Op dit moment is de negatieve realiteit dat ook de infrastructuur hiervan hinder ondervindt (verzakken kunstwerken). De kosten van deze compenserende maatregelen komen volgens u, terecht, voor rekening van de veroorzakers, ergo de Commissie Bodemdaling/NAM. De recreatieondernemers trekken graag op met uw bestuur om hiervoor budgetten vrij te spelen. Zo kan een complete revitalisering van recreatie- en natuur ter hand worden genomen. Een deltaplan recreatie- en natuur voor Groningen inclusief een hierbij passende organisatie, de vorige keer sprak ik over een Toeristisch/natuurlijke Taskforce, is wat ons betreft wenselijk gezien de complexiteit. We horen graag van u of u hiervoor openstaat en hoe u de Commissie Bodemdaling/NAM op hun verantwoordelijkheid gaat wijzen?</p>	<p>Verbetering van de kwaliteit van het Zuidlaardermeergebied is ook de wens van het waterschap. Aan het opstellen en uitvoeren van een gedragen plan ter verbetering van het meer en de omgeving willen we graag meedenken en meedoen. Zoals al in de gesprekken is aangegeven heeft het waterschap aan de provincie Groningen voorgesteld weer een brede overleggroep Zuidlaardermeer in te stellen. Dit is positief door de provincie opgepakt. Het gezamenlijk optrekken gebeurt via het afstemmingsoverleg Zuidlaardermeer. Daar bent u bij betrokken. Op basis van de uitkomst van de inventarisatie van de gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning en de daaruit voortvloeiende voor te stellen maatregelen, zo mogelijk, gezamenlijk een claim bij de bodemdalingcommissie worden ingediend.</p>	Geen.
79	LTO Noord	<p><u>Beregenen</u></p> <p>In het Waterbeheerprogramma wordt aangegeven dat onderzocht gaat worden wat de effecten zijn van grondwateronttrekking ten behoeve van beregenen. Daarnaast wordt vermeld dat een evaluatie gaat plaatsvinden en bepaald wordt of vervolgonderzoek noodzakelijk is. LTO Noord wil graag nauw betrokken zijn bij dit onderzoek. Dit, omdat het gevolgen kan hebben voor onze achterban indien er nadelige gevolgen uit gaan voortvloeien ten aanzien van het beregenen.</p>	<p>Wij vinden het belangrijk dat bij een eventuele aanpassing van het beleid een goed overleg heeft plaatsgevonden met de diverse belangengroepen. Dit geldt ook voor evaluaties, waarbij we u zullen betrekken.</p>	Geen.
80	LTO Noord	<p><u>Inundatiernormering</u></p> <p>In tekst onder 'Horizontale Wateroverlast' op pagina 85 staat:</p> <p><i>Voor de beekdalen in Drenthe die nog een landbouwfunctie hebben, streeft de provincie naar een inundatienorm van 1:10, gelijk aan grasland. In de beekdalen komt echter ook akkerbouw voor, waarvoor een norm van 1:25 geldt. Een norm van 1:10 heeft daarmee gevolgen voor de akkerbouw. De provincie is verantwoordelijk voor de gevolgen van een normwijziging (bijvoorbeeld eventuele nadelcompensatieclaims).</i></p> <p>LTO Noord vindt het zeer zorgwekkend dat akkerbouwgebieden ook de norm voor grasland krijgen opgelegd. Vooropgesteld dat LTO Noord tegen de aanpassing van de norm is, zullen de agrariërs die dit aangaan, straks in de praktijk vaker te maken krijgen met de gevolgen van een overstroming. Dit zal de bedrijfsvoering schaden en financiële gevolgen hebben voor de boer. Indien de provincie samen met het waterschap overwegen dit toch door te voeren voor bepaalde gebieden, dan is het noodzakelijk om een goede kostendekkende schadevergoeding te ontwikkelen, die ook daadwerkelijk de schade ruimhartig dekt.</p>	<p>Wij delen uw zorg dat een aanpassing van de norm door de provincie nadelige gevolgen kan hebben voor akkerbouwers die nu in het beekdal actief zijn. Het is ook daarom dat het waterschap bij de provincie meerdere malen heeft aangegeven dat een dergelijke aanpassing van de norm in de beekdalen alleen mogelijk is bij een adequate compensatieregeling door de provincie. Het is raadzaam om een dergelijk geluid ook vanuit de landbouw bij de provincie kenbaar te maken.</p>	Geen.
81	LTO Noord	<p><u>Klimaatadaptatie</u></p> <p>Uit de reactienota blijkt dat de tekst onder paragraaf 8.5, op pagina 95, is gewijzigd. Het volgende is nu tekstueel opgenomen: <i>"Ook in het nieuwe Deltaprogramma 2021 is veel aandacht voor de verbinding tussen ruimte en water en wordt de urgentie van een klimaatadaptieve aanpak benadrukt. De wateropgaven moeten meer sturend worden en randvoorwaarden aangeven voor de keuzes in de ruimtelijke inrichting van Nederland. Meer dan voorheen moeten we in Nederland bij de ruimtelijke inrichtingen keuze van ons landgebruik rekening gaan houden met droogte, hitte, wateroverlast en overstromingsrisico's. In het Deltaprogramma is aangegeven dat dit bijvoorbeeld betekent dat grote watervragende activiteiten, zoals het telen van bepaalde gewassen, bij voorkeur niet meer in droogtegevoelige gebieden moeten plaatsvinden. Ook moet er bij de locatiekeuzes en de gebiedsinrichting van nieuwe woonwijken rekening gehouden worden met de klimaatverandering. Bij plannen en maatregelen voor bijvoorbeeld nieuwe en bestaande infrastructuur, natuur, landbouw en energie moet water onderdeel uitmaken van de ruimtelijke afwegingen en planuitwerking. Water stuurt, in plaats van water volgt."</i></p> <p>Deze toegevoegde tekstuele wijziging insinueert dat alleen de landbouw (specifiek, bepaalde teelten) veel water nodig heeft en dat dit ruimtelijk moet worden afgestemd. Dat bepaalde teelten veel water vragen is in onderhavig tekstvoorstel niet het probleem, wel dat nu alleen de landbouw wordt genoemd als voorbeeld. Bepaalde industrieën denk vooral aan datacenters) en ook bepaalde natuur hebben eveneens een stevige watervraag. Het voorstel van LTO Noord is om al deze voorbeelden te benoemen of helemaal niet. Dus niet alleen inzoomen op de landbouw, dat geeft een te eenzijdig beeld.</p>	<p>We begrijpen uw bezwaar en zijn het eens met uw opmerking. We passen de tekst aan door de verwijzing naar landbouw te verwijderen, zodat de tekst een meer algemeen karakter krijgt.</p>	Paragraaf 8.5, pagina 96, verwijderen: ", zoals het telen van bepaalde gewassen,"
82	LTO Noord	<p><u>Samenwerking ten behoeve van aanpak droogte</u></p> <p>Het huidige watersysteem is ingericht om water af te voeren in de winter en aan te voeren in de zomer.</p> <p>De landbouw is jaren content geweest met dit systeem en is het nog steeds. Echter, ook de landbouw ziet in dat het systeem niet altijd optimaal werkt, met name bij langere perioden van droogte. Dit schaadt niet alleen de landbouw middels droogteschade aan gewassen, maar ook de natuur en industrie hebben last van het feit dat er dan te weinig water beschikbaar is. Dit probleem willen we graag met de verschillende stakeholders aanpakken en proberen op te lossen. Hoe dergelijke ingrepen eruit moeten komen te zien, willen we graag onderzoeken en uitvoeren in pilots. Gedacht kan worden aan maatregelen die te maken hebben met kleinere peilvakken, flexibel peilbeheer en ruimte voor inundatie. Daarnaast kan ook worden gekeken hoe we dit het beste kunnen passen in blauwe diensten en hoe dit kan worden geïntegreerd in het agrarisch bedrijfsmodel en daarmee een verdienmodel kan worden. LTO Noord gelooft sterk in het feit dat (groen)blauwe diensten als onderdeel van het agrarisch bedrijfssysteem per saldo de maatschappij geld zal doen besparen.</p> <p>Concreet vragen wij om tijdens de looptijd van het Waterbeheerprogramma 2022-2027 pilots uit te voeren waar geëxperimenteerd gaat worden met maatregelen gericht op het verdergaand vasthouden van water en daarmee eventuele droogteschade maximaal aan te pakken.</p>	<p>Binnen het WBP is (beperkte) ruimte en geld gereserveerd voor pilots die zowel voor waterkwaliteit als waterkwantiteit een positieve bijdrage leveren. Zo zullen wij inzetten op het combineren van maatregelen binnen het Deltaprogramma Zoetwater en het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer. Wij onderstrepen dat een integrale aanpak belangrijk is. Wij gaan graag in gesprek met LTO en de sector om binnen deze pilots naar de verschillende mogelijkheden te kijken om ons beheergebied weerbaar te maken tegen de veranderende omstandigheden. De primaire verantwoordelijkheid voor opschaling en implementatie ligt bij de grondeigenaren.</p>	Geen.
83	Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Positie regioteam Watersportverbond</p> <p>Met deze zienswijze op het waterbeheerplan wil het regioteam Groningen & Drenthe zich niet tegen plannen van het waterschap keren, maar willen wij met het waterschap trachten het belang van goed water-, ecologisch-, milieu- en natuurbeheer zo goed mogelijk samen te laten gaan met vaar- en waterrecreatie. Een vorm van vrijetijdsbeleving, essentieel voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid van de mens.</p> <p>Het is niet zo dat wij er van uitgaan dat het waterschap geen zorgvuldige belangenafweging nastreeft en geen oog heeft voor draagvlak in de samenleving. Het regioteam kijkt echter wel of maatregelen en activiteiten van het waterschap ook problemen voor vaar- en waterrecreatie opleveren. Wij zijn ons ervan bewust dat een waterschap zich focust op haar primaire taken en zich dan niet altijd bewust is van mogelijke negatieve gevolgen voor de waterrecreatie.</p>	<p>Dank u wel voor uw uitleg van de positieve grondhouding van uw organisatie ten aanzien van het waterschapswerk. Uiteraard vertegenwoordigt u het belang van de waterrecreatie en de vaarrecreatie. Het is van belang dat alle gebruikers en belanghebbenden van ons watersysteem goed naar voren brengen wat er speelt. Alleen dan kan ons algemeen bestuur een goede afweging van alle belangen maken. Bij de uitvoering van onze taken zijn wij ons bewust van de gevolgen voor en effecten op andere belangen.</p>	Geen.

84 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Beheercultuur waterschap</p> <p>Als regioteam maken wij ons zorgen over de beheercultuur bij waterschappen. Deze was vroeger uitsluitend gericht op het zorgen voor “droge voeten”. De Waterwet en de Kaderrichtlijn water resulterden in een takenpakket dat nog uitstekend paste bij deze primaire taak. Met uitbreiding van taken werden waterschappen ook ‘bevoegd gezag’. Bevoegd gezag van een waterweg, die tevens vaarweg is, houdt ook impliciet vaarwegbeheer in. Een volstrekt andere taak dan alleen waterbeheer.</p> <p>Als regioteam bemerken wij dat verplichtingen, die behoren bij een goed vaarwegbeheer, nog niet goed zijn geland en daarmee deel uitmaken van een daarbij passende beheercultuur. Dit bemerken wij niet alleen bij de waterschappen, maar ook bij gemeenten.</p> <p>Goed vaarwegbeheer houdt in dat een vaarwegbeheerder bij verantwoordelijke instanties ook ‘aan de bel trek’ als er iets op de vaarweg niet goed gaat waar de vaarwegveheerder primair niet voor verantwoordelijk is.</p> <p>Als lichtend voorbeeld meldt het verslag van de gebiedsbijeenkomst Oldambt/Fiemel in Midwolda op 12 november 2019 op een vraag over onze zorg over te veel ganzen: <i>Het waterschap gaat niet over ganzenbeheer. Uit analyses blijkt dat ganzen een verwaarloosde bijdrage leveren aan de nutriëntenbelasting.</i></p> <p>Het gaat wél om schoon water en om het voorkomen van e-colie en salmonella. Dat is wel een taak van het waterschap. Wij zien niet in waarom een waterschap hierover niet in gesprek kan gaan met de Rijksoverheid en met natuurorganisaties.</p>	<p>Wat betreft vaarwegbeheer zijn wij beheerder van een aantal kanalen, hiertoe zijn wij aangewezen door de provincie Groningen. Wij spreken gemeenten (en anderen) aan op verantwoordelijkheden en taken. Wij kunnen als waterschap niet dwingend optreden naar deze partijen, dit is een verantwoordelijkheid van de provincie. We nemen in het WBP op dat wij anderen aanspreken op hun verantwoordelijkheid als wij in vaarwegen risico's ontdekken waar we zelf niet verantwoordelijk voor zijn.</p> <p>Wat betreft bacteriële infecties: We hebben als waterschap DNA-onderzoek uitgevoerd naar de bacteriële infecties in het Oldambtmeer. Hieruit kwam naar voren dat honden de voornaamste veroorzaker van de verontreiniging waren. Vervolgens heeft de gemeente hiervoor maatregelen genomen en is de bacteriële kwaliteit van het meer verbeterd. Een jaar later bleek uit het DNA-onderzoek dat ook vogels een bijdrage leveren aan de verontreiniging. Dit resultaat is met de gemeente besproken en het is aan de gemeente om hier maatregelen voor te nemen.</p> <p>Afgelopen jaar was voor het eerst sinds jaren de bacteriële kwaliteit zodanig verbeterd dat er geen zwembod meer nodig was.</p>	Paragraaf 9.3, pagina 102, toevoegen: "Als wij in vaarwegen tekortkomingen of risico's ontdekken waar we niet zelf verantwoordelijk voor zijn, spreken wij de verantwoordelijke partij daarop aan."
85 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p><u>Gevolgen wél en oorzaken onvoldoende bestrijden</u></p> <p>Wij stellen vast dat waterschappen vooral bezig zijn met het bestrijden van gevolgen en zich te weinig (zichtbaar) inspannen met het bestrijden van de oorzaken en/of verwijderen van oorzaken. Het kan in onze beleving niet zo zijn dat bijvoorbeeld de landbouw het oppervlaktewater vervuult met stikstof, fosfaten en nitraten en een waterschap de gevolgen moet bestrijden met natuurvriendelijke oevers en met bevorderen van groei van waterplanten in meren en plassen. De waterrecreant ondervindt vervolgens te vaak de schadelijke gevolgen.</p> <p>Ook een waterschap kan actief politieke druk uitoefenen en bevorderen dat er betere financiële instrumenten komen waarmee agrariers gemakkelijker kunnen overschakelen naar biologische- en kringloop landbouw en veeteelt. In het beheerprogramma alleen schrijven over de positieve resultaten van kringlooplandbouw helpt niet (7.7 en 7.8 waterbeheerprogramma).</p>	Het waterschap houdt zich al decennia bezig met de aanpak van de bronnen. Momenteel zetten we in op verschillende sporen om vervuiling van de watergangen te voorkomen. De belangrijkste bronmaatregelen zijn: verbetering van de fosfaatverwijdering op diverse rioolwaterzuiveringsinstallaties, extra inzet van handhaving en vergunningverlening bovenop bestaande handhaving, co-financiering van diverse maatregelen door de landbouw via DAW-maatregelen (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer) en overleg over de vermindering van aanvoer van stoffen via wateraanvoer vanuit andere waterschappen. Daarnaast wordt actief bijgedragen aan kennis en adviezen ten behoeve van landelijke maatregelen om de belasting van fosfaat, stikstof en gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen. Ook is er een project voor de aanpak van bronnen vanuit de glastuinbouw en een project voor de aanpak van bronnen rondom de Drentsche Aa, gericht op aanpak van belasting vanuit stedelijk gebied, bollenteelt en akkerbouw.	Geen.
86 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p><u>Ondeskundige aanleg vaarwegen voor de recreatievaart</u></p> <p>Als regioteam hebben wij moeten vaststellen dat te veel bruggen, sluizen en vaarwegen voor de recreatievaart, soms zeer ondeskundig zijn aangelegd. De bijlagen bij deze zienswijze laten hiervan schrijnende voorbeelden zien. Dan hebben wij het alleen nog maar over problemen die het waterschap aangaan.</p>	Het waterschap legt geen nieuwe vaarwegen aan. De Noordelijke Vaarverbinding bijvoorbeeld is door de gemeente aangelegd en ook in beheer en onderhoud bij de gemeente. Bij groot onderhoud aan bijvoorbeeld sluizen door het waterschap houden wij rekening met de nieuwe eisen en functionele veiligheids- en bedieningsprotocollen. Als vaarwegbeheerder spreken wij derden (zoals gemeenten) er op aan als een brug bij nieuwe aanleg niet voldoet aan de eisen van nieuwbouw (BRTN).	Geen.
87 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p><u>Kennis over vaarwegen en voorzieningen voor recreatievaart ontbreekt.</u></p> <p>Bij besprekingen over problemen voor de recreatievaart moeten wij helaas vaststellen dat bij zowel waterschappen als gemeenten onvoldoende kennis aanwezig is over vaarwegen en voorzieningen voor vaar- en waterrecreatie. Dit resulteert in een geringe affiniteit en beheercultuur voor deze zo belangrijke sector voor de vrijetijdseconomie. Vermoedelijk reden waarom in een waterbeheerplan hierover weinig zichtbaar is. De Unie van waterschappen wijdt in haar ‘Handreiking Waterbeheerplannen’ zelfs geen letter aan vaarwegbeheer.</p> <p>Een vaarwegbeheerder kan in een dergelijke situatie o.i. niet adequaat haar wettelijke verplichtingen uitvoeren.</p>	We hebben voor onze taken en verantwoordelijkheden binnen het vaarwegbeheer voldoende kennis in huis. Het waterschap ontwerpt en realiseert geen nieuwe vaarwegen.	Geen.
88 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p><u>Klankbordgroep</u></p> <p>Wij begrijpen en/of vermoeden dat ook het Watersportverbond door het waterschap als een klankbordgroep wordt gezien.</p> <p>Definitie Klankbordgroep: <i>Een klankbordgroep is de naam voor een overleg met personen of organisaties waarin je de mening hoort over het verloop of het resultaat van je project.</i></p> <p><i>Het gaat om personen of organisaties die niet meebeslissen (want die zitten in de stuurgroep) en ook niet om personen of organisaties die meedoen (want die zitten in het Projectteam of werken mee aan deelprojecten). Deze personen en organisaties zijn wel zo belangrijk voor het project, dat belangrijk is te weten wat zij er van vinden.</i></p> <p>Gelet op onze bevindingen in deze zienswijze, stelt het regioteam van het Watersportverbond dat zij niet langer primair als klankbordgroep wil worden gezien. Bij voornemens van het waterschap die de vaar- en waterrecreatie raken willen wij er onmiddellijk bij worden betrokken als deskundige partner. Nu worden wij er in een - voor ons - te laat stadium bij betrokken.</p>	In onze ogen vertegenwoordigt het Watersportverbond een belang en is de organisatie daarmee vergelijkbaar met bijvoorbeeld Sportvisserij Groningen Drenthe voor de belangen van hengelsporters, LTO voor de belangen van de landbouwers en de natuurorganisaties voor het natuurbelang. Wij zien alle bovengenoemde organisaties als belangenorganisaties en gesprekspartners. Het Watersportverbond is een vergelijkbare partij. <p>Met alle genoemde partijen hebben we regelmatig overleg en proberen we in overleg te komen tot wederzijds begrip. Aangezien we bij de meeste waterschapsprojecten diverse belangen dienen, is er voor geen enkele partij een garantie dat zijn/haar belang boven dat van een ander belang gesteld kan worden. We hebben met uw organisaties regelmatig overleg over projecten. Daarnaast is uw organisatie betrokken geweest bij vrijwel alle bijeenkomsten van het gebiedsproces voor het WBP. Zoals ook gebeurt met andere belangengroepen is tevens structureel (bestuurlijk) overleg mogelijk. Dit wordt met betrekking tot watersport/vaarrecreatie in principe jaarlijks georganiseerd.</p> <p>Het vaarwegbeheer in de provincie Groningen is verdeeld over provincie, gemeenten, waterschap en soms havenbeheerders. De regionale belangenorganisaties van recreatievaart hebben bij het waterschap meermaals aangegeven dat er te weinig afgestemd wordt tussen de organisaties en dat zij met klachten van de ene naar de andere organisatie worden gestuurd. Ze stellen ons vragen waarvan wij vinden dat die bij de provincie terecht horen. Een betere afstemming en meer regie van de provincie lijkt het waterschap gewenst. Het waterschap heeft de provincie gevraagd om samen te kijken of er noodzaak is voor een eventuele verbetering van afspraken rond vaarwegbeheer.</p>	Geen.
89 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Poortwachtersrol tegen een adequate vergoeding</p> <p>Het regioteam Groningen en Drenthe van het Watersportverbond vervult nu een belangrijke poortwachtersrol voor de vaar- en waterrecreatie in Groningen. Het is geleidelijk meer geworden dan alleen behartigen van belangen. De problemen in onze provincie blijken een omvang te hebben die de normale belangenbehartiging te boven gaat. Steeds meer moeten leden van ons regioteam niet alleen vaarwegbeheerders maar ook de provincie en Waterrecreatie Nederland wijzen op hun (wettelijke) verplichtingen. Leden van het regioteam geven op expertniveau aan welke knelpunten er zijn, hoe knelpunten moeten worden opgelost, en wat een vaarwegbeheerder moet doen om toekomstige onnodige kosten te voorkomen.</p> <p>Met werkdocumenten (zie o.a. de bijlagen in deze zienswijze) en met een ‘Startnotitie Masterplan Vaarwater verbindt Groninger land’ geven wij richting aan wat er in onze provincie moet gebeuren om alles op orde te krijgen. Tevens geven wij richting en invulling aan het 30 miljoen project van Toukomst ‘Varen op diepen en maren’. Zonder onze inzet kan dit project niet goed van de grond komen. Het regioteam van het Watersportverbond is bereid vaarwegbeheerders met richtlijnen in de vorm van werk-/kennisdocumenten tegen een passende vergoeding te willen helpen. Tevens kunnen wij per vaarweg aangeven welke nautische eisen van toepassing zijn en welke verwachte rol de vaarweg nu en in de toekomst vervult, gelet op wensen en ontwikkelingen.</p> <p>Deze inspanningen gaan belangenbehartiging te boven en leiden tot onaanvaardbare kosten voor de leden van het regioteam. Kosten die niet vergoed worden door het Watersportverbond. Reden waarom wij de provincie, de vaarwegbeheerders en Waterrecreatie Nederland een passende vergoeding willen vragen voor voornoemde inspanningen en voor werkzaamheden die leiden tot kennisvermeerdering bij de stakeholders.</p>	Wij waarderen uw kennis en inbreng in overleggen en samenwerkingen. Zoals hierboven is uitgelegd hebben wij te maken met vele verschillende belangenorganisaties en gesprekspartners, die allemaal hun kennis en kunde inbrengen om hun belangen te behartigen. Bij geen van deze organisaties is er sprake van een vergoeding van het waterschap. Wij zien, mede gelet op ons bovenstaande antwoord, geen reden om hier met betrekking tot uw organisatie van af te wijken.	Geen.

<p>90 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe</p>	<p>Wettelijke verplichtingen waterschap als vaarwegbeheerder Ons inziens is de waterbeheercultuur binnen waterschappen er debet aan dat waterschappen zich onvoldoende realiseren wat zich op en bij het water afspeelt en ook tot het waterbeheer behoort. In het voorgenomen Waterbeheerprogramma 2022-2027 zien wij het besef van die verplichtingen slechts beperkt vermeld in de paragrafen 9.3 (vaarwegbeheer) en 10.3 (recreatief medegebruik).</p> <p>In bijlage 1 hebben wij de wettelijke verplichtingen van een vaarwegbeheerder samengevat. Zo zijn wij verheugd hoe het waterschap aankijkt tegen 'Houdingen en rol' en 'Ambitie' voor haar maatschappelijke rol. Met name de voornemens in de uitspraken 'actiever behandelen' en het 'vroegtijdig inschatten van een maatschappelijke ontwikkeling'. Desondanks dringen wij er bij het waterschap op aan hoofdstuk 10 zo in te richten dat in volle omvang de wettelijke verplichtingen beter zichtbaar worden voor alle medewerkers van het waterschap. Mogelijk draagt dit ook bij aan een daarbij passende waterbeheercultuur in de organisatie.</p>	<p>Daar waar wij het vaarwegbeheer hebben, hebben wij ook het nautisch beheer. Daaronder horen, ons inziens, de volgende taken. We nemen dit ook op in paragraaf 9.3 (Vaarwegbeheer)</p> <p><u>Vaarwegbeheer</u> Het op voldoende vaardiepte en -breedte houden van de vaarweg. Zorgdragen dat kunstwerken en objecten de doorvaart niet belemmeren. Beschermen van de oever vanwege golfslag door scheepvaart, behoudens de eigen verantwoordelijkheid van de oevereigenaar. Vrijhouden van de vaarweg voor de doorvaart van schepen, inclusief het ijsvrij houden. Beheer, bediening en instandhouding van scheepvaartsluizen.</p> <p><u>Nautisch beheer</u> Treffen van verkeersmaatregelen via verkeerstekens of het verlenen van ontheffing/vrijstelling daarvan. Toepassen van het Binnenvaartpolitiereglement. Het mede aanwijzen van personen die bevoegd zijn verkeersinformatie en -aanwijzingen te geven. Toepassen van bestuursdwang bij niet-naleving van de verkeersverordening. Bijdragen aan de strafrechtelijke handhaving van de verkeerverordening door de aanwijzing van bijzondere opsporingsambtenaren.</p> <p>Naast het vaarwegbeheer bestaat er ook voorzieningenbeheer ten behoeve van (recreatie) vaart. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld havens, aanlegplaatsen en lozingspunten voor afval en afvalwater. Deze voorzieningen zijn geen actieve verantwoordelijkheid van het waterschap. Het waterschap vervult wel een adviserende rol. Met name met betrekking tot innamepunten voor afvalwater en verkooppunten van brandstof, omdat dit direct raakt aan onze kerntaak voor schoon water.</p>	<p>Paragraaf 9.3, pagina 101: tweede alinea verwijderen. Pagina 102, onder tekstvak "Doel!" toevoegen: "Daar waar wij het vaarwegbeheer hebben, hebben wij ook het nautisch beheer. Daaronder horen de volgende taken:</p> <p><u>Vaarwegbeheer</u> Het op voldoende vaardiepte en -breedte houden van de vaarweg. Zorgdragen dat kunstwerken en objecten de doorvaart niet belemmeren. Beschermen van de oever vanwege golfslag door scheepvaart, behoudens de eigen verantwoordelijkheid van de oevereigenaar. Vrijhouden van de vaarweg voor de doorvaart van schepen, inclusief het ijsvrij houden. Beheer, bediening en instandhouding van scheepvaartsluizen.</p> <p><u>Nautisch beheer</u> Treffen van verkeersmaatregelen via verkeerstekens of het verlenen van ontheffing/vrijstelling daarvan. Toepassen van het Binnenvaartpolitiereglement. Het mede aanwijzen van personen die bevoegd zijn verkeersinformatie en -aanwijzingen te geven. Toepassen van bestuursdwang bij niet-naleving van de verkeersverordening. Bijdragen aan de strafrechtelijke handhaving van de verkeerverordening door de aanwijzing van bijzondere opsporingsambtenaren.</p> <p>Naast het vaarwegbeheer bestaat er ook voorzieningenbeheer ten behoeve van (recreatie) vaart. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld havens, aanlegplaatsen en lozingspunten voor afval en afvalwater. Deze voorzieningen zijn geen actieve verantwoordelijkheid van het waterschap. Het waterschap vervult wel een adviserende rol. Met name met betrekking tot innamepunten voor afvalwater en verkooppunten van brandstof, omdat dit direct raakt aan onze kerntaak voor schoon water.</p>
<p>91 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe</p>	<p>Kaderrichtlijn water en natuurvriendelijke oevers Met grote waardering kijkt het regioteam naar de inspanningen die het waterschap zich getroost in hoofdstuk 7 om de kwaliteit van ons oppervlaktewater te verbeteren.</p> <p>Wij willen wel een kanttekening plaatsen bij de voornemens in het beheerplan bij paragraaf 7.5 (natuurvriendelijke oevers). Wij begrijpen dat natuurvriendelijke oevers een belangrijke bijdrage leveren aan de KRW-doelstelling. Dit voornemen heeft daarom zeker de steun van het regioteam van het Watersportverbond, mits:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De vaarweg blijft voldoen aan de voorwaarden die wij afspreken voor een veilige doorvaart c.q een vaarweg die voldoet aan de 'Richtlijnen Vaarwegen RWS' als wij niet tot overeenstemming komen. - Wij steeds tijdig worden geïnformeerd en het relatieve belang kunnen aangeven van de vaarweg. Zo bemerken wij dat al veel vaarwegen van natuurvriendelijke oevers zijn voorzien op een wijze die een veilige recreatievaart beperken dan wel teniet doen in de toekomstplannen voor de desbetreffende vaarweg. Zo wordt bijvoorbeeld het Slochterdiep steeds belangrijker voor de recreatievaart. Niet alleen vanwege de ontwikkelingen van Meerstad, maar ook als alternatieve veiligere vaarroute voor het steeds drukker wordende Eemskanaal (vaarrecreatie scheiden van beroepsvaart; opwaarderen van Slochterdiep tot CM-vaarweg) <p>Uiteraard kunnen wij als regioteam voor elke vaarweg een werkdocument maken (zie punt 0.3)</p>	<p>Dank u wel voor uw begrip dat natuurvriendelijke oevers noodzakelijk zijn om een bijdrage te leveren aan het halen van de KRW-doelen. Het is wenselijk dat bij de aanleg van natuurvriendelijke oevers zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met andere belangen, zoals vaarrecreatie, hengelsport en overige belangen. In het verleden is er al regelmatig overleg geweest, ook met de belangengroepen voor de vaarrecreatie, wanneer er natuurvriendelijke oevers werden aangelegd. Wanneer de veiligheid van de vaarweg in het geding is, moet naar een oplossing worden gezocht. Het is goed dat iedere partij zijn belangen inbrengt, maar het algemeen bestuur van het waterschap bepaalt welke maatregelen door het waterschap genomen worden en weegt daarbij de belangen af. De provincie bepaalt een eventuele opwaardering van een vaarweg, waarbij gekeken moet worden of dat haalbaar is.</p>	<p>Geen.</p>
<p>92 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe</p>	<p>Nutriënten en afgifteproblematiek toiletwater recreatievaart Daarbij willen wij toch weer even verwijzen wat wij hierover al hebben opgemerkt onder de titel "Gevolgen wel en oorzaken onvoldoende bestrijden". Zo draagt ook de recreatievaart ongewild bij aan de verontreiniging van het oppervlaktewater omdat de overheid tekort schiet in regelgeving, met handhaving richting havenbeheerders die niet voldoen aan hun verplichtingen en een groot probleem met het legaal kunnen afgeven van toiletwater. Hoewel het waterschap dit nog niet goed beseft in haar verslag van de gebiedsbijeenkomst Oldambt/Fiemel in Midwolda op 12 november 2019, is dit wel degelijk een taak van het waterschap door druk uitoefenen op gemeenten. In dit verslag stond het volgende antwoord van het waterschap op de opmerking dat er te weinig inzamelstations voor vuilwatertanks voor de recreatievaart zijn en de stations die er wel zijn onvoldoende functioneren: <i>Het inzamelen van afvalwater is geen taak van het waterschap. Ook niet als het waterschap vaarwegbeheerder is. Deze inzamelingsstations staan meestal in jachthavens die in beheer en eigendom zijn van partivulieren en/of gemeenten. Het waterschap kan dit punt wel meenemen in overleggen met recreatieondernemers, belanghebbenden en gemeenten over vaarwegbeheer.</i></p>	<p>De inrichting van toiletvoorzieningen en dergelijke faciliteiten is een verantwoordelijkheid van gemeenten en/of provincie. Het lozen van toiletwater op oppervlaktewater is een strafbaar feit en zal indien dit gesignaleerd wordt door onze handhavers bestraft worden. Het is echter niet eenvoudig om lozers op heterdaad te betrappen. Wanneer de inrichting van toiletvoorzieningen en dergelijke faciliteiten niet op orde zijn, zullen we dat signaleren en de verantwoordelijken daarop aanspreken. We nemen in het WBP een zin op dat we andere partijen zullen aanspreken wanneer we zaken signaleren die niet op orde zijn.</p>	<p>Paragraaf 9.3, pagina 102, toevoegen: "Als wij in vaarwegen tekortkomingen of risico's ontdekken waar we niet zelf verantwoordelijk voor zijn, spreken wij de verantwoordelijke partij daarop aan."</p>
<p>93 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe</p>	<p>Integraal Maatregelenplan Zuidlaardermeer Als regioteam hebben wij nader onderzoek gedaan naar nut en noodzaak van het Integraal Maatregelenplan (zie bijlage 3). Wij hebben vastgesteld dat, gelet op de nieuwste prognoses over de te verwachten bodemdaling in 2080, er geen enkele noodzaak meer is dit maatregelenplan alsnog door te laten gaan.</p> <p>Het regioteam van het watersportverbond acht de maatregel "het aanbrengen van een luwe zone ter bevordering van waterplanten in de ondiepe zone van het Zuidlaardermeer" geen goed idee, gelet op het feit dat ook de ondiepe delen van het Zuidlaardermeer in gebruik zijn door waterrecreanten. Met name komen hier veel open boten (sloepen) en is het een gewild vaargebied voor de kanovaart (o.a door kanovereniging 'De Futen' in Kropswolde. Daarbij komt nog dat de waterdiepte van de rest van het Zuidlaardermeer(excl de vaargeul) nu ook niet zoveel dieper is dat mogelijk ongebreidelde waterplantengroei in de ondiepere gedeelten zich voortzet in de rest van het meer. Dat zou een ramp zijn voor niet alleen de zeilsport maar ook de recreatievaart in zijn totaal. Wij verzoeken het waterschap daarom dringend van dit plan af te zien.</p>	<p>Ook bij de nieuwste prognose van de bodemdaling is het noodzakelijk dat het waterpeil van de Eemskanaal-Dollard boezem naar beneden wordt bijgesteld. Omdat het Zuidlaardermeer direct verbonden is met deze boezem, blijft een peil aanpassing ook voor het Zuidlaardermeer nodig.</p> <p>Tijdens de gebiedsbijeenkomsten heeft u uw bezwaren tegen de maatregel aanleg van de luwe zone reeds aangegeven. Omdat het voor het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000 wel noodzakelijk is om de onderwater-begroeiing verder te laten ontwikkelen, heeft het algemeen bestuur in haar afweging besloten deze maatregel te laten staan, maar ook om het doel voor de waterplanten naar beneden bij te stellen. Daarnaast wordt u betrokken bij de verdere concretisering van de maatregel, waarbij weer een belangenafweging zal plaatsvinden.</p>	<p>Paragraaf 7.4, pagina 54: Aan het eind van de alinea "Zuidlaardermeer" toevoegen: "Via het afstemmingsoverleg Zuidlaardermeer worden maatregelen en afspraken nader vormgegeven."</p>

94 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Zorgen om waterplantengroei in Oldambtmeer</p> <p>Paragraaf 7.4 (herstel meren) vermeldt: "Daarom nemen we samen met gebiedspartners maatregelen om de oevers en ondiepe delen bij de oevers beter geschikt te maken voor waterplanten en paai- en opgroei gebied voor jonge vis". Het is ons als regioteam niet duidelijk of dit een algemene opmerking is in de zin van onderhoud of dat het waterschap het voornemen heeft voor ingrijpende maatregelen.</p> <p>Wij dringen er op aan niet te lichtvaardig maatregelen te treffen die ongebreidelde groei van waterplanten tot gevolg kan hebben. Bij de aanleg van het meer zijn in de ondiepere gedeelten van het meer waterplanten aangebracht om zoveel mogelijk de helderheid van het water te borgen. Nu zijn wij geen ecologen maar hebben wel kunnen ondervinden dat en/of de helderheid van het water deze waterplanten ook naar diepere gedeelten heeft gebracht of dat de helderheid van het water ervoor heeft gezorgd dat de jaren daarna waterpest en fonteinkruid welig ging groeien, met ernstige gevolgen voor de recreatievaart en de toeristische ontwikkeling van het meer. Over het beschreven beleid van het waterschap zijn wij dan ook allerm minst gerust.</p> <p>Zo vermeldt het verslag van de gebiedsbijeenkomst Oldambt/Fiemel in Midwolda: <i>Bij het maaibeheer is ervoor gekozen om met name in het zuiden een smallere maaigeul aan te houden, zodat de ontwikkeling van onderwaterplanten hier meer ruimte krijgt. Daarnaast blijven we hiervan de effecten nauwgezet monitoren.</i></p>	Uit monitoring en analyse is gebleken dat de ontwikkeling van waterplanten achterblijft bij de doelen voor het Oldambtmeer. Hierin is juist diversiteit van soorten van belang. Ook de visstand voldoet niet aan de gestelde doelen. Het creëren van geschikt habitat biedt mogelijkheden voor ecologische verbetering. Door maatregelen te treffen kunnen de plantengroei en de visstand verbeteren. Uitgangspunt daarbij is om hiervoor plannen te maken met betrokkenheid van gebiedspartners. Omdat er voor het Oldambtmeer al een zoneringsplan is waarbij recreatie en natuur voldoende ruimte krijgen, ligt het voor de hand dat de maatregelen in het zuidelijke natuurdeel van het meer worden uitgevoerd. In dit deel van het meer geldt een vaarverbod.	Geen.
95 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Rond 2014 - 2016 is er een periode geweest dat het meer om niet-duidelijke redenen troebel was door zwevende bestanddelen. Mogelijk het gevolg van in de waterbodem wroetende karpers en brasems. Minder licht doordringend water betekent alleen dat op de diepere delen van het meer de waterplanten zich moeilijker ontwikkelen. Een biotoop stelt zich echter altijd automatisch in. De natuur moet zijn gang gaan.</p> <p>Het uitgangspunt moet in onze beleving daarom "schoon water" zijn en niet "helder water". Het is niet aan ons om "voor God te spelen" en de natuur naar onze hand te zetten. Wij onderschrijven dat een meer niet alleen voor de waterrecreant is, maar ook voor de hengelaar. De hengelaar kan echter, in tegenstelling tot de vaarrecreant, ook op wateren worden beoefend waar niet gevaren kan worden. Sportvisserij Nederland samen met het waterschap laden de verdenking op zich de belangen van de hengelsport op het Oldambtmeer te veel te laten prevaleren boven die van de watersport.</p>	Het beheer van het waterschap richt zich niet op het belang van een bepaalde groep gebruikers, het algemeen bestuur weegt de belangen van diverse gebruikers en diverse functies tegen elkaar af. Het streven naar een bepaalde helderheid van het water is gericht op het zo optimaal mogelijk en haalbaar ecologisch functioneren van het watersysteem. Daar hoort een bepaalde waterplantengroei bij als voorwaarde voor een bepaalde visstand en ontwikkeling van waterdieren. Er wordt niet gestreefd naar helder water persé, maar naar een lichtsituatie die voldoende is voor de groei van waterplanten, met name in de ondiepere delen. Er wordt in het doel voor de planten al rekening gehouden met de belangen van de gebruikers van het meer, daarom is in het meer een zoneringsplan tussen natuur en vaarrecreatie afgesproken.	Geen.
96 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Zeilvereniging Oldambtmeer</p> <p>Het waterplantenprobleem is, naast een paar andere knelpunten (zoals ontbering van een eigen honk), de belangrijkste reden dat de zeilvereniging moeite heeft te overleven en vermoedelijk haar voortbestaan eind 2021 gaat beëindigen. Hoewel het huidige bestuur er hard aan trekt, moet er een wonder gebeuren wil dit nog lukken. Wij geven hiermee aan dat het waterschap niet te lichtvaardig aan de slag moet met haar streven naar helder water.</p> <p>Hoewel het Oldambtmeer een nieuw aangelegd meer, is het wel de herrijzenis van het voormalige Huningameer, een (hoog)veenmeer dat in 1848 is drooggelegd. Veenmeren zijn natuurlijke "niet heldere meren" en dat moeten we vooral zo houden.</p>	Onderwaterplanten zijn belangrijk voor het onderwaterleven en een goede (zwem)waterkwaliteit. Het waterschap houdt daarom bij maatregelen rekening met alle belangen rondom het Oldambtmeer. In een deel van het Oldambtmeer groeien onderwaterplanten. Plantengroei in het Oldambtmeer is en blijft een aandachtspunt. Tot op heden heeft het waterschap hiervoor samengewerkt met andere beheerders en overheden. Het vinden van de balans tussen een ecologisch gezond meer en recreatie is hierbij de doelstelling. De bedekking door onderwaterplanten is tussen 2014 en heden maximaal 25% geweest. Sinds 2010 worden onderwaterplanten gemaaid in ongeveer een derde deel van het meer, onder andere om overlast door onderwaterplanten voor recreatie te beperken. Er zijn korte lijnen tussen recreatieondernemers en de aannemer die het maaibeheer uitvoert zodat specifieke plekken waar overlast is direct aangepakt kunnen worden. Sinds 2014 is de overlast door onderwaterplantengroei beperkt en onder controle.	Geen.
97 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Maaibeheer en betonning Oldambtmeer</p> <p>Maaien van waterplanten is een noodoplossing omdat in de praktijk vooral doorvaarbare stroken water worden gerealiseerd, aangegeven met groene en rode betonning. Het zijn dus geen vaargeulen, maar maaigeulen. De betonning is dan zeer verwarrend voor bezoekende schepen die nu denken dat buiten deze "vaargeulen" niet kan worden gevaren. Bovendien is de logica van de betonning c.q. de maaigeulen zoek. Zelfs de vaarwegverkenner ANWB komt er niet uit, laat staan de bezoekers. Wij bevelen aan voor deze betonning een passende kleur, een vermelding of een logo te geven waardoor duidelijk wordt dat het een maaigeul betreft.</p>	Het Oldambtmeer is in eigendom, beheer en onderhoud bij de provincie Groningen. De provincie is ook vaarwegbeheerder van het meer. Het waterschap is verantwoordelijk voor het peilbeheer en de waterkwaliteit van het meer. De vragen over maaionderhoud en betonning dient u aan de provincie te richten.	Geen.
98 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Vaarwegbeheerder Oldambtmeer</p> <p>Vaarwegbeheer Oldambtmeer ligt kennelijk bij het waterschap, zo blijkt uit een antwoord in het Verslag van de gebiedsbijeenkomst Oldambt/Fiemel in Midwolda op 12 november 2019, waarin het waterschap aangeeft dat het niet de bedoeling is van het waterschap om het vaarwegbeheer over te dragen aan de provincie. De projectorganisatie Blauwestad geeft echter aan dat de provincie bevoegd gezag is en daarmee ook vaarwegbeheerder. Het regioteam hoort graag wie nu de baas is, c.q. wie zij kan aanspreken voor overleg en ingeval van knelpunten.</p>	Het antwoord in het verslag van de bijeenkomst klopt niet. Onze excuses daarvoor. De provincie is tot nu toe de beheerder van het Oldambtmeer.	Geen.
99 Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Noordelijke vaarverbinding Oldambtmeer</p> <p>Niet alleen in het overleg van ons regioteam met het waterschap in het verleden is het probleem van de te smalle, niet veilige vaarweg aan de orde gesteld. Ook is hierover in de gebiedsbijeenkomst Oldambt/Fiemel in Midwolda op 12 november 2019 de opmerking gemaakt dat het Nieuwe kanaal te smal is voor recreatievaart en dat de oevers daardoor flink onder invloed staan van golfslag en stroming. Het waterschap heeft hierop geantwoord: <i>De blauwe passage is in opdracht van de gemeente en in afstemming met het waterschap aangelegd. Het Nieuwe Kanaal is verbreed en geschikt gemaakt voor waterrecreatie. Het waterschap is bij dit project betrokken geweest vanuit kadeveiligheid en voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers (NVO's). De NVO's in het Nieuwe Kanaal zijn ingepast binnen het ontwerp zoals door de gemeente is aangegeven. Voor het ontwerp is gekozen voor een minimaal ontwerp waardoor grotere boten elkaar alleen kunnen passeren in de daarvoor aangelegde passeervakken, om de 500 meter. Bij de aanleg van de NVO's wordt ingezet op soortenrijkdom en op meer (water)planten en wordt rekening gehouden met de beschikbare ruimte. Ondanks dat de oevers recent zijn aangelegd, zien we al een goede ontwikkeling die past bij het kwaliteitsbeleid dat wordt nagestreefd.</i></p> <p>Zowel uit ons overleg als uit het antwoord op de vraag in de gebiedsbijeenkomst geeft het waterschap blijk van weinig affiniteit met de problemen van de vaarrecreatie. Het waterschap laadt de verdenking op zich een KRW-doelstelling te prevaleren boven de veiligheid van de vaarrecreant. Voor het regioteam van het Watersportverbond is dit onaanvaardbaar. Het waterschap geeft in haar antwoord blijk van te veel tunnelvisie.</p> <p>Op bijlage 4 beschrijven wij het probleem en geven twee mogelijke oplossingen om een eind te maken aan de onveilige situatie op deze vaarweg: extra bouwgrond kopen om de vaarweg verbreden p de natuurvriendelijke oever te minimaliseren tot maximaal 25%.</p>	Bij het ontwerpen van de Noordelijke vaarverbinding zijn binnen de beschikbare ruimte meerdere eisen/wensen bij elkaar gebracht. Dit heeft geleid tot het huidige ontwerp waar ecologische ontwikkeling en vaarrecreatie mogelijk zijn. Het uitbreiden van de vaarweg is geen opgave van het waterschap; het minimaliseren van de natuurvriendelijke oever zou teveel ecologische achteruitgang betekenen. Eventuele klachten of bedenkingen t.a.v. de dimensionering van de vaarweg en/of het vaarwegbeheer moeten gericht worden aan de gemeente.	Geen.

100	Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Knelpunten Ruiten Aa kanaal</p> <p>Het Ruiten Aakanaal kent problemen die niet alleen de gemeente maar ook het waterschap aangaan. Zo zijn de bruggen en de openbare steigers de verantwoordelijkheid van de gemeente Westerwolde. De vaarweg, de verkeerstekens bij en op de vaarwegen, de sluizen en de wachtvoorzieningen en kanosteigers bij de sluizen zijn aangelegenheden voor het waterschap.</p> <p>Voor zowel sluisbediening, wachtsteigers en vaarweg zien wij knelpunten die wij uitgebreid beschrijven in bijlage 5 en bijlage 6.</p> <p>In het waterbeheerplan 2022-2027 valt het ons op dat de vaarwegdieptes die het waterschap aanhoudt niet in de pas lopen met hetgeen de Basisvisie Recreatietoervaart Nederland (BRTN) bepaalt. Hierover is nader overleg met de provincie wenselijk, ja zelfs noodzakelijk.</p>	<p>De knelpunten zoals gemeld beoordelen wij bij het beheer en onderhoud. Wij beoordelen dan ook de punten zoals aangegeven in de aangegeven bijlages. Veel vaarwegen hebben een dimensionering die ooit bij aanleg is bepaald. Het Ruiten Aa kanaal heeft een dimensionering zoals dit 100 jaar geleden is aangelegd. In de loop der jaren is de BRTN aangepast. De dimensionering van veel bestaande vaarwegen komt daarmee niet meer overeen met de BRTN. De BRTN beoogt niet dat alle bestaande vaarwegen worden aangepast aan de nieuwe richtlijnen. De BRTN is van toepassing bij nieuwe ontwikkelingen, zoals een nieuw te graven vaarweg, of nieuw aan te leggen bruggen. De afmetingen van het Ruiten Aa kanaal, zoals de vaarwegbreedte en diepgang, komen niet overeen met de huidige BRTN. Wij passen bestaande vaarwegen niet aan bij aanpassingen van het BRTN. We kunnen het Ruiten Aa Kanaal niet in de vaste bodem verdiepen, daarnaast is het verbreden ook niet mogelijk omdat dan de hele oever weggegraven moet worden. Het Ruiten Aa kanaal is nu eenmaal niet breder en dieper.</p>	Geen.
101	Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Hoogtepeilschalen</p> <p>In de gebiedsbijeenkomst Oldambt/Fiemel in Midwolda op 12 november 2019 is de vraag gesteld over het aanbrengen van een peilschaal bij vaste bruggen in het Termunterzijdiep. Het waterschap heeft geantwoord dat: <i>De doorvaarthoogtes normaal te vinden zijn in de vaarwegen atlassen. Bij een fluctuerend peil kan de hoogte afwijken en dit kan tot problemen leiden. Het waterschap is niet verplicht om voor alle bruggen een peilschaal te plaatsen voor het aangeven van de doorvaarthoogte. Wij hanteren bij voorkeur een gebiedsbreed beleid. Wanneer deze specifieke brug onevenredig veel problemen veroorzaakt door peilbeheer dan zijn wij bereid passende maatregelen te overwegen en uit te voeren.</i></p> <p>Het antwoord geeft echter blijk van onvoldoende kennis met de praktijk waarmee de vaarrecreant wordt geconfronteerd. Veel bruggen liggen in een gebied met bodemdaling door gaswinning. De bodemdaling is echter niet over het gehele traject gelijk en een peilbesluit middelt alleen de lagere doorvaarthoogte van de vaste bruggen. Verwijzen naar de waterkaart is geen zinnige reactie.</p> <p>Binnen het regioteam onderhoudt een lid het grootste deel van de waterkaarten in Nederland In ieder geval die van Noord Nederland.</p> <p>Bij een ongelijke bodemdaling moet de doorvaarthoogte van elke brug opnieuw worden opgemeten. Het waterschap is vaarwegbeheerder en is ervoor verantwoordelijk dat de doorvaart veilig kan plaatsvinden. Zo hebben wij waterschap Noorderzijlvest voorgesteld bij het begin van elke vaarweg een hoogtepeilschaal te plaatsen die de laagste doorvaarthoogte van en bepaald traject aangeeft. Het waterschap moet hiervoor maar een beroep doen op het bodemdalingfonds.</p>	<p>De doorvaarthoogtes veranderen niet alleen door de gevolgen van bodemdaling. Ze kunnen ook variëren door peilfluctuaties, als gevolg van droge of natte periodes.</p> <p>We gaan de komende planperiode onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om actuele en relevante peilinformatie beschikbaar te stellen voor alle vaarwegen in ons beheer. Daarmee krijgt de vaarrecreant een volledig beeld van de actuele peilen en daarmee ook doorvaarthoogtes in die wateren. We betrekken de watersport hierbij om vraag en aanbod goed op elkaar af te kunnen stemmen. We nemen dit op in het WBP en voegen een maatregel toe.</p>	<p>Paragraaf 9.3, pagina 102, onderaan: Toevoegen "We onderzoeken in deze planperiode wat de mogelijkheden zijn om actuele en relevante peilinformatie beschikbaar te stellen voor alle vaarwegen in ons beheer. Daarmee krijgt de vaarrecreant een volledig beeld van de actuele peilen en daarmee ook doorvaarthoogtes in die wateren. We betrekken de watersport hierbij om vraag en aanbod goed op elkaar af te kunnen stemmen."</p> <p>Paragraaf 9.3, pagina 102: Toevoegen maatregel "9.3.1 Onderzoek naar mogelijkheden om actuele peilinformatie beschikbaar te stellen ten behoeve van vaarrecreatie 2023"</p>
102	Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Knelpunten sluis Blauwe passage</p> <p>Deze sluis is aangelegd zonder dat men goed heeft gekeken naar de Richtlijnen Vaarwegen RWS. In de Richtlijnen Vaarwegen 2010, 2017 en 2020 (paragraaf 4.5) staat beschreven waar een jachtensluis aan moet voldoen. De drempeldiepte van de sluis is mogelijk onvoldoende. Van het waterschap horen wij graag wat de drempeldiepte is van deze sluis.</p> <p>Daarnaast kent deze sluis nog enkele knelpunten bij het schutten betreffende de drukbalk, plaatsing van de bolders, instructiebord te dicht bij de drukbalk, verkeerde feitelijke doorvaarthoogte. Daarnaast graag een instructiebord plaatsen over de passeerstroken en de voorrangregels bij passeren. Tevens is er een onveilige aanlegvoorziening aan de zuidzijde van de sluis.</p>	Deze sluis is in eigendom, beheer en onderhoud bij de provincie Groningen. Deze vraag dient u daarom bij de provincie neer te leggen.	Geen.
103	Watersportverbond - Regioteam Groningen/Drenthe	<p>Knelpunten Blauwediepsluis</p> <p>De sluis in de zuidelijke vaarverbinding met het Oldambtmeer vormt, door bediening met de zelfbedienings sleutel, een onnodige hindernis voor inkomend vaartoerisme. Dit staat de toeristische ontwikkeling van het meer en van de gemeente Oldambt in de weg. Wij verzoeken het waterschap de sleutelbediening te verwijderen. Bovendien voldoet de sluis niet aan de eisen die gesteld worden aan een AM-vaarweg.</p>	Deze sluis is in eigendom, beheer en onderhoud bij de provincie Groningen. Deze vraag dient u daarom bij de provincie neer te leggen.	Geen.
104	Stichting Gezond Water	<p>Stichting Gezond Water (SGW) vraagt u wederom naar het voorkomen van de onnodige emissie van Zeer Zorgwekkende Stoffen en zware metalen door de sportvissers. Ruim 6 jaar na een zienswijze op 1 februari 2015 met het verzoek iets aan het onnodige visloodverlies te doen aan uw waterschap, wederom eenzelfde verzoek.</p> <p>Gelukkig zijn niet alle bij vislood betrokkenen in deze tijd even afhoudend geweest als Waterschap Hunze en Aa's. Helaas is in plaats van verminderd het onnodige loodverlies door de sportvisserij toegenomen. In 2019/2020 zijn door COVID-19 30 % meer sportvissers actief die (bijna) allemaal met lood vissen. Vandaar wederom een verzoek over vislood aan uw organisatie. U noemt in uw WBP het doel dat u zware metalen zo min mogelijk in het water wilt hebben. Veel bronnen worden genoemd maar niet de bron sportvissers terwijl die niet alleen ZS lood maar ook ZS nikkel en kobalt in het water brengen. Voor kobalt geeft uw WBP aan dat de bron onbekend is. De door Sportvisserij Nederland en de Green Deal Sportvisserij Loodvrij als een milieubewust alternatief gepromote wolfram visgewichten bevatten minimaal 5 % nikkel en of kobalt als sintermateriaal. SGW vraagt u naar de minimalisatieplicht voor het gebruik en de emissie van ZS van de sportvisserij. Nikkel is voor veel waterwinbedrijven problematisch. Voor ZS geldt de minimalisatieplicht, zeker voor een eenvoudig te saneren bron als de sportvisserij, is eenvoudig aan de minimalisatieplicht te voldoen. SGW stelt Waterschap Hunze en Aa's voor "van het vislood af" te gaan en niet te wachten op anderen of end of pipe principes als normoverschrijding toe te passen maar proactief, doeltreffend en efficiënt redenerend vanuit taken en verantwoordelijkheden deze eenvoudig op te lossen en bovendien onnodige verontreiniging van water en waterbodem z.s.m. te doen stoppen. Daarom verzoekt SGW Waterschap Hunze en Aa's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Per direct een verbod op te nemen in het visrecht voor het onnodige gebruik van ZS door sportvissers. - Een verbod op te nemen per direct voor het onnodige gebruik van lood tijdens viswedstrijden. - De hengelsportverenigingen een plan op te laten stellen om zelf verantwoording te nemen en toe te zien op de beëindiging van het gebruik van ZS door hun leden. - Gezien het nakende verbod op het gebruik en de verkoop van loodlossystemen en loodlijnen een verbod in het handhavingsbeleid op te nemen. Een aangekondigd verbod op de verkoop en het gebruik van vislood kan hierbij tegelijk worden meegenomen. <p>Onder de Omgevingswet dient een ieder de verantwoording te nemen voor zijn gedrag, dat betekent eveneens dat vissen met ZS niet meer kan worden toegelaten. In 2018 is in een Green Deal vergadering voorgesteld een verbod op te nemen voor het gebruik van lood in het visrecht, in 2014 is uw waterschap ook gevraagd voorwaarden voor vislood bij het uitgeven van visrecht op te nemen, de mogelijkheid daarvoor is bij uw organisatie bekend. In het WBP geeft u aan dat in het visrecht is opgenomen wat mag en niet mag. Het onnodig ZS en zware metalen in het water achterlaten, mag volgens SGW niet. mag volgens SGW niet.</p>	<p>Voor de stoffen lood en nikkel worden geen normoverschrijdingen in ons beheergebied aangetroffen. Voor kobalt is dit wel het geval. Voor deze stof vormt het krijgen van een betrouwbaar inzicht in de bronnen het belangrijkste aandachtspunt dat momenteel in het kader van de emissieregistratie door de Rijksoverheid wordt opgepakt. Landelijk worden vooral atmosferische depositie en uit- en afspoeling van de bodem (inclusief van nature optredende pyrietoxidatie) genoemd als relevante bronnen. Maar wat precies de verhoudingen zijn is nog niet bekend. Het lijkt onwaarschijnlijk dat kobalt afkomstig uit wolfram visgewichten hier een grote rol in speelt.</p> <p>Wat betreft uw verzoek om toezicht op het verbieden van het gebruik van ZS bij sportvissen, is het verlies van ZS door sportvissers vooralsnog geen bedreiging voor de waterkwaliteitsdoelen. Het vaststellen van bijvoorbeeld een specifieke vergunningplicht en de daarmee samenhangende handhaving zou dan ook niet proportioneel zijn, gelet op dat het verlies van ZS bij sportvissen een geringe invloed heeft op de waterkwaliteit. Het eventueel beoordelen van individuele vergunningaanvragen, toezicht houden en vervolgens overgaan tot handhaving zou daarmee onevenredig zijn in verhouding tot de daarmee te dienen milieubelangen. Het waterschap kiest ervoor om via de Green Deal Sportvisserij Loodvrij de hoeveelheid lood in oppervlaktewater en waterbodems significant te verminderen en op langere termijn te stoppen. Wij steken in op een brongerichte aanpak middels de ketenbenadering.</p>	Geen.

105	Zienschijne inwoner - 4	<p>Overwegingen</p> <p>KRW zou in 2015 de "goede toestand" bereiken zijn, in 2009 zijn zowel chemische als ecologische doelen vastgesteld, er is echter nog een weg te gaan, daartoe deze concrete voorstellen voor opname in dit Waterbeheerprogramma 2022-2027</p> <p>We zien enerzijds droge zomers 2018, 2019, 2020 en daarnaast de snelle opmars dan wel uitbreiding van kapitaalsintensieve teelten, zoals de snelle uitbreiding van lelieteelt met dieper ontwateren en beregenen uit grondwater in droge tijden, zoals die nu geschied; stoppende melkveebedrijven worden veranderd voor de teelt van lelies, bollen, uien en graszoden</p> <p>Door het volgende voorstel op te nemen wordt het systeem van de Drentse Aa veel robuuster, duurzamer, duidelijker en consequenter in beheer en meer omgevingsgericht; dit zijn motieven die stuk voor stuk in dit ontwerp programma reeds vermeld zijn, inclusief beleid, inrichting, beheer en dus concrete maatregelen, juist vanaf de bron waar toe deze wijzigingsvoorstellen dienen</p>	<p>Het toenemen van kapitaalsintensieve teelten in het Drentsche Aa gebied is een autonome ontwikkeling in de landbouwsector waar wij als waterschap geen invloed op uit kunnen oefenen. Het Rijk en de provincie zijn de overheidsorganisaties die dit wel zouden kunnen doen. De provincie is nauw betrokken bij deze problematiek. Overigens zien wij na een analyse van het grondgebruik in de jaren dat het uitvoeringsprogramma Drentsche Aa (UPDA) heeft gelopen (2015-2021) geen duidelijke toename van de bollenteelt. Deze blijft constant rond ca. 150 ha. We zijn in gesprek met de bollentelers die grond huren in het Drentsche Aa gebied over de kwetsbaarheid van het gebied. Daardoor is er meer bewustwording bij de telers gekomen hierover en wordt in hun bedrijfsvoering meer geprobeerd om problemen met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te voorkomen. In 2022 wordt een evaluatie van het UPDA uitgevoerd. Het is mogelijk dat dan blijkt dat toch aanvullende maatregelen voor de bollenteelt and andere teelten nodig zijn, waarbij ook naar maatregelen van de provincie en het Rijk wordt gekeken.</p>	Geen.
106	Zienschijne inwoner - 4	<p>Voorstel aanpassingen</p> <p>Hierbij gaat het in deze zienschijne met name om bovenstroomse delen Amerdiep met zijstroompjes als voor het kleine zijdal/veengebiedje De Marsen. Dit betreft de grote urgentie van "Her-meanderen hoofdstroom Amerdiep" met hoogste noodzaak (Eldersloo-Ekehaar-Halkenbroek) (zie ook pagina 53, 146) met enkele kleine zijdalen; voor dit deel van die hoofdstroom met zijdalen omvat dit een totaal areaal van nauwelijks 300 ha op een gebied van de Drentse Aa van ruim 30.000 ha en beheergebied van dit waterschap van 200.000 ha. De voorgenoemde werken dienen 10 km te omvatten in en ter completering van de westelijke tak van de hoofdstroom voor opname in het investeringsprogramma tot 2027, vergelijkbaar met de voortvarende aanpak Hunze, die wel in de investering zit.</p> <p>Dit wordt ondersteund door verschillende geconstateerde aspecten in dit ontwerp programma zelf:</p> <ul style="list-style-type: none"> *noodzaak aanpak nutriënten (62) en gewasbeschermingsmiddelen die te weinig aan de normen voldoen *het alsnog behalen van reeds vastgestelde ecologische normen (145) *overgrote delen van bedoeld gebied van 300 ha zijn opgenomen in het NNN (77) *noodzaak van tegengaan oxidatie en toenemende uitstoot van CO2 in de beekdalen met moerige dan wel bekeergronden, in deze lage delen past een peilbeheer voor grasland en geen intensieve teelten met winteroogsten *het tegengaan van (de uitbreiding van) kapitaalsintensieve teelten, zoals de snelle uitbreiding van lelieteelt met diepere ontwateren en beregenen uit grondwater in droge tijden zoals die nu geschied *minder stofbelasting in zijstroompjes als De Berkers en De Marsen (deze stroompjes ontbreken op kaarten en ondergrond als pagina 18, 19 e.v. vergelijkbare zijstroompjes staan wel aangeduid) *voorgaande ondersteunt het sparen van veel meer en schoner water, daarmee ondersteunend voor de grondgebonden landbouw, drinkwaterwinning en natuur in droge tijden *de voorgestelde wijzigingen sluiten aan op de inhoud van de POV 2018 van Provinciale Staten, zoals de speciale regelgeving voor Nationale Park Drentsche Aa en specifieke bescherming van de omvangrijke oppervlaktewaterwinning voor meer dan 200.000 mensen d.m.v. een speciaal zgn. grondwaterbeschermingsgebied *de urgente noodzaak om meer te meten in het bovenstroomse deel van dit systeem (Nijlande, Ekehaar e.o.), de resultaten in het benedenstroomse deel blijken (nog) matig *we zien in de rapportages nog stukken van de stroom de kleur geel, hetgeen is: ecologisch matig *watertoevoer van gebiedsvreemd water blijkt en is niet mogelijk dan wel aanvaardbaar 	<p>Zoals ook weergegeven op de kaart op pagina 53 is een deel van het Amerdiep aanwezig als meanderende beek. Voor een ander deel van het Amerdiep is realisatie van hermeandering opgenomen voor 2022-2027. Dit kan naar verwachting worden gerealiseerd in combinatie met de inrichting voor de NNN van het omliggende beekdal. Hermeandering van het Amerdiep tussen Ekehaar en Eldersloo hebben we niet in onze plannen opgenomen. Afwegingen die daarbij van belang zijn, zijn dat we met de wel geplande maatregelen verwachten in 2027 te voldoen aan de eisen van de KRW voor de Drentsche Aa en anderzijds dat het omliggende beekdal door de provincie niet bestemd is als in te richten NNN/natuur, zodat hier geen meekoppelkansen aanwezig zijn. Het is waar dat nu niet alle bovenloopjes zijn meegenomen als KRW-waterlichaam en daarom ook niet op de kaart staan.</p> <p>Zoals in paragraaf 7.14. is aangegeven gaan we de komende jaren meer aandacht besteden aan de wateren die niet als KRW-waterlichaam zijn aangewezen. Hier vallen ook de bovenloopjes onder die niet bij het KRW waterlichaam horen.</p>	Geen.
107	Zienschijne inwoner - 4	<p>De noodzaak tot aanpassing in voorgaande zin is zeer groot en urgent, dit gezien het feit dat 2027 KRW snel dichterbij komt met alle (juridische) gevolgen van dien; gerechtelijke impasses als rond de stikstof crisis dienen te worden voorkomen door nu beleidsmatig te handelen; de voorbereiding en uitvoering van de noodzakelijke werken inclusief grondverwerving is vanaf 2021 urgent teneinde de vastgelegde concrete richtlijnen in 2027 te kunnen behalen.</p>	<p>Het waterschap realiseert zich terdege dat de grondverwerving voor het realiseren van de KRW-doelen in de Drentsche Aa en de Hunze heel erg belangrijk is. Er is regelmatig bestuurlijk overleg met de provincie waarin de urgentie duidelijk wordt gemaakt. Het is ook in het belang van de provincie om de door hen gestelde doelen te halen. We zullen dit in het waterbeheerprogramma duidelijker aangeven.</p>	<p>Paragraaf 7.1, pagina 47, verwijderen: "voor beekherstel door de provincie Drenthe"</p> <p>Toevoegen: "Grondverwerving door de provincie Drenthe is essentieel voor het uitvoeren van de inrichtingsmaatregelen die van belang zijn voor het behalen van de doelen in de Drentsche Aa en de Hunze. Voor het uitvoeren van de maatregel Wolfsbarge bij het Zuidlaardermeer is nog grondverwerving door de provincie Groningen noodzakelijk."</p> <p>Paragraaf 7.3, pagina 52, toevoegen: "Grondverwerving door de provincie Drenthe is essentieel voor het uitvoeren van de inrichtingsmaatregelen die van belang zijn voor het behalen van de doelen in de Drentsche Aa en de Hunze."</p>
108	Zienschijne inwoner - 4	<p>In het totale beheersgebied van dit waterschap van 200.000 ha en voor een half miljoen ingezetenen worden op de voorgestelde wijze keuzes gemaakt voor een duurzame toekomst</p> <p>De investering in dit deel van het Drentse Aa systeem is nu nog een relatief kleine en veel te geringe begrotingspost vergeleken met andere deelsystemen als bij voorbeeld De Hunze, waar de komende jaren beduidend hogere bedragen worden geïnvesteerd; voor dit deel van de Drentse Aa ligt 10 mln daardoor meer voor de hand dan 2,5 mln</p>	<p>De investeringen in de Hunze zijn vele malen hoger omdat in de Hunze nog tenminste 18 km hermeandering resteert, terwijl in de Drentsche Aa nog 5 km gepland staat. De genoemde kosten zijn alleen de inrichtingskosten. De kosten voor grondverwerving zijn voor de provincie en staan niet in dit overzicht genoemd. Daarmee gaan de kosten mogelijk meer richting de bedragen die u noemt.</p>	Geen.
109	Zienschijne inwoner - 4	<p>Er zijn bij de zienschijne diverse bijlages gevoegd met opmerkingen en wetenswaardigheden over de Drentsche Aa. In een van de bijlages staan enkele concrete vragen over de Drentsche Aa:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Waarom zien we in het veld op tal van plekken geen spuitvrije zone van 4 meter langs akkers bij watervoerende sloten? -Waarom wordt de onbenutte keerkant voor het draaien van machines van 10 meter vanuit de slootkanten voor machines soms wel maar ook niet gehanteerd? -Waarom worden er op plaatsen geen greppels afgedamd bij beregenen, zoals wel is afgesproken? -Slechts 1 van de telers werkte in 2018 met een verlaagde spuitboom om minder uitstoot en vervuiling naar elders te hebben en de middelen beter op de planten (Met minder middelen meer doen) -Wordt er binnenkort grootscheeps gewerkt aan minder verwaaien en minder drift, zoals een akkerbouwer uit Groningen recent ontwikkelde? -Zijn er afspraken dat bij ongunstige weersomstandigheden niet wordt gespoten? (Bij wind is spuiten minder effectief en meer schade voor milieu en volksgezondheid) (NB Sommige bewoners uit het gebied ruiken zelfs wanneer er gespoten wordt; Westerveld kent recent wel een convenant) 	<p>Dank u wel voor het delen van uw kennis met betrekking tot de Drentsche Aa. De zaken waar hierop bedoeld wordt hebben te maken met regels uit het activiteitenbesluit of specifieke regels over bijvoorbeeld de spuitvrije zone die de provincie Drenthe is haar omgevingsverordening heeft vastgelegd. Er wordt veel tijd en energie gestopt in voorlichting over deze bestaande regels en in toezicht op en handhaving van deze regels. Het is echter niet mogelijk om ervoor te zorgen dat overal altijd de regels worden nageleefd. Dit zou veel mankracht vergen, omdat alleen op heterdaad een eventuele boete kan worden opgelegd. Het waterschap heeft met ingang van 2018 wel twee extra handhavers aangenomen voor het landelijk gebied, die deels in de Drentsche Aa zijn ingezet. Er is blijvend aandacht voor voorlichting en handhaving van de regels die de verontreiniging van de Drentsche Aa kunnen voorkomen. We passen de tekst in paragraaf 7.8 aan om meer aandacht te geven aan de handhaving (zie ook de interne opmerking nr. XX).</p> <p>Het aanpassen van de ligging van de vier meter brede spuitvrije zone valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie en vraagt om een zorgvuldig proces. In diverse DAW-projecten is de mogelijkheid gegeven aan agrariërs om, met behulp van subsidie, te investeren in drift-reducerende technieken. Het DAW is op basis van vrijwilligheid.</p>	<p>Paragraaf 7.8, pagina 64: Toevoegen aan het einde van de 4e alinea "Sinds 2018 is de handhaving in het landelijk gebied geïntensiveerd. De komende planperiode wordt de geïntensiverde handhaving gecontinueerd."</p>
110	Zienschijne inwoner - 4	<p>Waarom is er wel een project Duurzame maisteelt en project Duurzame bollenteelt en géén project Duurzame aardappelen?</p>	<p>In het project "vermindering perceelafspoeling", dat in 2019 is gestart onder het Uitvoeringsprogramma Drentsche Aa (UPDA), worden alle teelten die in het pilotgebied ten zuiden van Anloo liggen meegenomen. Dus ook de aardappelteelt en de bietenteelt. Alle agrariërs in het betreffende pilotgebied nemen deel en hebben één of meerdere maatregelen genomen.</p>	Geen.

111	Zienswijze inwoner - 4	Hoe omvangrijk is het overleg overheden - sector over het DAW? Welk deel van de sector doet mee? Zijn er weer convenanten in de maak?	Er wordt regelmatig overleg gevoerd met de LTO, het collectief Agrarische Natuur Drenthe en met de provincie. Er wordt nu gewerkt aan een DAW-transitieregeling (2021-2022). De benodigde bestuursovereenkomst tussen provincie en waterschap is op 15 oktober jl. ondertekend. Medio volgend jaar (2022) komt een nieuwe openstelling. Door samenwerking met de sector in een gebiedsgerichte aanpak werken we aan waterkwantiteit en waterkwaliteit. Voor de Drentsche Aa werken we niet aan een convenant, maar willen we door samenwerking tussen de belanghebbende partijen resultaat bereiken.	Geen.
112	Het Groninger Landschap mede namens: Het Drentse Landschap Staatsbosbeheer Natuurmonumenten Natuur en Milieufederatie Drenthe Natuur en Milieufederatie Groningen	In het voorwoord van het Waterbeheerprogramma geeft u aan in de aanloop met vele organisaties gesproken te hebben en waarde te hechten aan hun inbreng. Tot onze spijt moeten wij op basis van de Reactienota Voorontwerp Waterbeheerprogramma echter vaststellen dat u vrijwel niets heeft gedaan met de inbreng vanuit onze organisaties. Wij zullen onze inbreng bij het voorontwerp niet herhalen, maar verzoeken u de reacties op het Voorontwerp ook te beschouwen op het nu ter visie liggen Ontwerp Waterbeheerprogramma. In dit schrijven beperken we ons tot het belangrijkste punt: waterschap Hunze en Aa's moet veel meer werk maken van het vasthouden van water ter voorkoming van zowel verdroging van natuurgebieden als droogteschade in de landbouw en ter verbetering van de kwaliteit van stedelijk water.	Wij menen dat wij serieus op uw reacties op het voorontwerp zijn ingegaan. Het algemeen bestuur heeft in februari 2021 ingestemd met de antwoorden die wij hebben gegeven op de reacties op het voorontwerp, ook omdat er geen signalen waren gekomen van partijen dat men het niet eens was met de beantwoording. Uw algemene opmerking dat u niet tevreden bent met onze beantwoording, nemen we ter kennisgeving aan. Wanneer u specifiek kunt aangeven met welke antwoorden u ontevreden bent, dan is een overleg hierover mogelijk. We gaan in deze reactienota in op de concrete opmerkingen die u in uw zienswijze hebt opgenomen.	Geen.
113	Het Groninger Landschap mede namens: Het Drentse Landschap Staatsbosbeheer Natuurmonumenten Natuur en Milieufederatie Drenthe Natuur en Milieufederatie Groningen	Uw watervisie (hoofdstuk 2) bevat mooie woorden en intenties: - <i>Ons waterbeheer is gericht op het goed laten functioneren van onze watersystemen.</i> - <i>Een klimaatbestendig watersysteem is zodanig ingericht, ontwikkeld en onderhouden dat effecten door klimaatverandering niet voor problemen zorgen.</i> - <i>We houden rekening met zeespiegelstijging, extreme neerlag, langdurige droogte, en meer hitte.</i> - <i>Met 'duurzaam' richten we ons op het nemen van 'geen spijt' maatregelen, niet afwentelen in tijd en ruimte, duurzaam reiseren en onderhouden en het zoveel mogelijk natuurlijk laten functioneren van de watersystemen.</i> En ook in hoofdstuk 6 komen we onder het kopje 'Conserveren van water en optimalisatie van de waterverdeling' behartenswaardige woorden tegen: - <i>Ons watersysteem optimaliseren door zoveel mogelijk water te conserveren en het water zo optimaal mogelijk te verdelen over ons watersysteem, waarbij we het water zo efficiënt mogelijk benutten.</i> Maar het ontbreekt helaas aan een concrete en operationele uitwerking van deze mooie woorden. Terwijl juist dáár de uitdaging ligt voor een op uitvoering gerichte organisatie als het waterschap. We hebben het dus niet over functieverandering waar andere overheden verantwoordelijk voor zijn, maar dagen u uit om binnen de huidige functieverdeling het watersysteem zo optimaal mogelijk te laten functioneren, in lijn met uw eigen watervisie. Met als topprioriteit: een zo groot mogelijke grondwatervoorraad opbouwen in de winter om daarmee de periode van neerslagtekort in de zomer zoveel mogelijk te overbruggen.	We hebben de afgelopen jaren allerlei maatregelen getroffen om onze watersystemen klimaatbestendig te maken. Zo hebben we bijvoorbeeld bergingsgebieden gerealiseerd, de dijken opgehoogd en versterkt, beken laten hermeanderen en het peilbeheer geoptimaliseerd. Door deze en andere maatregelen kunnen we situaties met een overvloed aan water én situaties met een tekort aan water goed aan. Dit alles is ook beschreven in het WBP. We constateren echter dat de concrete maatregelen die we nemen om water te conserveren wellicht wat onderbelicht zijn in het WBP. Daarom passen we de tekst op enkele pagina's aan en voegen een maatregel toe om dit duidelijk voor het voetlicht te brengen. Zie ook de beantwoording hieronder.	Paragraaf 6.2, pagina 36: Derde alinea onder het kopje 'Water conserveren' ("Bij natuur- en beekherstelprojecten...voor drogere perioden") vervangen door "Op de hogere delen van ons beheergebied, waar wateraanvoer geen optie is, streven we er met name naar dat neerslag beter wordt vastgehouden en infiltreert daar waar het valt, zodat het risico op vochttekort in de bodem afneemt en aanvulling van grondwatervoorraden toeneemt. We willen in de planperiode 2022-2027 nader in beeld krijgen hoe dit op zo effectief mogelijke wijze gerealiseerd kan worden. Rekening houdend met de randvoorwaarden van ons regulier peilbeheer en de verschillende belangen en functies die daarmee gediend worden. In paragraaf 6.3 is aangegeven dat we in relatie tot beregenen uit grondwater ook onderzoek doen naar de mogelijkheden voor grondwatervoorraadbeheer." Toevoegen maatregel: "6.2.2 Onderzoek naar mogelijkheden om binnen het reguliere peilbeheer neerslag beter vast te houden en tot infiltratie te laten komen om bodemvocht en grondwateraanvulling te optimaliseren 2025"
114	Het Groninger Landschap mede namens: Het Drentse Landschap Staatsbosbeheer Natuurmonumenten Natuur en Milieufederatie Drenthe Natuur en Milieufederatie Groningen	Typerend zijn de eerste twee regels van het hoofdstuk over het Deltaplan Zoetwater: " 's Zomers kent ons beheergebied een natuurlijk watertekort. Daarom wordt iedere zomer vanuit het IJsselmeer, via Friesland en Drenthe, water aangevoerd om aan de wateraanvraag te kunnen voldoen". Daar had ook kunnen staan: "Jaarlijks kent ons beheergebied een natuurlijk neerslagoverschot. We doen we alles aan om dit overschot zoveel mogelijk vast te houden om daarmee de droge zomers te kunnen overbruggen en minder afhankelijk te worden van aanvoer van waer uit andere watersystemen".	De inleiding van dit hoofdstuk legt inderdaad teveel nadruk op de wateraanvoer. We passen de tekst aan zodat ook het conserveren van water, wat wij in de praktijk ook doen, voldoende aandacht krijgt en maken daarbij gebruik van uw tekstvoorstel.	Hoofdstuk 6, inleiding, pagina 32: Eerste twee zinnen vervangen door "'s Zomers kent ons beheergebied een natuurlijk watertekort. Over het gehele jaar bezien is er echter sprake van een neerslagoverschot. We proberen het beschikbare water zoveel mogelijk vast te houden en te laten infiltreren in de bodem om in de zomer aan de wateraanvraag te kunnen voldoen. Daarnaast voeren we water aan vanuit het IJsselmeer, via Friesland en Drenthe, om het tekort aan water aan te vullen." De alinea onder het tekstvak 'Doel' ("Bij een watertekort...lokaal watertekort hebben") verplaatsen naar paragraaf 6.1 'Wateraanvoer', derde alinea: "Andere watervragers maken ook gebruik van IJsselmeerwater. Juist in tijden van droogte zorgt dit ervoor dat we gezamenlijk voor een verdelingsvraagstuk staan. Bij een watertekort in het IJsselmeer wordt een landelijke verdringingsreeks (prioriteitenlijst voor wateraanvoer) gehanteerd voor de verdeling van het water tussen alle gebruikers van het IJsselmeerwater. Wij stellen met de andere gebruikers redeneerlijnen op voor een zo optimaal mogelijke verdeling van het water in extreem droge perioden. Door de provincies samen met de noordelijke waterschappen is dit vertaald naar een verdringingsreeks voor Noord-Nederland, die is vastgelegd in de provinciale omgevingsverordening. Deze hanteren we ook als we een lokaal watertekort hebben."
115	Het Groninger Landschap mede namens: Het Drentse Landschap Staatsbosbeheer Natuurmonumenten Natuur en Milieufederatie Drenthe Natuur en Milieufederatie Groningen	Ons watersysteem optimaliseren door zoveel mogelijk water te conserveren en het water zo optimaal mogelijk te verdelen over ons watersysteem, waarbij we het water zo efficiënt mogelijk benutten. De paragraaf over droogte spreekt wat ons betreft ook boekdelen. Slechts 14 regels wijdt u aan dit onderwerp (paragraaf 8.4). Als oplossingsrichting schetst u de aanvoer van water. Terwijl u als kwetsbaarheid van dit systeem de grenzen van deze aanvoer noemt. Helaas rept u in dit verband geen woord over veel meer inzet van uw waterschap op het vasthouden van water.	Het gehele hoofdstuk 6 (14 pagina's) gaat over Deltaprogramma zoetwater en dus over zoetwaterbeschikbaarheid en droogte. Het is voor het eerst dat in het waterbeheerprogramma een geheel hoofdstuk hieraan is gewijd. Hierin is ook uitgelegd wat wij doen op het gebied van water vasthouden. In paragraaf 8.4. wordt hierin nog wat verder op ingegaan vanuit de optiek van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. U heeft gelijk dat het in deze paragraaf vooral gaat over water aanvoeren en niet over water vasthouden. We passen de tekst aan.	Paragraaf 8.4, pagina 95, toevoegen na de eerste zin: "We proberen het beschikbare water in ons gebied zo goed mogelijk vast te houden en te laten infiltreren in de bodem, om effecten van droogte tegen te gaan." Het eerste deel van de daaropvolgende zin aanpassen: "Daarnaast voeren we in tijden van droogte water aan..." In de derde alinea: De zin "De kwetsbaarheid van een gebied wordt medebepaald door de mogelijkheid om water aan te kunnen voeren." vervangen door "De kwetsbaarheid van een gebied wordt medebepaald door de mogelijkheid om water te kunnen vasthouden en aan te kunnen voeren." Pagina 96: De zin "Hierdoor moeten we goed nadenken over de verdeling van water." vervangen door "Hierdoor moeten we goed nadenken over de mogelijkheden om water te conserveren en over de verdeling van het beschikbare water."

116	<p>Het Groninger Landschap mede namens: Het Drentse Landschap Staatsbosbeheer Natuurmonumenten Natuur en Milieufederatie Drenthe Natuur en Milieufederatie Groningen</p>	<p>Het huidige watersysteem is grotendeels ingericht naar de inzichten uit de tijd van de ruilverkavelingen. Het is volledig geoptimaliseerd om water af te voeren in de winter en aan te voeren in de zomer. Het is niet ingericht op het vasthouden van water. Nu de zomers langer, droger en warmer worden, kun je je afvragen of dit watersysteem nog aansluit op de behoeften van vandaag en morgen. Het is verre van duurzaam om de droge periodes te overbruggen door het oppompen van grondwater voor beregening of aanvoer van oppervlaktewater uit andere systemen. De natuur heeft ernstig te lijden onder de verdroging. Dat geldt niet alleen voor 'natte natuurgebieden' als hoogvenen, vochtige heides, schraallanden en broekbossen, maar ook vaker droogvallend beekstelsels - met vissterfte als gevolg - en de algehele vitaliteit van bomen. Maar ook de landbouw krijgt steeds meer last van droogteschade, zeker in het Drentsche Aa-gebied waar wateraanvoer niet mogelijk is. Wij zijn van mening dat de focus te veel ligt op voorkoming van natschade. Wat ons betreft wordt het daarom tijd om een nieuw optimum te zoeken in het voorkomen van nat- en droogteschade. Wij denken dat de belangen van natuur en landbouw hier veel meer gelijk lopen dan menigeen nu denkt.</p>	<p>We zoeken in ons peilbeheer naar een goede balans tussen water afvoeren en water vasthouden of conserveren. Hierbij moeten wij de verschillende functies in ons beheergebied zo goed mogelijk bedienen. De verschillende functies stellen verschillende eisen aan het peilbeheer, waardoor niet altijd aan alle wensen voldaan kan worden.</p> <p>We proberen een optimum te vinden in het voorkomen van wateroverlast en watertekort. Om beter voorbereid te zijn op droge periodes proberen we al eerder in het voorjaar water te conserveren door het zomerpeil al met gebiedseigen water op te zetten. In de natte maanden van het najaar en de winter moeten we voldoende ruimte in de watergangen hebben om overtollig water af te voeren. Een te hoog peil beperkt de ruimte in ons watersysteem en kan leiden tot wateroverlast. We proberen het water zoveel mogelijk bovenstrooms vast te houden en zo vroeg mogelijk in het voorjaar de peilen op te zetten.</p> <p>Wij realiseren ons dat een meer natuurlijk peilbeheer vooral in de meren aan de KRW-doelen kan bijdragen. Dit wordt, onder andere, op pagina 36 benoemd. Daarom is voor de meren zoals het Schildmeer, het Zuidlaardermeer en het Oldambtmeer gekeken naar de mogelijkheden voor een meer natuurlijk peilbeheer. Het Schildmeer en het Oldambtmeer hebben al een natuurlijker peilregime gekregen binnen de randvoorwaarden van de andere functies van het meer. Voor het Zuidlaardermeer is uit onderzoek gebleken dat de mogelijkheden zeer beperkt zijn, vanwege de boezemfunctie en de continue aanvoer van water uit de Hunze.</p> <p>Vasthouden van water heeft alleen langdurig effect in gebieden met een grote grondwaterbergingscapaciteit en een lange reactietijd zoals onder de Hondsrug. Daar hebben we al infiltratievoorzieningen aangelegd en zoeken we gericht naar plaatsen om er nog meer aan te leggen. In andere gebieden is het vastgehouden water snel weer weg. In eerder onderzoek is al aangetoond dat omzetten van naaldbos naar loofbos in grote hoge infiltratiegebieden tot een grotere aanvulling van het diepe grondwater leidt. Dit is onder de aandacht van Staatsbosbeheer en de provincie gebracht. Zie ook pagina 42 van het WBP.</p>	Geen.
117	<p>Het Groninger Landschap mede namens: Het Drentse Landschap Staatsbosbeheer Natuurmonumenten Natuur en Milieufederatie Drenthe Natuur en Milieufederatie Groningen</p>	<p>Er zijn tal van maatregelen om - rekening houdend met de toegekende functie - meer water vast te houden in het systeem. In paragraaf 6.2 noemt u zelf al het in het voorjaar zoveel mogelijk met gebiedseigen water het peil opzetten, Aanvullend noemen wij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instellen van een hoger winterpeil - Accepteren van tijdelijke overschrijding winterpeilen (water niet direct afvoeren maar de tijd geven om te infiltreren) - Eerder in het voorjaar omschakelen van winter- naar zomerpeil - Kleinere peilvakken (reliëf-volgend) - Dynamisch of natuurlijk peilbeheer. <p>Het hoeft niet om grote peilverschillen te gaan. Als je in het gehele beheergebied van Hunze en Aa's het winterpeil bijvoorbeeld met 10 cm zou verhogen en daarmee de grondwaterstand, houd je ca. 20 miljoen m³ extra grondwater vast. Dat is een slok op een borrel, ook in verhouding tot de jaarlijkse aanvoer van IJsselmeerwater.</p> <p>Wij doen een beroep op u om bovengenoemde in steek, een concretisering en operationalisering van uw watervisie, een plek te geven in het Waterbeheerprogramma 2022-2027. De problematiek is te urgent om hier niet mee op korte termijn aan de slag te gaan. Ook omdat er steeds meer signalen komen dat de beschikbaarheid van IJsselmeerwater niet onbeperkt is en we hier op afzienbare termijn mee te maken gaan krijgen.</p>	<p>In onze vorige reactie wordt een deel van uw vragen beantwoord.</p> <p>Ervaringen elders in het land wijzen uit dat het omschakelen naar kleinere peilvakken zorgt voor een minder robuust watersysteem. Daarnaast werkt het ook kostenverhogend. Wij vinden dit op voorhand dus geen geschikte maatregel.</p> <p>Zoals hierboven reeds is aangegeven passen we de tekst in paragraaf 6.2 aan en nemen we een nieuwe maatregel op met betrekking tot het conserveren of vasthouden van water.</p>	<p>Paragraaf 6.2, pagina 36: Derde alinea onder het kopje 'Water conserveren' ("Bij natuur- en beekherstelprojecten...voor drogere periodes") vervangen door "Op de hogere delen van ons beheergebied, waar wateraanvoer geen optie is, streven we er met name naar dat neerslag beter wordt vasgehouden en infiltrert daar waar het valt, zodat het risico op vochttekort in de bodem afneemt en aanvulling van grondwatervoorraden toeneemt. We willen in de planperiode 2022-2027 nader in beeld krijgen hoe dit op zo effectief mogelijke wijze gerealiseerd kan worden. Rekening houdend met de randvoorwaarden van ons regulier peilbeheer en de verschillende belangen en functies die daarmee gediend worden. In paragraaf 6.3 is aangegeven dat we in relatie tot beregenen uit grondwater ook onderzoek doen naar de mogelijkheden voor grondwatervoorradenbeheer."</p> <p>Toevoegen maatregel: "6.2.2 Onderzoek naar mogelijkheden om binnen het reguliere peilbeheer neerslag beter vast te houden en tot infiltratie te laten komen om bodemvocht en grondwateraanvulling te optimaliseren 2025"</p>
118	<p>Het Groninger Landschap mede namens: Het Drentse Landschap Staatsbosbeheer Natuurmonumenten Natuur en Milieufederatie Drenthe Natuur en Milieufederatie Groningen</p>	<p>Concreet vragen wij u om in de eerste drie jaar van de looptijd van het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (dus 2022-2024) pilots uit te voeren waar geëxperimenteerd gaat worden met maatregelen gericht op het verdergaand vasthouden van water zoals hierboven genoemd. De pilots zouden een goede weerspiegeling moeten zijn van de variatie binnen uw waterbeheergebied. De onderzoeksvraag is tweeledig:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Welke bijdrage levert de pilot aan het functioneren van het watersysteem als geheel en 2 wat zijn de lokale effecten op landbouw en natuur. <p>Per pilot zou een begeleidingsgroep ingesteld moeten worden waarbij zowel natuur- als landbouworganisaties vertegenwoordigd zijn op basis van lokale deskundigheid. Het opzetten, begeleiden en evalueren van de pilots zou in handen gelegd kunnen worden van Deltares of een vergelijkbare instelling.</p> <p>Na drie jaar worden de pilots geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie neemt het waterschap een besluit over eventuele aanpassing an het peilbeheer en/of de inrichting van het watersysteem in de periode 2025-2027.</p>	<p>We hebben de afgelopen jaren in verschillende beekdalen al veel maatregelen uitgevoerd (mede) gericht op het vasthouden en infiltreren van water. Gedurende de komende planperiode is het belangrijk om het effect van de maatregelen te evalueren. We betrekken u en andere belanghebbenden daar bij.</p> <p>Wij zijn van mening dat wij binnen onze watersystemen al veel hebben gedaan en de komende jaren ook nog veel gaan doen op het gebied van water vasthouden en infiltratie, zoals omschreven in het WBP. Het opstarten van pilots, zoals u die beschrijft, vinden wij in de basis een goed idee. We zien op dit moment voor onszelf geen ruimte om dergelijke pilots op te starten en te coördineren. Het staat de natuurorganisaties, eventueel in combinatie met andere belangenorganisaties, natuurlijk vrij om zelf pilots op te starten. Wij nemen daar dan graag aan deel en brengen onze kennis in.</p>	Geen.
119	Intern	<p>Op verschillende pagina's wordt verwezen naar zaken die in 2020 of 2021 hebben plaatsgevonden. Dit heeft te maken met het feit dat het opstellen van het WBP al in 2020 is begonnen en we telkens de laatste stand van zaken hebben opgenomen in de verschillende concept-versies van het WBP. Voor het definitieve WBP wordt uitgegaan van de situatie zoals die is op 1 januari 2022. Alle teksten die verwijzen naar 2020 en 2021 worden bijgewerkt. De meeste van deze wijzigingen worden niet apart opgenomen in deze reactienota, omdat het in veel gevallen kleine tekstuele aanpassingen betreft. Daar waar het een zwaarwegender karakter heeft, wordt het wel apart benoemd.</p> <p>Daarnaast hebben we nu de meetgegevens van 2020 meegenomen (ten tijde van het ontwerp WBP waren die nog niet beschikbaar) en is de voortgang van de maatregelen geactualiseerd. De kaarten met de resultaten van de meetgegevens en de kaarten met de maatregelen worden aan de hand daarvan geactualiseerd.</p>		Gehele document: Doorvoeren kleine update-wijzigingen, naar de situatie van 1 januari 2022, inclusief verwerking van de meetgegevens over 2020 in de tekst en de kaarten.
120	Intern	<p>Hoofdstuk 2, pagina 10: Aan het eind van dit hoofdstuk wordt verwezen naar een separaat document. Die wordt niet gemaakt. We maken wel een publiekversie. Daarnaast fungeert hoofdstuk 13 als een bruikbaar overzicht voor gemeenten en provincies voor hun omgevingsvisies en -plannen. Eventueel in combinatie met de hoofdstukken 2 en 3, zoals al staat verwoord in de tekst.</p>		Hoofdstuk 2, pagina 10, verwijderen: "Hiervan wordt, na het vaststellen van het waterbeheerprogramma, een separaat document gemaakt."
121	Intern	<p>Paragraaf 6.3, pagina 37: Er wordt uitgelegd dat er een onderzoek wordt uitgevoerd naar de invloed van beregening op de grondwaterstanden in het gebied van de Drentsche Aa. Hieraan moet worden toegevoegd dat een zelfde analyse ook wordt gedaan voor het Voorste Diep. Hiervoor moet een maatregel worden toegevoegd.</p>		Paragraaf 6.3, pagina 37, toevoegen: "Voor het Voorste Diep wordt een zelfde analyse gemaakt." Pagina 38: Toevoegen nieuwe maatregel "6.3.2 Onderzoek naar invloed van beregening op grondwaterstanden Voorste Diep 2027" De nummering van de andere maatregelen aanpassen.
122	Intern	<p>Paragraaf 6.4, pagina 40: In deze paragraaf wordt de waterbeschikbaarheid per gebied beschreven. Ter verduidelijking kan voorafgaand aan de beschrijving per gebied uitgelegd worden dat in elk gebied geldt dat gezocht wordt naar waterbesparing om de balans tussen watervraag en -aanbod zo goed mogelijk te houden. Daarbij doen wij een beroep op alle sectoren.</p>		Paragraaf 6.4, pagina 40, toevoegen: "In elk gebied geldt dat gezocht wordt naar waterbesparing om de balans tussen watervraag en -aanbod zo goed mogelijk te houden. Daarbij doen wij een beroep op alle sectoren."

123	Intern	Paragraaf 6.4, pagina 41: Met betrekking tot de beschrijving van het gebiedsproces ten behoeve van de doorspoelproef in het Oldambt, pagina 41, is het goed om uit te leggen dat dit vanwege de Corona situatie is uitgesteld naar 2022. Hiervoor moet dan ook een maatregel worden opgenomen, aangezien het nu binnen de planperiode 2022-2027 valt. Dit moet vervolgens ook aangepast worden op pagina 141, in paragraaf 13.2 Watersysteem Oldambt/Fiemel.	Paragraaf 6.4, pagina 41, verwijderen: "De aanvoercapaciteit van aanvoergemalen op de Hooigeveensche Vaart wordt op verzoek van de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen met 10% vergroot. Wij kijken of wij voor de toekomst extra capaciteit nodig hebben en onze infrastructuur hierop moeten aanpassen. In 2018, 2019 en 2020 was de aanvoercapaciteit van de Hooigeveensche Vaart nog voldoende."
124	Intern	Paragraaf 6.4, pagina 41: Met betrekking tot de beschrijving van het gebiedsproces ten behoeve van de doorspoelproef in het Oldambt, pagina 41, is het goed om uit te leggen dat dit vanwege de Corona situatie is uitgesteld naar 2022. Hiervoor moet dan ook een maatregel worden opgenomen, aangezien het nu binnen de planperiode 2022-2027 valt. Dit moet vervolgens ook aangepast worden op pagina 141, in paragraaf 13.2 Watersysteem Oldambt/Fiemel.	Paragraaf 6.4, pagina 41, toevoegen: "Door de corona situatie is het gebiedsproces uitgesteld naar 2022." Pagina 42, toevoegen in maatregelentabel: "6.4.3 Gebiedsproces en watersysteembrede afweging doorspoelen Oldambt 2022" Paragraaf 13.2, pagina 141, toevoegen: "Door de corona situatie is het gebiedsproces uitgesteld naar 2022."
125	Intern	Paragraaf 6.5, pagina 44: Hier staat dat we in 2021 beleid opstellen voor nieuwe industriële watergebruikers, samen met de provincies. Dit moet echter 2022 zijn.	Paragraaf 6.5, pagina 44: "2021" veranderen in "2022". Pagina 45, toevoegen in maatregelentabel: "6.5.5 Opstellen beleid voor nieuwe industriële gebruikers, samen met de provincies 2022"
126	Intern	Paragraaf 7.2, pagina 50: De meetgegevens van 2020 laten zien dat nu zes waterlichamen voldoen aan de goede biologische toestand, terwijl dat in 2019 vijf waterlichamen waren. Dit betekent dat nu 37% van de waterlichamen voldoet aan de goede biologische toestand in plaats van de 30% die in het ontwerp waterbeheerprogramma wordt genoemd.	Paragraaf 7.2, pagina 50, 3e alinea: "30%" vervangen door "37%"
127	Intern	Paragraaf 7.3, pagina 52: Door Corona is vertraging opgelopen bij het project de Branden, waardoor dit project niet in 2021 gereed komt. In juni 2020 was al 10 km hermeandering van de Hunze gefaseerd naar de volgende planperiode, daar komt nu nog 4 km bij. Verder missen in paragraaf 13.4, op pagina 150, achter "Herstellen beekdal" een aantal namen: De Branden, Noordma en Tusschenwater Zuid.	Paragraaf 7.3, pagina 52, derde alinea: "23 km beekherstel (5 km in Drentsche Aa en 18,2 km in de Hunze)" vervangen door "27 km beekherstel (5 km in Drentsche Aa en 22,2 km in de Hunze)." Maatregel 7.3.2: "18,2 km" wordt "22,2 km" Paragraaf 13.4, pagina 150: achter "Herstellen beekdal" toevoegen "de Branden, Noordma, Tusschenwater Zuid"
128	Intern	Paragraaf 7.5, pagina 56: Door de coronasituatie is vertraging opgelopen met de aanleg van natuurvriendelijke oevers in het Noordwillemskanaal. Hierdoor wordt 2,5 km extra gefaseerd naar de volgende planperiode. Naar verwachting zijn deze natuurvriendelijke oevers gereed in 2022.	Paragraaf 7.5, pagina 56, eerste alinea: "zal de geplande 43 km" vervangen door "is 40,5 km" "12 km gepland" vervangen door "14,5 km gepland" "3 km" vervangen door "5,5 km" Maatregel 7.5.2: "3 km" vervangen door "5,5 km"
129	Intern	Paragraaf 7.6, pagina 58: Door de coronasituatie is vertraging opgelopen bij project de Branden, waardoor ook de vispassages niet op tijd gereed zijn voor eind 2021. Er worden 3 vispassages in de Hunze doorgeschoven naar de volgende planperiode.	Paragraaf 7.6, pagina 58, onder "Vismigratieroutes": "11 knelpunten" vervangen door "12 knelpunten". "135 knelpunten" worden "132 knelpunten" Pagina 59, maatregel 7.6.1.b: "5 vispassages" vervangen door "8 vispassages" Paragraaf 13.4, pagina 150: "5 vispassages" vervangen door "8 vispassages"
130	Intern	Paragraaf 7.6, pagina 59: De maatregelen over beperking visschade aan gemalen zijn geen KRW-maatregelen en passen daarom beter in paragraaf 10.6 Dierenwelzijn.	Paragraaf 7.6, pagina 59: Verwijderen maatregel 7.6.3 en 7.6.4 Paragraaf 10.6, pagina 127: Toevoegen: "10.6.3 Maatregelen ter beperking van visschade bij bestaande gemalen 2026" en "10.6.4 Visveilig maken van zeegemaal Duurswold 2026"
131	Intern	Paragraaf 7.8, pagina 64: Tekst opnemen over de voortzetting van de intensivering van handhaving bij de aanpak van gewasbeschermingsmiddelen, omdat dit als KRW-maatregel is opgenomen. Sinds 2018 hebben we de handhaving voor het landelijk gebied geïntensiveerd. We hebben destijds dat niet als KRW-maatregel opgevoerd in 2015, maar hebben dat nu wel gedaan.	Paragraaf 7.8, pagina 64: Toevoegen aan het einde van de 4e alinea: "Sinds 2018 is de handhaving in het landelijk gebied geïntensiveerd. De komende planperiode wordt de geïntensiveerde handhaving gecontinueerd."
132	Intern	Paragraaf 7.8, pagina 65: Goed om te verduidelijken dat we aansluiten bij de Toekomstvisie gewasbescherming 2030.	Paragraaf 7.8, pagina 65: De zin "Wij kijken in 2021 wat dit voor onze aanpak betekent." vervangen door "Wij sluiten aan bij de "Toekomstvisie gewasbescherming 2030" van LNV door te stellen dat in 2027 nagenoeg geen emissies en daarmee ook nagenoeg geen overschrijdingen meer voorkomen in ons gebied." Bij maatregel 7.8.3 toevoegen: "Toekomstvisie gewasbescherming 2030"
133	Intern	Paragraaf 7.9, pagina 67: Op basis van de meetgegevens van 2020 zijn PFOS en esfenvaleraat niet langer de meest voorkomende overschrijdende stoffen. Bij PFOS komt dat doordat eerdere overschrijdingen deels door de monsternamen met plastic flessen kwam en esfenvaleraat was de laatste jaren niet overschrijdend meer. In 2020 zijn landelijk in alle waterlichamen PBDE's overschrijdend aangetroffen als gevolg van biotametingen door rijkswaterstaat. De tekst over PFOS en esfenvaleraat kan verwijderd worden en worden vervangen door een tekst over PBDE's. In bijlage 4 de tabel actualiseren met de officiële overschrijdingen per waterlichaam, overeenkomstig met de overschrijdingen die in de factsheets zijn opgenomen.	Paragraaf 7.9, pagina 67: Verwijderen tekstblokken onder de kopjes "PFOS" en "Esfenvaleraat". Toevoegen kopje "PBDE's" met de tekst "De stofgroep PBDE (gebromeerde vlamvertragers) is overschrijdend in geheel Nederland. Dit is naar voren gekomen uit biota-onderzoek in 2020. Het gebruik van vrijwel alle PBDE's in Europa is verboden. Desondanks is er nog een grote hoeveelheid PBDE's aanwezig in al eerder gemaakte producten, die nog steeds in de samenleving aanwezig zijn. Emissies naar het oppervlaktewater treden dan ook nog steeds op. De stof is aangemerkt als alomtegenwoordige stof."
134	Intern	Paragraaf 7.10.2, pagina 70: Maatregel 7.10.2 verwijderen. Deze maatregel is meer een manier van werken dan een maatregel. De manier van werken is al opgenomen in de tekst.	Paragraaf 7.10, pagina 70: Verwijderen maatregel 7.10.2 "Signaleren van ontwikkelingen op het gebied van microverontreinigingen met daarbij een proactieve aanpak"

135	Intern	Paragraaf 7.11, pagina 71: De tekst over het bronnenonderzoek voor zwemwateren veralgemeniseren, waarbij de nadruk meer komt te liggen op het onderzoek en minder op specifieke locaties, omdat deze per jaar kunnen verschillen.	Paragraaf 7.11, pagina 71: Verwijderen "In twee zwemplassen is de bacteriologische kwaliteit vrijwel ieder jaar niet goed, namelijk de Urnehoeve in Wedderveer en de Noordrand van het Oldambtmeer. Met behulp van een DNA-techniek brengen we de belangrijkste bronnen van de bacteriologische verontreinigen in beeld. Bij de Urnehoeve/Weddermeer spelen verschillende bronnen een rol. Verontreiniging door uitwerpselen van honden vormt een belangrijke bron. Op de locatie met bacteriële problemen, de Urnehoeve, is afgesproken dat de gemeente het verbod op honden strenger gaat handhaven. Dit heeft echter nog niet geleid tot een verbetering van de bacteriologische kwaliteit. Voor de Noordrand van het Oldambtmeer is in 2019 aanvullend DNA-onderzoek uitgevoerd. De resultaten leiden tot een advies om mogelijk extra maatregelen te nemen." Vervangen door: "Als na de toetsing blijkt dat een zwemlocatie in de klasse "slecht" valt, dan wordt er in het seizoen daarop een bronnenonderzoek uitgevoerd. Op basis van DNA-technieken worden de belangrijkste bronnen van bacteriën in beeld gebracht. Dit kunnen bijvoorbeeld honden zijn, mensen of vogels. Op basis van de uitslag van dit DNA-onderzoek kan het waterschap gericht adviseren over geschikte maatregelen om de bacteriologische situatie te verbeteren."																																												
136	Intern	Paragraaf 7.12, pagina 74: Toevoegen dat inmiddels duidelijk is dat er bij het innamepunt in de Drentsche Aa in 2019 en 2020 geen overschrijdingen zijn aangetroffen. In de voorlopige meetgegevens van 2021 komen echter wel meerdere overschrijdingen voor.	Paragraaf 7.12, pagina 74, toevoegen: "In 2019 en 2020 zijn er geen overschrijdingen aangetroffen. In de voorlopige meetgegevens van 2021 komen we wel meerdere overschrijdingen tegen."																																												
137	Intern	Paragraaf 7.14, pagina 79: Met betrekking tot maatregel 7.14.1 verwachten we dat, gezien de omvang van de maatregel en de vereiste afstemming met alle gemeenten in ons beheergebied, 2024 een realistischer einddatum is.	Paragraaf 7.14, pagina 79: Bij maatregel 7.14.1 "2022" vervangen door "2024".																																												
138	Intern	Paragraaf 8.1, pagina 82: De kaart voor overstromingsgevoelig gebied vanuit de boezem is geactualiseerd op basis van de nieuwe hoogtegegevens.	Paragraaf 8.1, pagina 82: Kaart "Overstromingsgevoelig gebied vanuit de boezem" vervangen door een geactualiseerde kaart.																																												
139	Intern	Paragraaf 9.3, pagina 102: Ter verduidelijking van onze rol en taken binnen het vaarwegbeheer in paragraaf 9.3 opnemen dat we het handhaven van de verkeersregels uitbesteed hebben aan de provincie Groningen.	Paragraaf 9.3, pagina 102, toevoegen: "We hebben de handhaving van de verkeersregels uitbesteed aan de provincie Groningen."																																												
140	Intern	Paragraaf 10.1, pagina 118 en 119: De inhoud van deze paragraaf is gebaseerd op het beleidskader duurzaamheid 2017. Op dit moment is het Duurzaamheidsbeleid 2022-2027 in ontwikkeling. Dit beleidsdocument zal in december van dit jaar ter besluitvorming worden voorgelegd aan het algemeen bestuur. Wanneer het algemeen bestuur het nieuwe duurzaamheidsbeleid vaststelt, leidt dit tot aanpassing van paragraaf 10.1 in het WBP. Deze aanpassing wordt dan verwerkt in het definitieve WBP. Aangezien deze paragraaf slechts op hoofdlijnen ons duurzaamheidsbeleid weergeeft, zal het in dat geval gaan om slechts beperkte inhoudelijke wijzigingen.	Paragraaf 10.1, pagina 118 en 119: Tekst aanpassen aan het nieuwe Duurzaamheidsbeleid 2022-2027, na vaststelling van dit beleid door het algemeen bestuur.																																												
141	Intern	Paragraaf 10.2, pagina 120: Inmiddels is de nieuwe beleidsvisie Biodiversiteit vastgesteld. Als aanvulling op de bestaande tekst kan de richtlijn uit de nieuwe beleidsvisie Biodiversiteit overgenomen worden.	Paragraaf 10.2, pagina 120, toevoegen: "In de beleidsvisie Biodiversiteit is als richtlijn opgenomen: Na het nemen van een maatregel vanuit onze taken en opgaven is er geen verlies van biodiversiteit en worden kansen voor het stimuleren daarvan benut, binnen de wettelijke en financiële speelruimte van de betreffende maatregel."																																												
142	Intern	Paragraaf 12.3, pagina 134: De tekst in deze paragraaf moet worden bijgewerkt met de laatste inzichten en getallen. Ook moet hier een overzicht worden opgenomen met de lastenstijging in procenten per jaar.	Paragraaf 12.3, pagina 134: Derde en vierde alinea vervangen door: "De totale kosten van het WBP 2022 – 2027 bedragen ruim € 41,3 miljoen. Een specificatie hiervan staat in bijlage 1. Samenvattend is een volgende onderverdeling te maken: <table border="1" data-bbox="2211 1144 2804 1218"> <thead> <tr> <th></th> <th>KRW opgaven</th> <th>Overige opgaven</th> <th>Totaal</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Investeringskosten</td> <td>€ 29.767.000,-</td> <td>€ 7.960.000,-</td> <td>€ 37.727.000,-</td> </tr> <tr> <td>Exploitatiekosten</td> <td>€ 1.077.000,-</td> <td>€ 2.565.000,-</td> <td>€ 3.642.000,-</td> </tr> <tr> <td>Totaal:</td> <td>€ 30.844.000,-</td> <td>€ 10.525.000,-</td> <td>€ 41.369.000,-</td> </tr> </tbody> </table> Voor het geven van een doorkijk in de financiële gevolgen van het WBP 2022 – 2027 kunnen we gebruik maken van de bestaande meerjarenramingen van het waterschap. Hierin zijn alle kosten van het waterschap – inclusief de kosten van het WBP – verwerkt. De meest recente meerjarenraming gaat over de periode 2022 tot en met 2025. Om de financiële doorkijk ook voor de jaren 2026 en 2027 te maken zijn de cijfers van de meerjarenraming 2022 – 2025 globaal doorgetrokken op basis van de huidige inzichten en bestaand beleid. De cijfers voor het begrotingsjaar 2022 zijn geactualiseerd naar de in het algemeen bestuur van 17 november 2021 vastgestelde begroting 2022. <i>Lastenstijging in procenten per jaar</i> <table border="1" data-bbox="2211 1470 2804 1554"> <thead> <tr> <th></th> <th>2022</th> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>2027</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Zuiveringsbeheer</td> <td>- 2,0</td> <td>1,0</td> <td>0,3</td> <td>1,3</td> <td>1,2</td> <td>1,9</td> </tr> <tr> <td>Watersysteembeheer</td> <td>2,5</td> <td>2,5</td> <td>2,5</td> <td>2,5</td> <td>2,5</td> <td>2,0</td> </tr> <tr> <td>Totale lastenontwikkeling</td> <td>0,4</td> <td>1,8</td> <td>1,5</td> <td>1,9</td> <td>1,9</td> <td>2,3</td> </tr> </tbody> </table> De uiteindelijk op te leggen heffingen (de belastingtarieven) zullen globaal een zelfde ontwikkeling te zien geven. Voor het bepalen van de belastingtarieven is – naast de lastenstijging – ook de heffingsgrondslag van belang. De heffingsgrondslagen zijn het aantal ingezetenen, de WOZ-waarde, de hectares en de vervuilingseenheden. Deze grondslagen variëren elk jaar waardoor de ontwikkeling van de belastingtarieven afwijkt van de lastenstijging. Op de ontwikkelingen van de grondslagen hebben we als waterschap geen invloed."		KRW opgaven	Overige opgaven	Totaal	Investeringskosten	€ 29.767.000,-	€ 7.960.000,-	€ 37.727.000,-	Exploitatiekosten	€ 1.077.000,-	€ 2.565.000,-	€ 3.642.000,-	Totaal:	€ 30.844.000,-	€ 10.525.000,-	€ 41.369.000,-		2022	2023	2024	2025	2026	2027	Zuiveringsbeheer	- 2,0	1,0	0,3	1,3	1,2	1,9	Watersysteembeheer	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,0	Totale lastenontwikkeling	0,4	1,8	1,5	1,9	1,9	2,3
	KRW opgaven	Overige opgaven	Totaal																																												
Investeringskosten	€ 29.767.000,-	€ 7.960.000,-	€ 37.727.000,-																																												
Exploitatiekosten	€ 1.077.000,-	€ 2.565.000,-	€ 3.642.000,-																																												
Totaal:	€ 30.844.000,-	€ 10.525.000,-	€ 41.369.000,-																																												
	2022	2023	2024	2025	2026	2027																																									
Zuiveringsbeheer	- 2,0	1,0	0,3	1,3	1,2	1,9																																									
Watersysteembeheer	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,0																																									
Totale lastenontwikkeling	0,4	1,8	1,5	1,9	1,9	2,3																																									
143	Intern	Paragraaf 13.5, pagina 154: De realisatie van de vispassage in de Mussel Aa / Pagediep verwijderen uit de maatregelenlijst op pagina 154. Er is wel ambitie om daar nog vier vispassages te realiseren, maar dat zal na 2027 zijn en dus in de volgende planperiode vallen.	Paragraaf 13.5, pagina 154, verwijderen: "Realisatie vispassage Mussel Aa / Pagediep"																																												